

Høgskulen på Vestlandet

Masteroppgave

«BLACKFACE-DEBATTEN 2020 – EN ANALYSE AV RASISMEDISKURS I NORSKE AVISER»

«THE BLACKFACE DEBATE OF 2020 – AN ANALYSIS OF RASCISM DISCOURSE IN NORWEGIAN NEWSPAPERS»

Gabriel Merkesdal (422)

GLU1-7 – MGBSA550 – Master i Samfunnsfag

FLKI/IPRS/Samfunnsfag

Innleveringsdato: 16.05.22

Veileder: Jacob Melting

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle

kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Sammendrag

Dette er en analyse av blackface-debatten 2020. Denne oppgaven identifiserer, analyserer og drøfter rasismediskurser i norsk media. Med utgangspunkt i det rasismeteoriske perspektivet *rasialisering* og diskursteori forsøker jeg å bedre forstå diverse argument og perspektiv i debatten. Det sentrale i rasialiseringperspektiver er at man ser bort ifra spørsmål om hvem som er ansvarlig for rasisme på individnivå. Man ønsker heller å rette et kritisk søkelys på hverdagspraksiser hos majoritetsbefolkningen på samfunnsnivå. Med samme teorigrunnlag ser denne oppgaven også på mulige samfunnsmessige konsekvenser denne debatten kan få. Empirien for denne oppgaven består av 41 artikler publisert i norske medier fra 3. – 15. desember 2020. Forskningsdesignet er utformet fra den kvalitative metoden diskursanalyse. Datamaterialet er delt opp i fire kategorier og ulike diskurser innenfor hver kategori er blitt identifisert og analysert. Fra analysen er det trukket ut åtte funn som er drøftet opp mot oppgavens teoretiske rammeverk. I oppgaven er det blitt avdekket hvordan rasismediskursen er polarisert som følge av ulike forståelse av begrepet rasisme. Den ulike oppfattelsen står i veien for en pragmatisk diskusjon og bidrar heller til høyt konfliktnivå og personangrep. Store deler av datamaterialets meningsyttere forstår rasisme som eksplisitte handlinger motivert av rasistisk ideologi. Denne forståelsen gjør at mange forkaster tanken om at Espen Eckbo har laget noe rasistisk, ettersom det vil innebære at han selv innehar rasistiske verdier. Teoretiske perspektiver som bygger på en forståelse av rasisme som godt skjulte ekskluderingsmekanismer, er svært lite representert. I stedet for å betrakte rasisme som noe som opprettholdes av underbevisste funksjoner hos majoritetsbefolkningen blir rasisme forbundet med lav moralsk karakter på individnivå. Denne *individualiserte* forståelsen gjør at mange i datamaterialet hevder at blackface-debatten blir en digresjon i kampen mot «virkelig rasisme». «Virkelig rasisme» forstås i artiklene som eksplisitte handlinger motivert av rasistisk ideologi. Ved å rette søkelyset på eksplisitte former for rasisme forblir skjulte diskrimineringsfunksjoner i samfunnet uproblematisert.

Abstract

This is an analysis of the blackface debate of 2020. This thesis identifies, analyzes and discusses racism discourses in the Norwegian media. Based on the theoretical perspective *racialization* and discourse theory, I try to better understand various arguments and perspectives in the debate. The key in racialisation perspectives is to ignore the question of who is responsible for racism at the individual level. Rather, you want to investigate the everyday practices of the majority population at a macro level. With the same theoretical basis, this thesis also looks at possible social consequences this debate leads to. The empirical data for this thesis consists of 41 articles published in the Norwegian media from 3 to 15 December 2020. The research design is based on the qualitative method discourse analysis. The data material is divided into four categories and discourses within each category have been identified and analyzed. From the analysis, eight findings have been extracted and discussed in the light of this thesis' theoretical framework. The thesis has revealed how the racism discourse is polarized as a result of different understandings of racism as a concept. The different perceptions stand in the way of a pragmatic discussion and rather contributes to a high level of conflict. Many understand racism as explicit actions motivated by racist ideology. This understanding leads many to reject the idea that Espen Eckbo has made something racist, as it will mean that he himself holds racist values. Theoretical perspectives that understand racism as well-hidden exclusionary mechanisms are very poorly represented. Instead of seeing racism as something that is maintained by the subconscious functions of the majority population, racism is associated with a low moral character at the individual level. This individualized understanding leads many in the data material to claim that the blackface debate is becoming a digression in the fight against "real racism". "Real racism" is understood in the articles as explicit actions motivated by racist ideology. By focusing on explicit forms of racism, hidden forms of discrimination in society remains unchallenged.

Forord

Klisjé som dette måtte være så vil jeg likevel si at denne masteroppgaven både har vært ekstremt krevende, men også veldig gøy å jobbe med. Rasisme er et tema som alltid har interessert meg og jeg er takknemlig for at jeg har fått mulighet til å forske på dette feltet. Denne oppgaven løser nok ikke alle de omfattende problemer tilknyttet rasisme. Likevel håper jeg den kan være et lite bidrag til en bredere forståelse av rasisme som fenomen.

Aller først vil jeg takke veilederen min Jacob Melting. Takk for gode råd og interessante diskusjoner. Takk for utallige veiledninger og zoom-samtaler. Takk for at du ikke gikk lei alt maset, alle e-postene og møte-forespørlene til alle døgnets tider. Sett tilbake har jeg vært veldig heldig i tildeling av veileder.

Så vil jeg takke min kjæreste Mari som også skriver master. Til tross for at også du har skrevet master har du måttet balansere skrijving av din egen med å reflektere over min. Takk for at også du har holdt ut det enorme maset undertegnede kommer med. Videre vil jeg takke studievenner, Alvar, familie, kollektivet mitt og alle andre som ikke gikk lei den førtifjerde gangen de fikk henvendelsen: «men du, bare et spørsmål om master ...» .

Innholdsliste

Sammendrag	1
Abstract	2
Forord	3
Innholdsliste	4
Figurliste.....	6
1 Innledning.....	7
1.1 Formål og oppbygging av oppgaven	8
1.1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål	9
1.1.3 Et historisk perspektiv på blackface	10
2 Teoretisk rammeverk - Hva er rasisme?.....	12
2.1 Klassisk rasisme og nyrasisme	12
2.2 Rasialisering	13
2.2.1 Diskriminering.....	17
2.2.2 Individualisering.....	17
2.2.3 Rasisme uten rasister	18
2.2.4 «Rase» har fortsatt en betydning	20
2.3 Hvordan definere «rasisme».....	20
2.4 Kritisk raseteori	22
2.5 Hvithet	22
2.5.1 Hvithet i Norge	23
3 Diskursteori	24
3.1 Hva er en diskurs?	24
3.2 Diskursanalyse.....	25
3.3 Representasjoner og forståelse	26
4 Forskningsdesign og metode	27
4.1 Diskursanalyse som metode	27
4.1.1 Tre fellestrekk ved diskursanalyse	28
4.2 Fremgangsmåte	29
4.2.1 Avgrensing og valg av tekster	29
4.2.1.1 Reliabilitet og validitet	30
4.2.2 Forarbeid til analysen	31
4.2.3 Utforsking av feltet temaet inngår	31
4.2.4 Bli kjent med tekst og kontekst	32
4.2.4.1 Begrepsavklaringer.....	32

4.2.5 Undersøke hva teksten gjør og hvordan den gjør det	34
4.2.5.1 Analytiske spørsmål	34
4.2.6 Oppsett av analysen.....	35
5 Analyse.....	37
5.1 Mot fjerning og ukritisk til «Ernst-Øyvind»	37
5.1.1 Lettkrenkelse og hårsårhet.....	37
5.1.2 Ytringsfrihet	42
5.1.3 «Virkelig rasisme» og Eckbo er ingen rasist	43
5.2 Mot fjerning, men kritisk til «Ernst-Øyvind».....	47
5.2.1 Fortidens uttrykksformer må problematiseres	47
5.2.2 Lære av fortidens feil.....	49
5.2.3 Feil tilnærming til rasisme.....	51
5.3 For fjerning.....	51
5.3.1 Definisjonsmakten skal ikke ligge hos de hvite	52
5.3.2 Historisk kontekst, krenkelse og ytringsfrihet.....	53
5.3.3 Espen Eckbo og gode intensjoner.....	56
5.4 Nyansert.....	58
5.4.1 Det er forskjell på «Ernst-Øyvind» og klassisk blackface.....	58
5.4.2 Vi kunne fint levd med blackface, om ikke folk var så jævla rasister	59
5.4.3 Tidene forandrer seg (se om dette kan kortes ned).....	61
5.5 Analysens funn	64
6 Drøfting	66
6.1 Drøfting av funn 1-3 – representasjon, forståelse og identiteter	66
6.2 Drøfting av funn 4-7 – uenigheter om rasisme.....	72
6.3 Drøfting av funn 8 – hvordan peker man på rasialisering?	75
7.0 Avslutning	78
7.1 Oppsummering	79
7.2 Konklusjon	79
Referanser.....	81
Vedlegg	87

Figurliste

Figur 1: Rasialiseringsmodell	76
-------------------------------------	----

1 Innledning

I 2011 rullet serien «Nissene over skog og hei» over norske TV-skjermer for første gang. Serien var oppfølgeren til suksesserien «Nissene på låven» og er produsert av underholdningsveteranene Espen Eckbo og Kristian Ødegård. Serien er en parodi på diverse realityprogrammer og ble sendt som en adventskalender med en ny episode hver dag fra 1. til 24. desember. Deltakere konkurrerer i diverse julerelaterte aktiviteter og man skal stemme hverandre hjem underveis. Det er flere kjente norske tv-personligheter som er med som skuespillere i serien, inkludert Ødegård og Eckbo selv. Sistnevnte innehar flere roller og spiller diverse ulike karakterer som medvirker i serien. En av disse er karakteren «Ernst-Øyvind Tvedt». «Ernst-Øyvind» er en enkel, bedagelig og lat sørlending som ofte stiller seg motvillig til å gjøre arbeid. Denne karakteren skulle i senere tid utløse en større debatt om rasisme.

I sin portrettering av Ernst-Øyvind valgte Eckbo å sminke ansiktet sitt mørkere. I flere år gikk sminkebruken tilsynelatende upåaktet hen, men så begynte flere å uttrykke misnøye med at Eckbo portretterte en karakter med en annen hudfarge enn sin egen. Dette førte til beskyldninger om *blackface* og rasisme. Blackface er et uttrykk som stammer fra begynnelsen av 1800-tallet og innebærer hvite mennesker som sminker ansiktet sitt mørkere for å karikere svarte personer (Mæhlum & Bikset, 2021). Som følge av disse beskyldningene valgte TVNorge i 2020 å fjerne serien fra sine plattformer – noe som skapte furore hos mange. Fjerningen av serien førte til at en rekke kronikker og avisartikler ble publisert. Selv hevdet Eckbo at han valgte å sminke seg mørkere i den hensikt å inkludere, og å vise at nordmenn kommer i flere hudfarger (Kallelid, 2020). Eckbo uttalte at han ble helt skjelve av den betente debatten, og valgte selv å fjerne karakteren for godt i 2020 («*Blackface*» og *TVNorge*, 2020) (Eckbo, 2020). Dette til tross for at TVNorge snudde i sin avgjørelse om å fjerne serien, og publiserte den igjen med en advarsel om mulig støtende innhold (Skoland, 2020).

Det er viktig å understreke at debatten som oppstod rundt «Nissene over skog og hei» ikke kan sees i et vakuum. På et globalt nivå var dette på ingen måte en isolert hendelse som var spesiell for Norge. Debatten i Norge kan sees i lys av en større global debatt om *avkolonisering*. Nøyaktig hvor og når denne globale debatten startet kan være vanskelig å plassere. Likevel kan det sørafrikanske studentopprøret som ønsket fjerning av statuen av den britiske kolonisten Cecil Rhodes, ved Universitet i Cape Town, regnes for å ha vært en av de

mest sentrale hendelsene i avkoloniserings-bevegelsen. Cecil Rhodes hadde donert midler for å bygge skolen, men motstanderne påpekte at Rhodes sin rikdom var tuftet på rasisme, slaveri og undertrykking av den sør afrikanske befolkningen (Mbembe, 2016). Det ble hevdet at statuen var en hån mot etterkommere av befolkningen som Rhodes hadde undertrykt. Bevegelsen spredte seg ut av Sør-Afrika og til flere land i den vestlige verden. Fjerning av monumenter av tidligere slaveholdere i USA er eksempel på dette. I Norge var det også de som ønsket diverse monumenter fjernet. Et eksempel på dette var ønsket om å fjerne en benk i Botanisk hage som var tilegnet botanikeren Carl Von Linné (Nipen, 2021). Årsaken til denne kontroversen var at Linné, i tillegg til å forske på planter, prøvde å rangere «menneskeraser» i et biologisk hierarki (Skorgen, 2002). Det var ikke bare statuer og monumenter som ble problematisert. Flere fenomen og uttrykksformer med rasistiske røtter ble satt under lupen – et av dem var fenomenet blackface. I 2019 måtte to amerikanske politikere og statsminister i Canada, Justin Trudeau, ut å beklage at de 18, 35 og 52 år tidligere hadde benyttet seg av svart ansiktsmaling for å portrettere mennesker med mørk hudfarge (Reeves, 2019). Et år senere var det Espen Eckbo som befant seg i en lignende situasjon.

Til tross for at Eckbo selv ikke stod i bresjen for å beholde «Ernst-Øyvind», førte fjerningen av serien til en til tider opphetet debatt om rasisme. Noen var enige i at serien burde fjernes, andre viste sterk misnøye med TVNorge for dette, mens andre synes debatten var komplisert. Debatten utviklet seg fra blackface til å omhandle rasisme på et mer generelt nivå. På denne måten var debatten med på å avdekke hvilke diskurser om rasisme som representeres i norsk media, og det er dette som er hovedfokus for oppgaven.

1.1 Formål og oppbygging av oppgaven

Denne oppgaven har som mål belyse hvordan ulike diskurser om rasisme fremstilles i norske media. Med utgangspunkt i diskursteori og teori på forskningsfeltet *rasialisering*, vil diskurser identifiseres, analyseres og drøftes. I forskningssammenheng er rasialisering en relativt ny måte å tilnærme seg spørsmål om rasisme. Forskningsdesignet baserer seg på diskursanalyse, og som jeg vil komme tilbake, er det godt samsvar mellom teori og metode i denne oppgaven, ettersom de bygger på samme prinsipper om språklige kategorier.

Debatten oppgaven tar for seg er en debatt rundt det kontroversielle fenomenet blackface. Selv om dette er en oppgave som er mer interessert i rasismeforståelse, og hvordan den uttrykkes i norske medier, vil det være behov for en kort historisk introduksjon av blackface. Etter det presenteres det teoretiske rammeverket for oppgaven som består av ulike forskningsområder på rasialiseringsperspektiver, og diskursteori.

Videre gjør jeg rede for mitt valg av metode – både generelt om metoden og spesifikt hvordan den brukes i denne oppgaven. Etter at forskningsdesignet er gjort rede for begynner selve analysen.

Jeg vil identifisere hvilke ulike diskurser om rasisme som er representert i norsk media. Dette gjøres ved å først dele kildematerialet, som består av 41 avisartikler, inn i ulike kategorier, for så å identifisere forskjellige diskurser innenfor hver kategori. Diskursene i de ulike kategoriene analyseres hver for seg med bakgrunn i både det metodiske og teoretiske rammeverket for oppgaven, før det i drøftingsdelen blir trukket større linjer – både på tvers av kategoriene og opp mot oppgavens teoretiske rammeverk. I drøftingen vil forskningsspørsmålene for oppgavens besvares implisitt, før jeg i konklusjonen/avslutning presiserer dette mer konkret.

Selv om forskning på rasisme er utbredt både i Norge og andre steder i verden, påvirker forskjellen i oppfattelse av hva rasisme er også måten den forskes på. Som nevnt ovenfor fokuserer denne oppgaven på perspektiver innenfor rasialisering. Rasialisering er en gren innenfor rasismeforskning som springer ut ifra det teoretiske feltet *postkolonialisme*, men postkolonialisme har hatt relativt lite gjennomslagskraft i Norge (Rogstad & Midtbøen, 2009, s. 3). I 2021 gikk redaktørene for *Tidsskrift for samfunnsforskning* ut og etterlyste mer forskning på feltet (Haugsgjerd H & Torbjørnsrud, 2021). Forskning på rasialisering førte til en tidvis opphetet debatt blant norske samfunnsforskere på tidlig 2000-tallet. Et eksempel på norske teoretikere som har forsket på rasialiseringsperspektiver er Frode Helland, Marianne Gullestad, Anniken Hagelund, Johan Rogstad og Arnfinn Midtbøen. Denne oppgavens teorikapittel vil i store deler belage seg på disse forskernes beskrivelse av begrepet. Selve formålet med oppgaven er å knytte en konkret debatt om rasisme i norske aviser opp imot rasismeforskning som baserer seg på rasialiseringsperspektiver. Jeg vil bruke rasialiseringsperspektiv som utgangspunkt for å bedre forstå elementer og aspekter ved debattens diskurser. Med utgangspunkt i dette vil jeg besvare forskningsspørsmålene og problemstillingen min

1.1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Problemstilling:

Hva kan blackface-debatten om Espen Eckbo fortelle oss om rasismediskurs i norsk media?

Forskingsspørsmål:

1. *Hvordan kan teori på rasialisering og diskursteori brukes til å belyse de representerte diskursene?*
2. *Hvilke diskurser var mest bærende?*
3. *Hva er kjernepunktene i diskursene og hva snakkes lite om eller er utelatt?*
4. *Hvilke samfunnsmessige konsekvenser kan diskursene tenkes å få?*

1.1.3 Et historisk perspektiv på blackface

Minstrelunderholdning er en amerikansk varietéteaterform, som var populær fra tidlig attenhundretallet til tidlig nittenhundretallet. De tidlige minstrelshowene bestod av hvite mannlige reisende musikere, som karikerte og parodierte syngende og dansende slaver. Artistene farget ansiktene sine svarte ved å bruke for eksempel brent kork eller fettmaling, derav uttrykket «blackface». De kledde seg opp i såkalte «negerkostymer», som gjerne bestod slitte og overdimensjonerte klær (Lensmire, 2010). Den amerikanske skuespiller- og sceneprodusenten Edwin Pearce Christy grunnla i 1843 *Christy's Minstrels*. Christy's Minstrels var en av de mest sentrale og betydningsfulle gruppene innenfor minstrelsjangeren i dens tidlige år. Faktisk var denne gruppen så toneangivende at den la selve grunnlaget for oppsettet til minstrelsjangeren. Dette oppsettet bestod av fem menn i en halvsirkel, hvor stjernene var «Mr. Tambo» og «Mr. Bones», som hovedsakelig spilte på tamburin og kastanjetter laget av bein. Stykket bestod gjerne av tre deler som inneholdt synging, dansing, komiske dialoger og sketsjer. Denne sjangeren blir gjerne regnet som USAs første selvstendig utviklede teaterform. Sjangeren portretterte svarte amerikaneres nære forhold til musikk og dans, men ble også brukt til å latterliggjøre antatt dårlige karaktertrekk ved afroamerikanere. Det var vanlig å fremstille svarte som late, dumme og uærlige (Hegdal, 2019, ss. 41-50).

Selv om det hovedsakelig var hvite mennesker som brukte ulike metoder for å fargelegge ansiktet svart, så forekom dette fenomenet også hos svarte amerikanere. Dette er gjerne noe som blir brukt som et argument av enkelte for at blackface ikke er problematisk. For hvordan kan det ha vært et symbol for undertrykkelse, dersom de som tilsynelatende blir undertrykt, selv benyttet seg av denne teknikken? På overflaten kan dette virke som et mer holdbart argument enn det det i realiteten er. For etter hvert som det ble mer vanlig at også svarte fikk innpass i underholdningsbransjen, kan en se for seg at dette førte til at etterspørselen etter minstrellopptrædere ble mindre som følge av dette, men slik ble det ikke.

Minstrelsjangerens portrettering av svarte amerikanere var nå blitt et så befestet populærkulturfenomen at afroamerikanske utøvere måtte spille på de samme strengene for å kunne oppnå suksess. Mange svarte artister endte derfor opp som rasistiske parodier på seg selv; tidvis var de til og med sminket i blackface. At de afroamerikanske nykommerne i underholdningsbransjen på den måten var med på å gi blackface-fordommene kredibilitet, har i ettertid forsterket sjangerens kulturhistoriske kompleksitet og tragiske dimensjon (Hegdal, 2019, s. 42).

Hva de afroamerikanske artistene selv tenkte om sin egen deltakelse i minstrelsjangeren er lite dokumentert. En kan tenke seg at svarte mennesker som levde under eller tett opp imot slavetiden, ikke anså den rasistiske parodieringen som så påfallende forkastelig som man ville sett på det i dag. Rasismen som eksisterte på den tiden var «common sense», og ikke noe man tok stilling til, for eller imot (Hegdal, 2019, s. 29). Likevel kan vi finne eksempler på de som uttrykte sin misnøye med minstrelsjangeren, på attenhundretallet. Den kjente forfatteren Fredric Douglas, som selv flyktet fra slaveriet, kalte minstrelartister for det «skitne skummet av det hvite samfunnet» (Lensmire, 2010, s. 414). Også andre faktorer er med å indikere at det ikke var uproblematisk å være svart artist under minstrelsjangerens epoke. Artister som livnærte seg på å spille på rasistiske fordommer om seg selv. Ting tyder på at disse i realiteten levde miserable liv som inkluderte alkoholmisbruk og prostitusjon (Hegdal, 2019, ss. 36-37).

2 Teoretisk rammeverk - Hva er rasisme?

I tilnærming til problemstillingen vil det være viktig med innførelse i hva som ligger i begrepet rasisme, samt å se på rasisme i et historisk perspektiv. I tradisjonell forstand ble rasisme definert som en ideologi hvor mennesker ble delt inn i ulike raser basert på fysiske og biologiske forskjeller. Disse rasene ble så plassert inn i hierarki, hvor de fysiske forskjellene ble satt i forbindelse med forhold som moral og intelligens (Gullestad, 2003, s. 148). Denne formen for rasisme refereres ofte til som *klassiske rasisme*. Etter 2.verdenskrig begynte vitenskapen gradvis å gå bort fra denne biologiske tenkemåten å kategorisere mennesker på. I Europa på 1980-tallet ble det identifisert en ny måte å skille mennesker på. Denne måten kalles *nyrasisme*. Som klassisk rasisme plasserte også nyrasisme menneskegrupper i hierarki. Forskjellen var at man nå ble plassert i verdibaserte hierarki på bakgrunn av hvilken kultur man hadde (Gullestad, 2003, s. 149). Rasialiseringsperspektiver kom som et alternativ til klassisk rasisme og nyrasisme, og ønsket heller å sette søkelys på mer usynlige former for rasisme, som baserer seg på grunnleggende virkelighetsoppfatninger hos majoritetsbefolkningen.

2.1 Klassisk rasisme og nyrasisme

Klassisk rasisme eller *vitenskapelig rasisme* regnes av mange for å være den første formen for rasisme og strekker seg flere hundre år tilbake i tid. Det kan være vanskelig å datere et klart startpunkt for når denne rasismen oppstod. Ifølge Torgeir Skorgen (2002) starten den på slutten av 1600-tallet, mens Frode Helland (2015) daterer den tilbake til midten av 1500-tallet. Det ble formet to ulike teorier om hvorfor menneskerasene var som de var. Den *Pologynetiske* versjonen forstod det slik at «raser» var skapt i Guds bilde, mens den *monogenetiske* hevdet at enkelte menneskeraser hadde degenerert som følge av klima og miljø – felles for begge disse teoriene var at den hvite menneskerasen var øverst i hierarkiet (Gullestad, 2003; Helland, 2015; Skorgen, 2002). Teoriene fikk fotfeste og resulterte i slaveri, raseforfølgelse og folkemord i senere tid. Terrorregimer under den europeiske koloniseringen av Afrika, rasepolitikk i USA og jødernes tragiske skjebne under andre verdenskrig er eksempler på dette. Som nevnt innledningsvis er det flere likhetstrekk mellom klassisk rasisme og nyrasisme. «Den såkalte nyrasismen, som først ble identifisert på 1980-tallet, ble ny ikke fordi den skilte seg fra den gamle i ambisjonen om å rangordne, men fordi kultur [...] heller enn biologi ble brukt som begrunnelse for å rangere grupper» (Rogstad & Midtbøen, 2009, s. 3). Ordet «rase»

ble på høyresiden byttet ut med «kultur», og derfor kalles også nyrasisme gjerne *kulturell rasisme*. Her vektlegges det at enkelte kulturer er så forskjellige at å blande dem vil føre til konflikt. Denne tankegangen fikk i den vestlige verden vind i seilene som følge av migrasjon til Europa på 80- og 90-tallet. Likevel er det uvisst om skillet mellom biologi og kultur er reelt, eller om det bare er en språklig tilsløring for å kunne rette mer legitim kritikk mot «kulturelle særegenheter» (Gullestad, 2003, s. 148; Rogstad & Midtbøen, 2010, s. 36). I Norge er etnisk kultur viktigere enn bosted og statsborgerskap, og nordmenn assosierer «innvandrere» med «mørk hudfarge». Dermed blir kultur bare en kryptisk måte å snakke om hudfarge på (Gullestad, 2002, s. 156).

Det kan tidvis være vanskelig å skille mellom disse to formene for rasisme. Dersom en diskriminerer på bakgrunn av kulturelle egenskaper hos motparten, men bruker hudfarge for å identifisere hvem som er tilhørende den gitte kulturen, er det da snakk om klassisk eller nyrasisme? Her greier jeg ikke å finne noen tydelige svar i forskningslitteraturen. Rogstad og Midtbøen (2009) hevder det er uklarhet om hvorvidt biologi fortsatt spiller en rolle innenfor nyrasisme. I tråd med de generelle fokusområdene i rasialiseringsperspektiver vil denne oppgaven se bort ifra intensjonen bak den diskriminerende handlingen, og heller se på konsekvensen handlingen får i praksis. Dette åpner også for at en handling både kan baseres på tenking innenfor klassisk rasisme og nyrasisme. Dersom en ekskluderer svarte mennesker fordi man antar at de er muslimer vil ekskluderingen inneholde elementer fra begge formene for rasisme. Her blir hudfarge den utløsende årsaken til diskrimineringen, og en ikke-muslimsk svart person vil nok oppleve at det er sine ytre trekk som er årsaken til diskriminering. Denne oppgaven fordrer altså ikke en tydelig overbevisning om biologiske hierarki for å betegne noe som klassisk rasisme.

2.2 Rasialisering

David Wellman (1993) argumenterer for at det i USA eksisterer rasistiske strukturer som er bevart i samfunnet. Han sier at hvite mennesker har privilegier som bedre hus, helse, skoler og jobber. Wellman gjør et poeng av at disse strukturene kan eksistere helt uavhengig av folks individuelle holdninger. Han nevner også at man har diverse privilegier som hvit. Blant annet vil en afroamerikaner's handlinger gjerne bli forklart med bakgrunn i sin etnisitet, mens en person som er hvit i større grad blir sett på som et enkeltindivid (Wellman, 1993, s. 3).

Gullestad (2002) hevder at dette også er tilfellet i Norge. «[...] når en såkalt nordmann begår en forbrytelse, sees det som et resultat av spesielle psykososiale forhold, men når en såkalt innvandrere gjør det samme, sees forbrytelsen gjerne som uttrykk for noe typisk, og da gjerne

etnisk kultur eller religion» (Gullestad, 2002, s. 156). Bangstad og Døving (2015) presiserer at man i forskningslitteraturen gjerne bruker begrepet *rasialisering* der hvor man snakker om en mer skjult form for *strukturell* diskriminering. Dette er et eget forskningsfelt og videre i oppgaven vil jeg ta for meg flere teoretikere som gjør utredninger av *rasialiseringsperspektiv*. Her snakker man om en tilstand hvor rasismen er mer innpakket i en sosial praksis. En ser på samfunnsstrukturelle forhold, heller enn biologiske og individbaserte forklaringer på rasisme. Før videre utgreiing om rasialisering er det behov for en rask begrepsavklaring. Som nevnt i innledningen bygger rasialisering på postkolonial tenking. Enkelt forklart ser postkolonial tenking på rasisme som noe som er vevd inn i institusjoner og samfunnsstrukturer i vestlige land – det betegnes gjerne som *rasialisering* eller *strukturell rasisme* (Rogstad & Midtbøen, 2009, s. 3). Rasialisering er et perspektiv som i forskningssammenheng opptrer under forskjellige etiketter (Rogstad & Midtbøen, 2009, s. 10). I denne oppgaven forstås rasialisering som det overordnede begrepet som andre former for teoretiske perspektiv springer ut ifra – for eksempel *hvithetsstudier* og *kritisk raseteori*.

Rasialiseringsperspektivet bidrar til å flytte fokus bort fra identifisering av hvem som er rasister og bedriver diskriminering. Det prøver heller å si noe om de konstante formene for kategorisering og praksiser i samfunnet, som bidrar til å etablere skiller mellom «oss» og «dem» (Rogstad & Midtbøen, 2009, s. 9). Denne verdimesige kategoriseringen av mennesker er gjerne forankret i måten vi forstår verden på. Dette kan igjen bli et utgangspunkt som gjør at man anser seg selv som «bedre» enn andre. For eksempel ved at «nordmenn» betraktes som rasjonelle og moderne, mens «innvandrere» sees på som irrasjonelle (Gullestad, 2002, s. 156). En sentral del ved rasialiseringsperspektiv er at majoritetens betraktning av seg selv som bedre enn andre blir naturliggjort. «Det grunnleggende poenget er at makten til å definere sosiale grupper som *noe annet* enn majoriteten, samtidig innebærer å skape et selvtilfreds «vi» som tas for gitt og dermed usynliggjøres» (Rogstad & Midtbøen, 2009, s. 9). Rogstad og Midtbøen (2009) referer til Edward Said, som hevder majoriteten innehar en makt ved å kunne definere hva som er normalt og unormalt, og at makten til å definere ligger i språket.

Overført til en kontekst av minoritets- og majoritetsrelasjoner innenfor rammene av en nasjonalstat, handler Saims perspektiv om makten som ligger i definisjonene av det som er unormalt eller annerledes, og som gjennom språket bidrar til å underbygge

oppfatninger av minoritetene som kulturelt forskjellige og verdimeslig underlegne. Et grunnleggende poeng for Said og for videreutviklingen av hans tenkning, er at denne måten å skille mellom ”oss” og ”dem” på tas for gitt og fremtrer som naturlig, fordi det er bygget inn i språklige kategorier som skiller mellom ulike grupper. Samtidig brukes disse kategoriene, i stor grad ubevisst, til å opprettholde den asymmetriske maktrelasjonen mellom majoritet og minoriteter. Rasialisering er dermed langt mindre iøynefallende enn den tradisjonelle rasismen, fordi den gjerne er uttalt og fremstår som en naturlig kategorisering av samfunnets medlemmer. (Said, [1974] 2004, referert i Rogstad & Midtbøen, 2009, s. 9)

Rasialiseringsspektivet retter ikke fokuset mot primære ofre for rasisme, som «innvandrere» eller «svarte», men på praksisformer hos majoritetsbefolkningen. Man er ikke opptatt av holdninger og ideologi som motivator for handlinger. Søkelyset settes på hverdagspraksis og språklige kategorier hos majoriteten, som er med på å forhindre minoritetsbefolkningens inklusjon og deltakelse i samfunnet (Rogstad & Midtbøen, 2009, s. 10). Denne tilnærmingen til rasisme kan ifølge Hagelund (2004) oppleves ubehagelig for mange, ettersom «skylden» ikke bare legges over på rasistiske enkeltindivider. Dersom man forstår rasisme som tydelig ondskap, vil det være naturlig å legge skylden over på høyreekstremister og nynazister. Dette skaper minimalt med ubehag fordi dette allerede er sosiale utskudd som anses for å være så annerledes at det ikke er hensiktsmessig å sammenligne deres tankesett med egne holdninger (Hagelund, 2004, s. 22). Ubegag kommer først når skylden fordeles bredere utover en større befolkning. Ifølge Hagelund (2004) truer dette nordmenns oppfattelse av seg selv som tolerante og anstendige. Ved å se på rasialisering med klassisk- eller nyrasistiske briller, kan rasialisering fremstå som en unødvendig moralisering av språkbruk. Ved å ha en *avpersonifisert* tilnærming til begrepet vil det kanskje ikke oppleves moraliserende – men heller bidra til å avdekke og gi innsikt i eksklusjonsmekanismer i samfunnet (Hagelund, 2004, s. 23; Rogstad & Midtbøen, 2009, s. 12).

I et forsøk på å forklare det intrikate innholdet i rasialiseringsspektivet referer Gullestad (2003) blant annet til Lien (1997), og kritiserer hennes forståelse av rasisme. Det er viktig å ha med seg at det er Gullestads (2003) forståelse av Lien, som det videre refereres til i dette avsnittet. Lien snakker om annerledeshet, og når anderledesheten krever oppmerksomhet, for eksempel i form av å bli beglodd, så kan det oppleves ubehagelig for den som blir utsatt for dette (Lien, 1997, referert i Gullestad, 2003, s. 153). Dette er nødvendigvis ikke rasisme, men

det er rasialisering, ifølge Lien. Videre referer Lien (1997) til Miles (1989), som også skiller mellom rasisme og rasialisering. Her trekkes det frem at rasialisering er noe naturlig, noe som skjer ubevisst og som alle gjør. Det er først når man legger til ufordelaktige kjennetegn som videre legges til grunn for ekskludering, at man kan kalle noe rasisme (Lien, 1997, referert i Gullestad, 2003, s. 154). Ifølge Gullestad (2003) hevder Lien at det må ligge en negativ intensjon bak en handling, for at noe skal kalles rasisme. Andre samfunnsforskere tolker Lien på samme måte. «For Brox og Lien kan ikke en handling defineres som rasistisk dersom det ikke kan påvises empirisk at en ideologisk overbevisning om biologiske raseforskjeller var grunnlaget for handlingen» (Rogstad & Midtbøen, 2009, s. 11). Gullestad gir Lien rett i at rasisme og trakassering er en negativ videreføring av rasialisering, men Gullestad ser ikke på rasialisering som naturlig på samme måte som Lien. «Det hun ikke diskuterer, er at rasialisering ikke bare kan være et *grunnlag for* rasisme, men også kan være *skapt av* diskriminering» (Gullestad, 2003, s. 155). Gullestad mener at diverse fysiske forskjeller og kjennetegn, ikke bare defineres av kjennetegnene selv, men at mennesker på ulike historiske tidspunkter har gitt kjennetegnene mening.

Gullestad (2003) kritiserer Lien for hennes søken etter å svare på hvem som er rasister i Norge. Gitt argumentet om at det må ligge en rasistisk intensjon bak en handling for å kvalifisere som rasisme, kan en fort konkludere med at det finnes få rasister og lite rasisme i Norge (Gullestad, 2003, s. 156). Derfor argumenterer Gullestad (2003) for at man heller bør skille mellom ideologisk rasisme og ekskluderende handlinger, for så kunne knytte dem sammen etterpå og se sammenhenger mellom dem. Ved å dra dette skille blir det ikke lenger intensjonen bak, men *innholdet i* en handling som blir utgangspunktet for om noe kan betegnes som rasisme. Likevel påpeker Gullestad at man skal være forsiktig med å «rope ulv i utide», og utpeke noen som rasister. «På den ene side er rasisme og diskriminering grunnleggende tilstede i samfunnet. [...] På den annen side gjør kompleksiteten og mangetydigheten i fenomenet det vanskelig å peke ut en reell motstander» (Gullestad, 2003, s. 172). Dette fenomenet kaller Gullestad for «avmaktens *double bind*». Skal man forsøke å løse dette fenomenet mener Gullestad at man må se bort ifra hele det individualiserende spørsmålet om hvem som er rasister. Man må forstå rasistiske tolkningsrammer som tenke- og handlemåter som er i konstant endring. For å bekjempe disse kreves det omfattende empirisk og teoretisk arbeid, i tillegg til kontinuerlig refleksjon og diskusjon. Majoritetsstemmer skal ikke avfeies som illegitime, eller anses som uviktige, men de må konfronteres med

erfaringsbasert kunnskap og perspektiver fra minoritetsstemmer (Gullestad, 2003, s. 172–173).

2.2.1 Diskriminering

I et historisk perspektiv er rasisme sett på noe som springer ut av ideologi, mens *diskriminering* er en handling som fører til ulikhet. Forskere på rasialisering hevder det kan være lurt å skille rasisme fra diskriminering på individnivå, men knytte dem sammen når større samfunnsstrukturer undersøkes (Gullestad, 2003, s. 156; Rogstad & Midtbøen, 2009, s. 3, 2010, s. 32). Det som er felles for klassisk rasisme, nyrasisme og de fleste former for diskriminering, er at de er *individualiserte*. Det innebærer at man ønsker å identifisere hvem som er ansvarlig for rasisme eller en diskriminerende handling (Rogstad & Midtbøen, 2009, s. 3–4). Wellman (1993) hevder dette er en problematisk tilnærming fordi onde intensjoner ikke alene kan forklare sosial ulikhet tilknyttet «rase» i USA (Wellman, 1993, s. 21–22). Ifølge Rogstad og Midtbøen (2009) bidrar rasialiseringsspektiver til å «forstyrre» skillet mellom diskriminerende handlinger og rasistisk ideologi. Dette gjøres ved at man flytter fokus fra enkeltpersoner på individnivå til majoriteten på et samfunnsnivå. Dermed vil ikke en enkeltpersons handling nødvendigvis regnes som diskriminering før den samme handlingen sees i en kollektiv sammenheng med andre handlinger av samme karakter.

2.2.2 Individualisering

Et problem med å betrakte rasisme og diskriminering er at det skygger over mer omfattende former for strukturell diskriminering. Det finnes begrensninger i forståelsen mange har av rasisme og diskriminering. En forklaring på dette kan ifølge Rogstad og Midtbøen være mangel på empirisk dokumentasjon av sammenhengen mellom diskriminerende eller rasialiserende strukturer og individuelle handlinger (Rogstad & Midtbøen, 2010, s. 34). I Norge forbindes rasisme med et onde fra en fjern fortid som vi har lagt bak oss. Begrepet vekker gjerne moralsk forargelse hos folk når det anvendes i offentligheten, og problematikken unngås ved å heller snakke om diskriminering. Årsaken til dette er at det diskriminering forbindes med handlinger på individnivå (Jensen, 1994, referert i Rogstad & Midtbøen, 2010, s. 35) (Rogstad, 2001a, referert i Rogstad & Midtbøen, 2010, s. 42). Rogstad og Midtbøen trekker frem «ambulansesaken» fra 2007 for å illustrere dette. En skadet Ali Farah ble etterlatt av ambulansesjåførene. Videre fulgte et enormt trykk på ambulansesjåførene, og aviser og politikere gikk langt i å antyde at etterlatelsen skyldtes rasistiske motiver. Dette narrative forandret seg fort da den ene ambulansesjåføren, i et større intervju, greide å overbevise folket om at han ikke var et rasistisk menneske. De involverte

aktørene gikk offentlig ut og trakk tilbake beskyldningene, Farah mistet støtten i folket, og kritikken ble heller rettet mot et utvannet rasismebegrep. Enkelte prøvde, uten særlig gjennomslag, å påpeke at saken ikke kunne forstås med individualiserte rasistiske holdninger, men at den handlet om diskriminerende samfunnsstrukturer. Rogstad og Midtbøen (2010) hevder liten forståelse av strukturorientert rasisme kan forklare hvorfor debatten ble så polarisert (Rogstad & Midtbøen, 2010, s. 33–40). Nordmenns fraskrivelse av rasisme som noe annet en individualisert ondskap er ifølge Gullestad (2003) et komplisert problem. Demonstrasjoner mot høyreekstrem vold fører til en bekreftelse av «oss» som et tolerant og humant folkeslag. Det gode selvbildet bidrar dermed til å tilsløre mindre synlige og mer utbredte former for diskriminering og rasisme på samfunnsnivå (Gullestad, 2003, s. 37–38).

2.2.3 Rasisme uten rasister

Wellman (1993) hevder rasistiske samfunnsstrukturer eksisterer uavhengig av de individuelle holdningene til menneskene i samfunnet. Dette kan forklare hvorfor forskere på rasialiseringsperspektiver ikke er opptatt av å utpeke hvem som er rasister. En kan si at vi har fått en «ny» type rasisme; nemlig *rasisme uten rasister*. Samfunnsforsker ved forskningsorganisasjonen Fafo Olav Elgvin, hevder det finnes tre ulike former for strukturell rasisme. Den første er når samfunnet ved lover diskriminerer sine borgere på bakgrunn av hudfarge, religion eller etnisitet. Den andre formen forekommer når et visst antall mennesker i viktige samfunnsinstitusjoner, som er bundet sammen av en uformell diskurs, har anlegg for rasistiske tilbøyeligheter. Da kan strukturell rasisme forekomme i institusjonen, uavhengig av landets lover og regler. Den tredje typen tar form når en institusjon er innrettet på en sann måte at den i større grad gagnar majoritetsbefolkningen enn minoritetsbefolkningen. Dersom denne praksisen så videreføres, kan institusjonen fungere strukturelt rasistisk. Elgvin, som Wellman (1993), understreker at dette kan forekomme selv om enkeltpersonene i institusjonen ikke er rasister (Elgvin, 2021, s. 99).

De siste årene er det i Norge blitt vanlig å snakke om *hverdagsrasisme*. Dette er et begrep som ifølge Bangstad og Døving (2015) springer ut ifra et rasialiseringsperspektiv. I et intervju med VG som handler om rasisme og hverdagsrasisme sier daværende varaordfører i Oslo Kamzy Gunaratnam, at «det er alle de subtile tingene som kan dekkes over som er problemet i dag» (Andreassen & Myrvang, 2020). Gunaratnam bruker ubehagelige kommentarer eller spørsmål som gjør at man føler seg uvelkommen som eksempel på dette.

Som følge av nazismen, Holocaust og amerikansk borgerrettighetsbevegelse er «rasist» og «rasisme» blitt skjellsord, som kun noen få ekstremister åpenlyst velger å identifisere seg med

(Gullestad, 2003, s. 143). Dersom man blir konfrontert med at man har sagt/gjort noe rasistisk, er det kanskje for noen lettere å gå i angrep på de som fronter denne påstanden, enn å vedkjenne at man har uttrykket seg rasistisk.

[...] det å påpeke at noe er rasistisk, vekker kraftig motstand og blir tatt høyst personlig. Den rasistiske ytringen derimot, blir ikke tatt alvorlig: «Det er ikke så farlig», «ikke vondt ment», mens den som tar det opp, er «uhøflig» og «overdriver», er «overfølsom». Det underliggende problemet er at begrepet «rasisme» nesten ikke kan brukes i Norge, fordi nordmenn oppfatter seg som ikke-rasister. (Helland, 2015, s. 108)

I dag er hos mange en uskreven regel at man ikke skal bruke ordet «neger» for å beskrive en person med mørk hudfarge. Selv om det fortsatt er de som insisterer på at dette er uproblematisk fordi ordet i Norge visstnok er nøytralt ladet. For bare 20 år siden var det svært vanlig å bruke dette begrepet i dagligtalen, og mange var veldig opprørt over at noen oppfattet dette som krenkende.

Det satt en negresse på fjernsynet for et par uker siden og påstod at den som bruker ordet «neger» begikk en rasistisk handling. [...] Her ser vi enda et eksempel på hvilke absurditeter språklige diktatur kan føre til. Språket skal ikke beskrive virkeligheten, hvor vi med det blotte øye kan se at det finnes folk av forskjellige raser, nei det skal sensureres i forhold til hva enkelte toneangivende grupper til enhver tid anser for politisk korrekt. (NRK P2s Morgenkåseri 1/3, 2001, referert i Gullestad, 2003, s. 194)

Dette kåseriet antyder at problemet i debatten om bruken av ordet «neger», ligger hos de som oppfatter ordet som problematisk. At ordet kan være sårende og oppfattes trakasserende er ikke noe den som bruker ordet er ansvarlig for. De som mener at man ikke burde bruke ordet for å omtale andre bedriver angivelig språklig diktatur og sensur.

Helland (2015) viser hvordan eksempler på klassisk rasisme og nyrasisme skjuler seg i form av rasialisering. Retorikk brukt av tidligere politiker Siv Jensen trekkes frem som et eksempel hvor elementer fra nyrasisme får en mer «uskyldig» fremtoning. Jensen underbygger høyreekstremistiske konspirasjonsteorier ved å hevde at forespørslers om halalmat i enkelte norske institusjoner er eksempel på *snikislamisering* (Helland, 2015, s. 113). Dette kan forstås som en diskursiv teknikk som har som formål å mistenkeliggjøre muslimer – og på den måten

skapes det et skille mellom «oss» (nordmenn) som er truet av «dem» (muslimer).

Rasialisering tar også for seg hvordan minoriteter kategoriseres, gjerne på bakgrunn av etnisitet og religion, for så å reduseres til et uttrykk for den gitte kategoriseringen. Eksempler på slike kategoriseringer kan være «enkle» uttrykk som «en muslimsk verden». «Religionen islam fremstilles altså som en udistinert, enhetlig størrelse, og denne delen av muslimers liv forstås i teksten slik at den utgjør den essens som alle muslimer kan reduseres til» (Helland, 2015, s. 118).

2.2.4 «Rase» har fortsatt en betydning

Wellman, som flere forfattere vi har tatt for oss ovenfor, argumenterer for at begrepet rasisme har endret mening. Det som før var en hardkantet ideologi som postulerte deler av den europeiske rasen som overlegen, er nå blitt byttet ut med kulturelt aksepterte holdninger som er med på å forsvare sosiale fordeler basert på rase. Hvilken rase en antas å tilhøre i Amerika er direkte med å påvirke opplevelsen man har som amerikansk statsborger. Ifølge Wellman (1993) innehar hvite borgere, på ulike plan, diverse fordeler knyttet til deres hudfarge. Til tross for en minkende grad av de mer tydelige og eksplisitte formene for fordommer og diskriminering, er rasisme fortsatt relevant for å forklare ulike sosiale forskjeller basert på rase (Wellman, 1993, s. 3–4). Et dilemma med rasisme er at det eksisterer et behov for å destabilisere ideen om rase, samtidig som det er viktig å anerkjenne at rase har en stor betydning for manges daglige liv. Rasisme kan sees på som et resultat av komplekse samspill mellom, handlinger, holdninger, prosesser og ulike maktforhold, som har utspring fra tolkninger av ideer knyttet til «rase» (Dowling, 2017, s. 254–255). Ulempen med å ikke å anerkjenne at «rase» fortsatt er av vesentlig betydning for menneskers liv, er at man ender opp med *fargeblind rasisme*. Kjernen i dette begrepet er at rasistiske fenomen forklarer med ikke-rasistiske dynamikker (Bonilla-Silva, 2020). De som ser på rasisme som et sentralt trekk ved Amerikas eksistens blir av noen hevdet å være rasebevisste ekstremister (Wellman, 1993, s. 3). Det som er farlig med denne typen rasisme er at den fremstår som god med de beste intensjoner om å ikke «se farge». Likevel vil en slik tankegang bidra til å neglisjere de utfordringene mange daglig møter på grunn av hudfarge.

2.3 Hvordan definere «rasisme»

Vi har nå sett på ulike teoretiske tilnærminger til begrepet rasisme – både i et innholds og historisk perspektiv. At rasisme er et komplekst fenomen med mange dimensjoner, er det liten tvil om. Michael Wieworka (1995) stiller spørsmål ved om det i det hele tatt er mulig å plassere rasisme som fenomen under én generell teori. Skal man forsøke å definere rasisme

må definisjonen ta høyde for at rasisme forekommer på forskjellige nivåer (Wieviorka, 1995, s. 35–39). Blant norske teoretikere eksisterer det også både uenigheter og ambivalens - både om hvordan rasisme skal betraktes og hvordan det skal defineres. Videre vil jeg ta for meg ulike aspekter ved rasisme som begrep, og knytte en konkret definisjon opp imot de ulike tilnærmingene til rasisme som er blitt redegjort for tidligere.

Forskere stiller spørsmål om hvordan begrepsforståelser som klassisk rasisme, nyrasisme og rasialisering/strukturell diskriminering burde betraktes. Skal man se på de forskjellige tilnærmingene som en utvikling av rasismebegrepet, eller er innholdet i begrepene så forskjellige at de må separeres fra hverandre? (Rogstad & Midtbøen, 2009, s. 11) Katrine Fangen mener rasisme endres over tid i takt med samfunnet, og dermed kan man se på rasisme som et utviklende begrep så lenge innholdet spesifiseres (Fangen, 2002, referert i Rogstad & Midtbøen, 2009 s 11). En utfordring med dette er ifølge Rogstad og Midtbøen (2009) at forskeres forståelse av begrepet kan bli forskjellig fra den allmenne forståelsen hos befolkningen.

Et påfallende trekk ved norsk offentlig debatt er at svært mange tviholder på en rasismeforståelse som hviler på en ideologisk overbevisning om eksistensen av menneskeraser – mens det ofte er snakk om rasisme i en annen form. Slik snakker man forbi hverandre i det offentlige ordskiftet, og hindrer på den måten en fruktbar diskusjon. (Rogstad & Midtbøen, 2009, s. 11)

Bangstad og Døving (2015) hevder at å gi rasisme en kort og uttømmende versjon er vanskelig, fordi rasisme foregår på ulike måter og i forskjellige kontekster i ulike steder av verden (Bangstad & Døving, 2015, s. 10). Likevel understreker de at det er viktig med definisjoner for å kunne avgrense begrep. Bruken av begrepet strukturell rasisme kritiseres blant annet for å være lite presist og omtales som et «alt-i-et-begrep» (Brekke, 2021, s. 95). En utfordring med å implementere rasialisering i et rasismebegrep, eller å beholde begrepet «rasisme» når man snakker om rasialisering, er at det sammenslåtte begrepet inflateres i en søken etter å dekke stadig flere fenomener (Rogstad & Midtbøen, 2009, s. 10). På den andre siden kan forsøk på å gi rasisme en avgrenset og entydig definisjon føre til en oppfattelse av rasisme som lite utbredt i det norske samfunnet (Gullestad, 2003; Rogstad & Midtbøen, 2009).

2.4 Kritisk raseteori

Et begrep som ofte går igjen i forskningslitteratur som tar for seg hvithet og strukturell rasisme er *critical race theory*. Dette er også et perspektiv som baserer seg på rasialiseringsperspektiver. I en søken etter å forstå hvordan komplekse forhold mellom rasisme, språk og politikk fungerer, er kritisk raseteori (videre referert som CRT), blitt et redskap flere forfattere anvender (Hagen, 2021, s. 37). Ifølge Hagen (2021) må ikke CRT forstås som en enkelt teori innenfor rasisme, men et sett med teoretiske perspektiv. Skal man likevel prøve å samle innholdet i CRT, handler det om å se på rasisme som normalt heller enn unormalt. Et annet sentralt trekk ved CRT er å stille seg kritisk til såkalt «nøytrale» samfunnsstrukturer.. Begrepet anvendes blant annet i saker hvor man prøver å belyse hvordan diskriminering eller vold mot minoriteter normaliseres. Her illustreres forskjellene mellom CRT og forskning på klassisk rasisme og nyrasisme. Mens drapet på Benjamin Hermansen, en mørkhudet gutt drept av høyreekstreme, satte et søkelys på nynazistiske miljø og høyreekstrem vold, ble drapet på George Floyd brukt som eksempel for å belyse årsakssammenhengen mellom diverse samfunnsstrukturer og slike tragiske hendelser.

2.5 Hvithet

Begrepet «hvithet» er direkte oversatt fra uttrykket «whiteness». Dette er et begrep som går igjen hos flere rasismeforskere. Hva som ligger i begrepet, kan være vanskelig å konkretisere i en enkel definisjon. Den britiske sosiologen Steve Garner hevder at til tross for å ha jobbet med rasialiseringsteorier knyttet til hvit identitet i tretten år, klarer han fortsatt ikke presentere en enkel definisjon på begrepet. Han understreker likevel at «hvithet» omhandler globale/nasjonale maktrelasjoner og/eller et mønster i utfall som gir fordeler til de som betegnes som hvite på bekostning av «people of colour» (Garner, 2017, s. 1585). Ifølge Rogstad og Midtbøen (2009) er hvithetsstudier et forskningsfelt som opererer på samme ramme som rasialiseringsperspektivet. Et skille mellom de to feltene er at der hvor rasialisering undersøker hvordan normer og språk hos majoriteten påvirker minoriteten, fokuserer hvithetsstudier på hvordan «hvithet» fungerer som det normative sentrum – på tvers av nasjonale landegrensener. «Hvithet» operer som det normative sentrum som alt annet defineres ut ifra (Twine & Gallagher, 2008, s. 7–10). En måte «hvithet» opprettholdes er ved å bortforklare påstander om fordeler og ulemper knyttet til «rase», og ved å legge skylden for økonomiske og kulturelle kriser over på minoriteter (Garner, 2017; Twine & Gallagher, 2008).

2.5.1 Hvithet i Norge

Til tross for et bredt mangfold av språk, kulturer og nasjonaliteter i Norge, opereres det blant mange en enkel todeling mellom «nordmenn» og «innvandrere» (Gullestad, 2002, s. 155–156). Norge har en lang historikk hvor samhold og nasjonalisme har blitt brukt som et redskap for å stå samlet og kjempe for norsk selvstendighet. Dette blir gjerne videreført i fortellinger om nordmenn (oss) som har bygget landet og innvandrere (dem) som er gjester her.

Innvandrerens bidrag til å bygge og drive landet blir ifølge Gullestad (2002) sjeldent anerkjent. Dem-begrepet blir ikke bare brukt om nyankomne asylsøkere, men også om mennesker som er født her eller har vært deltakende i det norske samfunnet over lengre perioder. Dessuten assosierer folk flest ordet «innvandrer» med «mørk hudfarge», og har en implisitt forståelse at det å være norsk også betyr å være hvit. Det eksisterer også en dobbeltmoral tilknyttet disse todelingene. Det blir av «innvandrere» forventet lojalitet og ros overfor «nordmenn». «Vi» er lite mottakelig for kritikk fra «dem» og «de» skal sette seg inn i «vår» kultur og tradisjoner. «Vår» bekymring for å si noe galt er viktigere å problematisere enn «deres» opplevelse av å bli trakassert eller krenket (Gullestad, 2002, s. 156). At «nordmenn» forbindes med å være hvite samtidig som «nordmenn» også forbinder seg selv med å være mer rasjonelle enn «innvandrere», kan medføre at spørsmål om rasjonalitet blir direkte knyttet til det å være hvit. Dersom ulike positive egenskaper forbindes med det å være hvit, mens negative egenskaper plasseres på de med mørkere hudfarge, vil dette føre til «hvithet» som et normativt referansepunkt.

3 Diskursteori

I tillegg til teori om rasisme vil det teoretiske rammeverket bygge på *diskursteori*.

Diskursanalyse brukes både som teori og metode. Her er det ikke nødvendigvis alltid klare skillelinjer, selv om det finnes minst 57 ulike former for diskursanalyse (Gill, 2000, s. 173), finnes det fortsatt retningslinjer som må følges. En av disse retningslinjene er at diskursanalyse kommer som en pakkedøsning, der metode og teori er vevet sammen (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 12). Denne pakken består av metodologiske retningslinjer, spesifikke teknikker knyttet til språkanalyse, teoretiske modeller og filosofiske premisser om språkets rolle i den sosiale konstruksjonen av verden. Dette støttes av Johannessen et al. som hevder at diskursanalyse egentlig er en form for tekstanalyse *inspirert av diskursteori* (Johannessen et al., 2018, s. 68). Videre i dette kapitlet vil jeg gjøre en utredning av sentrale aspekt ved diskursteori som må legges til grunn i en diskursanalyse.

3.1 Hva er en diskurs?

Sigurd Grønmo beskriver diskurser som «[...] et system av ideer, oppfatninger og begreper om forhold i samfunnet» (Grønmo, 2015, s. 434). Kort fortalt er *diskurs* en form for forståelsesramme vi benytter oss av for å forstå og gi mening til verden rundt oss. Diskurser er aldri individuelle og må ikke forveksles med et enkeltindivids egne holdninger eller meninger. Diskurser er forståelsesrammer som er delte eller *kollektive* og man kan derfor definere en diskurs som en kollektiv forståelsesramme (Johannessen et al., 2018, s. 58). «Ramme» brukes for å fremheve at en diskurs både kan ha en innside og en utside. Dermed kan diverse tanker, synspunkt og meninger enten være innenfor (i tråd med) eller utenfor den diskursive rammen. I kjølvannet av fjerningen av «Nissene over skog og hei» fulgte en debatt om rasisme. I denne debatten var det til tider steile fronter og store uenigheter rundt hva som kan betegnes som blackface og i hvilken grad det er problematisk/rasistisk. I en diskursanalyse er man opptatt av mangfoldet av diskurser som eksisterer i en gitt setting. Dette kalles en *diskursiv orden*, og den kan være preget av meningsbryting og maktkamp, i større eller mindre grad (Johannessen et al., 2018, s. 70; Stigum Gleiss & Sæther, 2021, s. 129). I denne oppgaven vil den diskursive ordenen være blackface og rasisme. Når flere diskurser kjemper om enerett til å definere et fenomen kalles dette for en *diskursiv kamp* (Johannessen et al., 2018, s. 71). Da den italienske astronomen Nikolaus Kopernikus i 1543 presenterte sitt verk om planetenes rotasjon rundt solen, var dette en teori som var utenfor den gjeldende diskursen. På den tiden var den kollektive forståelsesrammen at jorda var universets midtpunkt. I dag er det svært få som

betviler at jorden går rundt solen. Man kan dermed si at denne diskursen har fått *hegemoni* som betyr enerett eller herredømme. Dette er ikke evigvarende, og over tid kan diskurser utfordres og miste sin hegemoni (Johannessen et al., 2018, s. 71; Stigum Gleiss & Sæther, 2021, s. 129).

3.2 Diskursanalyse

Når man foretar en *diskursanalyse*, setter man etablerte kollektive tankesett under lupen. Diskursanalyse blir på så måte et redskap man benytter seg av for å bedre forstå et fenomen. Eller rettere sagt: bedre forstå folks oppfatninger av et gitt *fenomen*. «En **diskursanalyse** er en kritisk analyse av etablerte tenke-, skrive- og snakkemåter, av tatt-for-gitte antakelser om hvordan verden er eller burde være» (Johannessen et al., 2018, s. 51). Johannessen et al. hevder at en diskursanalyse handler om å problematisere fremstillinger av verden, og argumenterer for at dette er nødvendig ettersom enhver fremstilling kunne vært annerledes. Av den grunn er det gjerne en styrke at de sosiale og kulturelle kontekstene mennesker befinner seg i, blir tatt høyde for i en diskursanalyse (Brottveit, 2018, s. 115). Uten noen som helst form for kontekst er det kanskje vanskelig å tenke seg at majoriteten av jordens befolkning trodde at planeten vår var universets sentrum. Ser man derimot på de teknologiske begrensningene og den konservative og strenge religiøse troen i den gitte tidsperioden, er det lettere å forstå seg på det *geosentriske* verdensbilde.

Grunnen til at det er viktig å problematisere diverse diskurser, er at etablerte tankesett og verdensfremstillinger har innvirkning på både enkeltmennesker og samfunn (Johannessen et al., 2018, s. 51). Selve grunnpilaren i diskursteori er at der er en direkte sammenheng mellom diskurs og *handling*. Johannessen et al. (2018) bruker begrepet *sirkelvirkning* for å beskrive forholdet mellom diskurs og handling (Johannessen et al., 2018, s. 64). Disse påvirker og står i et gjensidig forhold til hverandre. Diskurser ligger til grunn for handling og vice versa handling for diskurser, som igjen påvirker handling og så videre. Selve fundamentet i en diskursanalyse er å undersøke hvordan bestemte handlingsformer fremheves og legitimeres av diskurser (Johannessen et al., 2018, s. 67). Likevel påpeker Johannessen et al. (2018). at man skal trå varsomt når man skal uttale seg om diskursers grunnlag for handling. Man kan aldri anta at det eksisterer en automatisk kobling mellom diskurs og handling. En bør derfor se på diskurser som noe som muliggjør og foreslår handlinger, heller enn bestemmer dem (Johannessen et al., 2018, s. 65–66).

3.3 Representasjoner og forståelse

Som tidligere nevnt handler en diskursanalyse om å rette et kritisk søkelys mot diverse språklige uttrykksformer. Et sentralt aspekt ved diskursteori er at virkeligheten aldri kan gjengis nøyaktig slik den er (Johannessen et al., 2018, s. 52). Vi kan prøve så godt vi kan å beskrive ulike fenomen, men vår beskrivelse vil alltid være farget av vår egen tolkning. Alle fenomen kan beskrives på uendelige måter. Hva vi vektlegger, trekker fram og utelater i en fremstilling vil alltid kunne variere, derfor vil vår måte å uttrykke et fenomen bare være en av flere mulige *representasjoner* av det fenomenet. For eksempel vil gjerne en russer og en ukrainer ha to helt ulike forestillinger av konflikten mellom landene. Selv to personer som i utgangspunktet deler samme synspunkt om et emne, kan ha ulike representasjoner av det. I Espen Eckbo-debatten var det de som så blackface som problematisk hovedsakelig på grunn av det historiske aspektet ved blackface, mens andre vektla at det førte til en fremmedgjøring av svarte mennesker i Norge. Enkelt og greit kan en representasjon betegnes som «en språklig fremstilling av et fenomen» (Johannessen et al., 2018, s. 53). På samme måte som diskurs og handling står i et gjensidig forhold, påvirkes også representasjon og forståelse av hverandre.

Fordi diskurser påvirker hvordan vi tenker om ulike fenomener, påvirker de også hvordan vi skriver og snakker om de samme fenomenene. [...] Men koblingen mellom diskurs og representasjon går også *den andre veien*: Vår forståelse av ulike fenomener påvirkes av hva slags representasjoner vi utsettes for. (Johannessen et al., 2018, s. 59)

4 Forskningsdesign og metode

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for det metodiske rammeverket som oppgaven bygger på. Jeg vil innledningsvis ta for meg diskursanalyse på generelt grunnlag, før jeg illustrerer hvordan metoden er nyttig i tilnærming til min problemstilling. Oppgavens undersøkelsesopplegg er hovedsakelig basert på en utforming gjort av Johannessen et al. (2018). Som nevnt i oppgavens innledning er det godt samsvar mellom teori og metode. Makten majoriteten gjennom språket har til å definere hva som er normalt og unormalt bidrar til å skape ekskluderende mekanismer i samfunnet (Rogstad & Midtbøen, 2009). Dette aspektet finner man også i en diskursanalyse hvor sammenheng mellom språkbruk og makt er en sentral del (Stigum Gleiss & Sæther, 2021, s. 126). Diskursanalyse egner seg derfor godt som metode i denne oppgaven, ettersom det bygger på samme tilnærming til språk som det teoretiske rammeverket.

4.1 Diskursanalyse som metode

Som jeg har gjort rede for i forrige kapittel, handler diskursanalyse om å problematisere, og kritisk analysere, etablerte tenkemåter i samfunnet. Dette støttes opp om av Jørgensen og Phillips (1999), som hevder at kritisk diskursanalyse handler om å undersøke relasjonen mellom diskursiv praksis og kulturelle utviklinger i forskjellige sosiale sammenhenger. De hevder også at kritisk diskursanalyse brukes, noe forvirrende, på to forskjellige måter. (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 72). Det er vanskelig å dra tydelige linjer mellom de ulike variasjoner av diskursanalyser. Som tidligere nevnt hevder Gill (2000) at det finnes minst 57 ulike former. Jørgensen og Phillips (1999) hevder at Norman Faircloughs versjon av diskursanalyse utgjør den ene av de to ulike versjonene. Denne formen er mer preget av tydelige retningslinjer, filosofiske premisser og språklige teknikker enn den andre. Fairclough er blant annet opptatt av grammatikken i en diskursanalyse – om setningene er aktive eller passive, positive eller negative og hvordan setninger er lenket sammen (Fairclough, 2015, s. 130). I denne oppgaven er det metodiske forskningsdesignet først og fremst inspirert av Johannessen et al. (2018), og er derfor mindre teknisk orientert enn andre former for diskursanalyse (Johannessen et al., 2018, s. 51). Den ivaretar likevel det Johannessen et al. hevder er hovedpoenget med en diskursanalyse; «[...] nemlig å stille kritiske spørsmål til den versjonen av virkeligheten folk fremsetter som sann, riktig, selvfølgelig og meningsfull»

(Johannessen et al., 2018, s. 52). Videre vil jeg presentere tre punkter som går igjen i de fleste diskursanalyser.

4.1.1 Tre fellestrekk ved diskursanalyse

Som påpekt i avsnittet over finnes det ulike måter en kan gjøre en diskursanalyse. Likevel vil jeg presentere tre fellestrekk, som ifølge Johannessen et al. (2018), går igjen i de fleste diskursanalyser. Disse er også utgangspunkt for arbeidet med min egen analyse.

Fokus på tekst:

Å analysere en tekst blir i en diskursanalyse, gjerne gjort annerledes enn ved bruk av andre forskningsmetoder. I en diskursanalyse er man ikke opptatt av hva teksten handler om, men hvordan teksten er lagt frem. «Vi er opptatt av hvordan den skaper en bestemt mening, hvordan den fremmer bestemte tenke-, handle- og væremåter» (Johannessen et al., 2018, s. 68). Derfor sier Johannessen et al. (2018) at man må bryte med hverdagslig lesestil. Man leser ikke lenger nyhetsartikler for å få med oss hva som har skjedd, men for å lære om hvilken virkelighetsforståelse artikkelen fremmer. Her ser man hvorfor diskursanalyse ikke kan sees som en egen metode, løsrevet fra diskursteori. Dersom diskursanalyse skal betraktes som en legitim metode, fordres det at tenke-, snakke- og skrivemåter har direkte innvirkning på hvordan mennesker gir mening til verden og samfunnet rundt seg, og handler deretter. Selv de mest «objektive» artikler kan ikke sees på som et speilbilde på virkeligheten, men som en av flere mulige representasjoner av det. En er ikke opptatt av virkeligheten, men på hvilken måte virkeligheten snakkes om, og hvilke konsekvenser snakket fører til.

Aktive og skapende tekster:

Siste setning i forrige avsnitt bringer oss over på et annet fellestrekk ved diskursanalyse; nemlig at man anser tekster for å være *aktive* og *skapende* (Johannessen et al., 2018, s. 69). En sentral del ved analysen man gjør er at man ønsker å få fatt på hva en diskurs gjør eller fører til. Man flytter fokuset bort fra forfatterens intensjoner, og er mer opptatt av funksjonen en tekst har i møte med folk. Som jeg har tatt for meg i teorikapitlet kan rasistiske strukturer eksistere uavhengig av folks individuelle holdninger. Dermed kan også tekster bidra til å opprettholde rasistiske holdninger og strukturer, selv om dette på ingen måte er forfatterens intensjoner. Johannessen et al. (2018), inspirert av Norman Fairclough, hevder man kan se på

tre ting tekster gjør. Det er å fremme bestemte, tankesett (diskurser), væremåter (identiteter) og handlemåter (praksiser) (Johannessen et al., 2018, s. 70). I denne oppgaven er diskurser og identiteter blitt vektlagt i analysen, mens praksiser tas inn i drøfting og konklusjon.

Diskursivt mangfold:

Den tredje delen man har interesse av i de fleste diskursanalyser er det diskursive mangfoldet. Dette punktet har jeg allerede redegjort en del for i innledningskapittelet til diskursteori. Som nevnt i avsnittet over er man i en diskursanalyse opptatt av hvilke diskurser, identiteter og praksiser som fremmes i en tekst. Derfor blir det også viktig å se på de *ulike* variasjonene av disse som fremmes i samme, eller ulike tekster (Johannessen et al., 2018, s. 70). Som tidligere nevnt kalles dette gjerne for en diskursiv orden. For eksempel vil noen se på rasisme som noe som handler om enkeltindividers diskriminering på bakgrunn av biologiske forskjeller, mens andre ser på rasisme i lys av strukturelle maktrelasjoner. «Poenget med å snakke om diskursive ordener er heller ikke å gi en uttømmende liste, men å få tak på de viktigste diskursene, eller i hvert fall noen av dem» (Johannessen et al., 2018, s. 71).

4.2 Fremgangsmåte

I dette kapittelet vil jeg gjøre rede for hvordan jeg har gått frem i min analyse. Jeg har i denne oppgaven tatt utgangspunkt i fem steg skissert av Johannessen et al. (2018). Jeg vil forklare hvordan jeg har gått frem og begrunne hvorfor jeg har tatt de valgene som jeg har gjort. Til slutt vil jeg presentere noen spørsmål som jeg ønsker å svare på i analysedelen.

4.2.1 Avgrensning og valg av tekster

Det første jeg gjorde var å finne ut hvilke tekster jeg ønsket å analysere. Hvilke tekster som skal brukes avhenger og styres av målet for oppgaven (Waite, 2010, s. 220). Hensikten med problemstillingen min er å undersøke hvilke diskurser om rasisme som er representert i norsk media. Valget falt derfor på meningsytringer og intervju i form av artikler publisert i diverse norske aviser. Johannessen et al. (2018) skiller mellom to datainnsamlingsstrategier. Den første belager seg på et knippe *forhåndsutvalgte* tekster, mens man i den andre strategien opererer som en *sporhund* (Johannessen et al., 2018, s. 73). Den første strategien er gjerne den enkleste, fordi man gjør et systematisk og begrunnet utvalg av tekster som setter rammen for oppgaven. I sporhund-metoden følger man spor og man står litt friere til å forflytte seg fra og mellom ulike tekster. Johannessen et al. (2018) påpeker at det er mulig å kombinere disse.

Min analyse består av en blanding mellom disse, men med mest tyngde på den første strategien. Jeg benyttet søkemotoren «Retriever», som gir tilgang til nyhetssøk i arkiver med over 300 norske aviser. Jeg søkte på artikler i norske aviser som inneholdt søkeordene «Eckbo» og «blackface» eller «rasis» (for å plukke opp både «rasisme» og «rasist»). Videre avgrenset jeg tidsperioden til å gjelde fra 3. desember til 15. desember 2020. Dette er perioden fra «Nissene over skog og hei» ble fjernet fra strømmingsplattformen, til den ble lastet opp igjen med en forhåndsvarsel om støtende innhold. Det finnes ingen fasit på antall tekster man skal inkludere, men valget avhenger av hva som er nyttig og meningsfullt for det som skal besvares (Waitt, 2010, s. 223). Den siste avgrensingen jeg gjorde var å hovedsakelig benytte meg av artikler som gir uttrykk for forfatterens egne meninger. Derfor har jeg valgt bort intervju med lite utdypende svar. Waitt (2010) poengterer at studenter ofte oppfordres til å bruke «rike» og «inngående» tekster. Tekstene bør inneholde mer enn ja/nei-svar og de bør gi deg god innsikt i temaet du analyserer (Waitt, 2010, s. 222–223). Jeg har også valgt å inkludere enkelte avisartikler som gjengir meningsytringer som er postet på sosiale medier. Disse er blitt vurdert etter relevans for oppgaven. Datamaterialet er blitt kvantifisert og det følger med en tabelloversikt med alle de analyserte artiklene, i kapittel 8.0. Artikler som er gjengitt og publisert av flere aviser regnes bare med en gang.

4.2.1.1 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet refererer til datamaterialets pålitelighet, og reliabiliteten er høy om andre forskere får identiske resultater ved å benytte samme undersøkelsesopplegg. (Grønmo, 2015, s. 240–241; Stigum Gleiss & Sæther, 2021, s. 202). Ifølge Stigum Gleiss og Sæther (2021) må man spørre seg hvordan datamaterialet påvirkes av måten det er samlet inn på. For eksempel kan forskerens subjektive tilnærming påvirke måten dataen er samlet inn på. I denne oppgaven er mesteparten av dataen samlet inn ved å bruke søkefunksjoner som skal plukke opp alle artikler med søkeordene nevnt over. Reliabiliteten her kan betraktes som høy ettersom søkeordene er utformet etter å finne artikler som snakker om blackface-debatten uavhengig av hvilken side i debatten man måtte stå på. Det som bidrar til lavere reliabiliteten er der hvor jeg har benyttet «sporhund-metoden». Her er det mine egne tanker om relevans som påvirket hvilke tekster som ble inkludert til tross for at de lå utenfor avgrensingen. Likevel består mesteparten av datamaterialet av tekster valgt etter oppgitte kriterier. Dette vil kunne etterprøves ved å bruke de samme søkeordene som oppgitt ovenfor. Det er også høy reliabilitet om forskningsresultatene kan reproduseres av andre forskere. Likevel er det ikke

alle forskningsmetoder hvor dette lar seg gjøre – for eksempel der hvor forskerens posisjonaltet spiller en sentral rolle for analysen (Stigum Gleiss & Sæther, 2021, s. 202). I en diskursanalyse er det umulig å komme unna at ikke forskerens egne tanker påvirker tolkning av ord og uttrykk. Ifølge Stigum Gleiss og Sæter (2021) bør man gjøre forskningsprosessen mest mulig transparent, slik andre kan vurdere valgene som er tatt. I denne oppgaven presenteres empirien som analyseres løpende, slik leseren alltid vil kunne se mine tolkninger opp mot teksten som analyseres. Dessuten legges både søkeord og datamateriale frem i oppgaven.

Oppgavens *validitet* handler om undersøkelsesopplegget egner seg til å samle inn data som er relevant for å besvare problemstillingen (Grønmo, 2015, s. 241). For å styrke oppgavens validitet har jeg utformet problemstilling og forskningsspørsmål etter forskningsmetoden som brukes. Jeg har også benyttet forskningsmetode og teoretisk rammeverk som bygger på samme forståelse av viktige grunnprinsipper.

4.2.2 Forarbeid til analysen

Etter at man har funnet datamateriale som skal brukes, er det neste steget å forberede seg på selve analysen. Dette gjør man ved å innta *en diskursteoretisk innstilling til tekst* (Johannessen et al., 2018, s. 73). Som tidligere nevnt i denne oppgaven handler det om å ha fokus på selve teksten og ikke det teksten handler om, samt å se på teksten som aktiv og skapende.

Johannessen et al. (2018) understreker også at man må se på temaet man undersøker som *sosialt konstruert* (Johannessen et al., 2018, s. 73). Det at noe er sosialt konstruert betyr ikke at det ikke er helt ekte eller at det på noe vis er ugyldig. Det handler bare om at det er skapt av mennesker som lever og handler sammen i sosiale situasjoner – vi skaper sosial virkelighet og samfunn sammen (Johannessen et al., 2018, s. 66). Både rasisme som fenomen og rasismedebatten kan betraktes som en sosial konstruksjon skapt av diskurs og handling.

4.2.3 Utforsking av feltet temaet inngår

Før man kan begynne på analysen bør man gjøre seg kjent med feltet. Det er ikke tilstrekkelig å bare kunne diskursteori. For sikre kvaliteten på analysen bør man vite mest mulig om feltet temaet inngår i (Johannessen et al., 2018, s. 74). Etersom blackface inngår i et større felt, nemlig rasisme, var det også nødvendig for meg å sette meg inn teori om rasisme for å bedre

forstå helheten i temaet. Jeg har tilegnet meg kunnskap om ulike rasialiseringsperspektiver, som empirien i oppgaven min er drøftet opp mot.

4.2.4 Bli kjent med tekst og kontekst

Steg fire i prosessen er det første steget hvor man er i gang med selve analysen. Her gjelder det å bli godt kjent med teksten som analyseres. Man må utforske hvilke språklige virkemidler som brukes og om språket er formelt eller uformelt. Disse språklige virkemidlene kan være *fortellinger*, *kategorier*, eller *metaforer* (Johannessen et al., 2018, s. 75). Disse begrepene gjør jeg rede for i delkapittelet under. Man må også redegjør for konteksten datamaterialet inngår i. Johannessen et al. (2018) understreker at for å kunne si noe om hva teksten man analyserer gjør, må man først vite noe om hvilke sammenhenger teksten virker i. En god måte å gjøre dette på er å spørre seg hvordan teksten brukes, og hvem den er ment for – «All språkbruk foregår i en bestemt situasjon eller en bestemt kontekst, og denne konteksten fungerer som fortolkningsramme for leserne» (Johannessen et al., 2018, s. 75). I min oppgave er konteksten datamaterialet inngår i gjerne debatt om rasisme, krenkelse, ytringsfrihet og identitet. I empirien min henvender noen av forfatterne til spesifikke grupper innad i den norske befolkningen. Noen eksempler på disse gruppene har vært: «antirasister», «folk som krenkes på vegne av andre», «hvite mennesker», og «ledelsen i TV-Norge».

4.2.4.1 Begrepsavklaringer

Som nevnt i avsnittet over skal jeg gjøre rede for noen språklige virkemidler som brukes i tekstene jeg har analysert. Det vil ikke være lange og uttømmende utredelser, men heller et forsøk på å definere begrepene kort og presist.

Fortellinger:

«En **fortelling** (også kalt et narrativ) er en beskrivelse av et avgrenset og sammenhengende hendelsesforløp (Johannessen et al., 2018, s. 98). Korte fortellinger inneholder som oftest en beskrivelse av *karakterer* og deres handlinger. En fortelling har en hovedperson og det er gjerne hovedpersonen man føler sympati med. I mange fortellinger er det kampen mellom det gode og det onde som står sentralt. Representanten for det onde er som regel *motstanderen* til hovedpersonen. Innholdet i fortellingen kalles **plott** og utgjøres er fortellingens hendelsesforløp og karakterenes handlinger. Til slutt i fortellingen kommer det et poeng, eller et *budskap*. Budskapet har gjerne en moralsk oppfordring. Fortellinger har makt over hvordan

vi tenker og handler, og derfor er det viktig å analysere disse (Johannessen et al., 2018, s. 98–107).

Kategorier:

Alle levende vesener kategoriserer (Lakoff & Johnson, 1999, s. 27). Dyr kategoriserer for eksempel mat, rovdyr og medlemmer av deres egen art. Vi mennesker kategoriserer fordi vi er neurale og uten kategorisering hadde vi ikke overlevd som art. Kategorisering er ifølge Lakoff og Johnson (1999) uunngåelig. Hjernen vår trenger å kategorisere for å gi mening til verden rundt oss. «En **kategori** er en gruppering av noe basert på en idé om like egenskaper» (Johannessen et al., 2018, s. 125). Bare fordi noe blir satt i en kategori, betyr ikke det at alt som er innenfor den gitte kategorien er identiske. «Frukt» er en kategori innenfor kategorien «mat». Felles egenskaper for frukt er gjerne at det vokser vilt i naturen, at de er syrlige og rike på vitaminer. Likevel er det flere forskjeller på et eple og en vannmelon. Frukt kan da kategorisere inn i ulike underkategorier, for eksempel kategorien «eple». «**Kategorisering** er alt som gjøres for å plassere noe i en kategori» (Johannessen et al., 2018, s. 125). Johannessen et al. (2018) understreker at kategorier alltid forenkler virkeligheten. I realiteten er virkeligheten mye mer kompleks enn det vi kategoriserer i en kategori. Når noe puttes i en kategori fokuseres det på de egenskapene som er felles innad i kategorien og hvordan dette er ulikt det som er utenfor kategorien.

Metaforer:

Ord eller uttrykk som brukes i billedlig eller overført betydning kalles *metaforer* (Grue, 2021). Bruken av metaforer innebærer å flytte meningen av et fenomen over på et annet (Johannessen et al., 2018, s. 156). Lakoff og Johnson (1999) hevder at metaforer er langt viktigere enn det vi gjerne tror. Metaforer er nemlig med på å påvirke både hvordan vi tenker og handler. Tidligere i oppgaven har vi sett på teori som sier at diskurs påvirker hvordan vi handler. En kan på så måte se på metaforer som et virkemiddel som brukes i samtaler hvor diskurs skapes. Johannessen et al. (2018) bruker «ren» og «skitten», som to begreper som ofte brukes som metaforer – hvor renhet har positive konnotasjoner mens skitten har negative. «Skitne penger», «skitne triks» og «skittent spill» er eksempel på uttrykk som maler et bilde av uærlighet. Mens «plettfri vandel» eller det å ha «ren samvittighet», er et positivt ladet uttrykk. Metaforer har makt fordi de legger føringer for hvordan vi tenker og handler overfor et fenomen (Johannessen et al., 2018, s. 164).

4.2.5 Undersøke hva teksten gjør og hvordan den gjør det

Etter man har satt seg inn i tekst og kontekst kan man til slutt begynne å se på hva teksten gjør og på hvilken måte den gjør det. For å gjøre det må man ifølge (Johannessen et al., 2018, s. 76) som oftest besvare et av tre overordnede spørsmål:

1. Hva slags tankesett er det som fremmes?
2. Hva slags handle- og væremåter fremmes?
3. Hva slags samfunnsmessige konsekvenser har eller kan en slik fremstilling tenkes å få?

Johannessen et al. (2018) påpeker at man ikke trenger å være like opptatt av alle spørsmålene. I denne analysen har jeg forsøkt å besvare alle spørsmålene over. I møte med tekstene mine har det vært viktig for meg å opptre som det Johannessen et al. (2018) kaller for en «vanskelig leser» - at man problematiserer og stiller seg kritisk til tatt-for-gitte tankemønstre. I analysen har jeg tatt utgangspunkt i det første spørsmålet, mens alle tre spørsmålene trekkes inn drøfting og konklusjon.

4.2.5.1 Analytiske spørsmål

For å besvare de tre spørsmålene nevnt over er det tre andre analytiske spørsmål som er blitt benyttet som hjelpespørsmål for å besvare hovedspørsmålene i analysedelen. Hvor mye og hvor ofte hjelpespørsmålene anvendes vil variere etter relevans. Videre vil jeg presentere disse tre hjelpespørsmålene med en kort forklaring av hva de innebærer. Hjelpespørsmålene som har vært utgangspunkt for min analyse og drøfting har vært disse:

1. Hva er tekstenes påstander?
2. Hvilke identiteter er representert og hvordan?
3. Hva er utelatt?

Hva er tekstens påstander?

Det kan være nyttig å betrakte en tekst som en rekke med argumenter (Grue, 2015, referert i Johannessen et al. 2018). Ved å bruke denne fremgangsmåten kan komplekse tekster oppsummeres i en kortere liste med argumenter (Johannessen et al., 2018, s. 78). Dette vil si noe om tekstens helhet. Argumentene, eller *påstandene*, kan variere i styrke (Johannessen et

al., 2018, s. 78). «Kiwi er den billigste dagligvarekjeden» er en sterk påstand, mens «Mange hevder at Kiwi er den billigste dagligvarekjeden» er en svakere påstand fordi den gir rom for tvil. I tillegg til å undersøke hvilke påstander en tekst fremmer, kan man også spørre hvilke *grunner* teksten gir for sine påstander. Likeså kan man også spørre seg hvilke påstander som *ikke* begrunnes (Johannessen et al., 2018, s. 79). At noen påstander ikke begrunnes, vil gjerne kunne si oss noe om forfatterens virkelighetsforståelse.

Hvilke identiteter er med, og hva slags rolle får de spille?

Ifølge (Johannessen et al., 2018, s. 81) konstruerer tekster identiteter ved at de navngis og knyttes til bestemte egenskaper. Dette er ikke snakk om identiteter som «personligheter», men snarere *sosiale merkelapper*. I en tekst kan merkelappene forekomme ved at man tilegner dem på seg selv, eller at man tilskriver de på andre. Disse merkelappene kan så bli knyttet opp mot bestemte egenskaper, som bestemmes av forfatteren. Å se hvilke identiteter som er representert er interessant, men det er også relevant å undersøke hvilke identiteter som blir utelatt. Blir de skjult bevisst, eller er det rett og slett bare ikke plass til dem? Videre må man spørre seg hvilken rolle de representerte identitetene får å spille (Johannessen et al., 2018, s. 82). Hva teksten gir dem ansvar for, om det er aktive eller passive og hvem sine gjerninger som er usynlige i teksten, er alle spørsmål som er viktige i en diskursanalyse.

Hva er utelatt?

Helt til slutt vil denne oppgaven forsøke å svare på hva som er utelatt i tekstene. Vi har allerede sett at diverse identiteter kan holdes utenfor, men det vil også være nyttig å se hvilke alternative diskurser eller praksiser som er utelatt (Johannessen et al., 2018, s. 83). Selv om alt som ikke er med i en tekst, i prinsippet per definisjon er utelatt, understreker Johannessen et al. (2018), at man er opptatt av å finne de aspektene som kunne vært med og som kunne utgjort en relevant forskjell i teksten. I arbeidet med å avdekke utelatte diskurser, har jeg brukt teorikapitlet mitt som et redskap til å belyse dette.

4.2.6 Oppsett av analysen

En utfordring med analysen i denne oppgaven har vært å finne ut hvordan best mulig å sortere datamaterialet. Det eksisterer ingen fasit på hvordan dette skal sorteres, likevel er sortering viktig for å forhindre at analysen blir rotete og uoversiktlig. I arbeidet med å analysere alle tekstene ble det tydelig at det rådet uenighet både om Espen Eckbos karakter var rasistisk og begrepet rasisme generelt. Denne uenigheten ble utgangspunktet for sorteringen av kildene. I

starten ble datamaterialet plassert i kategoriene *mot fjerning*, *for fjerning*, og *nyansert*. De to første kategoriene er veldig «rett frem» og består av de tekstene som uttrykte at de var imot eller støttet fjerningen av serien. Den siste kategorien består av de tekstene hvor Eckbos karakter og rasisme drøftes, uten at det uttrykkes eksplisitt om man er for eller mot fjerningen av tv-serien. Etter hvert valgte jeg så å skille mellom to kategorier av de som var *mot fjerning* – de som uttrykte seg *kritisk til «Ernst-Øyvind»* og de som var *ukritisk til «Ernst-Øyvind»*. Her er det viktig med en forklaring av avgrensingene. De som er plassert i «*mot fjerning, men kritisk til «Ernst-Øyvind»*» er de som mener at blackface (slik den ble gjort av Espen Eckbo) er en utdatert sminkeform, men likevel ikke ønsker å fjerne serien. *Mot fjerning og ukritisk til «Ernst-Øyvind»* består av de som ikke uttrykker motstand til blackface, *eller* ikke anser Eckbos sminkebruk til å kvalifisere som blackface. Likevel må det understrekes at de som er plassert i kategorien *ukritisk til «Ernst-Øyvind»* ikke uttrykker støtte til den originale formen for blackface. En tekst er plassert i to forskjellige kategorier ettersom det er et intervju med flere personer. Det har til tider vært vanskelig å plassere noen av tekstene, ettersom enkelte av tekstene kunne passet i to eller flere kategorier. Disse kunne blitt betegnet som «delvis kritisk» eller «delvis mot fjerning». Likevel har det gått greit å plassere det store flertallet av tekster innenfor disse fire kategoriene.

5 Analyse

I denne oppgaven har hver av de fire kategoriene først blitt analysert for seg selv. Tekstene har blitt sammenlignet innad og jeg har sett både hvor de er like noen steder, men også om de skiller seg fra hverandre på noen vis. Tekstene er satt opp imot diskursteori og de analytiske spørsmålene i metodekapittelet. Teori om rasisme dras først inn i drøftingen. I analysen presenteres empirien min løpende. Ettersom datamaterialet består av stort omfang med forskjellige tekster, vil dette forhåpentligvis bidra til å gjøre analysen mer oversiktlig. Intensjonen er at det skal bli lettere for leseren å henge med underveis om de alltid kan se utdrag fra det som analyseres. Med bakgrunn i det teoretiske rammeverket har jeg trukket ut funn i analysen som drøftes i kapittel 6.0.

5.1 Mot fjerning og ukritisk til «Ernst-Øyvind»

Dette er den desidert største kategorien, og utgjør 25 av totalt 41 tekster (se tabell 1). Tekstene som faller innenfor denne kategorien er de tekstene som var mot fjerningen av Nissene over skog og hei, og som ikke anså Espen Eckbos sminkebruk for å være problematisk. Videre presenteres analyse og drøfting av tre tematikker som var gjennomgående i denne kategorien.

5.1.1 Lettkrenkelse og hårsårhet

Et synspunkt som går igjen i flesteparten av tekstene som er kritisk til fjerningen av Nissene over skog og hei, er tanken om at enkelte har altfor lav smerteterskel når det gjelder krenking. Komiker Rune Andersen er en av dem som stiller seg svært kritisk til de som ønsker tv-serien fjernet. Han sier i et intervju at han først trodde det var en spøk da han fikk vite om det (Eikeland, 2020). Videre hevder Andersen at det hele har blitt en «parodi», at det finnes de som ikke tåler noen ting og kaller disse for «persilleblad». At Andersen velger å bruke begrepet «parodi» for å betegne dem som reagerer på Eckbos bruk av sminke, gir en oppfattelse av at teksten har liten eller ingen forståelse for motpartens synspunkt. Her er det rimelig å antyde at «parodi» er en metafor som uttrykker at komikeren ser på situasjonen som useriøs. «Persilleblad» er også en metafor som i denne konteksten uttrykker at enkelte mennesker tåler lite og er for skjøre. «Vi har kommet dit at vi ikke kan ha «negerkonge» i Astrid Lindgrens bøker, og vi kan ikke ha en tegning av en gris på fødeavdelinga fordi noen kan bli krenka» (Eikeland, 2020) Sitatet «Dette har glidd helt ut i parodien» (Eikeland, 2020),

kan betraktes som en påstand. En påstand som diskrediterer meningsmotstandere og mer eller mindre latterliggjør debatten. Dette er en sterk påstand fordi den levner ingen rom for tvil.

Programleder og komiker Espen Thoresen ytrer seg også kvast mot de han kaller «wokere» som er «krenka» av Nissene over skog og hei. Thorsen bruker ironi og retoriske spørsmål for å underbygge sine argumenter. Først hevder han, noe ironisk, at han selv som «melaninfattig» kan påberope seg selv som krenket ettersom «fattig» har mer negative konnotasjoner enn «rik» (Thoresen, 2020). Videre presenterer Thoresen flere «forslag» til hva og hvem som også kan påberope seg å være krenket:

Arne Ekelands maleri på Stortinget er rasistisk og seff, kunsten på Oslo Met må ned. Logoen til Diplom is, vekk med seg. Å kalle folk fulle sjøfolk, det smerter oss alle. Siv Jensen i indianerkostyme? Kulturell appropriasjon, fy faen. Eller hva med Mjøndalen som spiller fotball i brune skjorter totalt uten respekt for dem som ble trakassert av brunskjortene under krigen? Og hvor lenge skal kløvner slippe unna med sitt hvitsminkede «whiteface», og krenke albinoer? Hørte jeg svart samvittighet? Er du klar over hvor krenkende dette er for melaninrike? Hvit samvittighet sier du? Burde ikke språkpolitiet hatt mandat til å kneble verbale overgripere? (Thoresen, 2020).

Dette kan sees på som en form for kategorisering. Selv om man må ta det Thoresen skriver med en klype salt, gitt den ironiske undertonen, blir Eckbos sminkebruk sammenlignet og kategorisert sammen med Mjøndalens draktfarger. Dermed gir teksten et inntrykk av debatten om Nissene over skog og hei som en «ikke sak». At det er poenngløst å diskutere den fordi den aldri burde vært oppe til debatt i utgangspunktet.

Thoresen kategoriserer også de som har reagert på den mørkhudede karakteren til Eckbo. Han omtaler disse som «wokere» og gir en beskrivelse av hva det innebærer å tilhøre den gruppen: «Wokebevegelsen består av ganske unge, og hovedsakelig hvite personer som mener at hvit selvpisking fungerer som avlat for svart undertrykkelse. [...] Du skal føle hvit skam og innrette livet ditt deretter» (Thoresen, 2020). Han referer også til en somalisk født forfatter som sammenligner wokebevegelsen med fundamental islamisme – der den eneste forskjellen er at sistnevnte tilbyr et liv i det hinsidige. «De som ikke er enige skal fordømmes» (Thoresen, 2020). Tekstens beskrivelse av motparten (wokebevegelsen) gir et veldig negativt inntrykk av dem. Teksten skiller ikke mellom ulike meningsmotstandere og dermed faller samtlige av de som har ytret seg kritisk til Eckbos sminkebruk inn under samme kategori. Thoresen, som sin komikerkollega Rune Andersen, bruker også sterke påstander som:

«Wokebevegelsen *består* av ganske unge, og hovedsakelig hvite [...]» og «Du *skal* føle hvit skam [...]».

En litt mindre bastant artikkel enn de to forrige, skrevet av redaktør Karen Kristine Blågestad, adresser også krenking. Hun skriver at «krenking gjør at historien vår pyntes på og den truer ytringsfriheten» (Blågestad, 2020). Hun påpeker at intensjonene gjerne er gode, ettersom man ønsker at færrest mulig skal føle seg mobbet og trakassert, men bruker metaforen «helvete» for å beskrive en tilstand dette kan medføre. Dette «helvete» beskriver Blågestad som et sted hvor ingen tør å ytre seg, tøyse eller diskutere noe. Teksten uttrykker mer forståelse for motparten enn artikkelen til Thoresen og intervjuet av Andersen gjør. Motparten blir ikke kategorisert eller tilskrevet egenskaper, annet enn at de gjerne har gode intensjoner. Likevel fungerer profetien om et mulig fremtidig helvete som en advarsel mot en tilstand vi kan ende opp med, dersom de som føler seg krenket får bestemme.

Videre er det flere av tekstene som uttrykker seg kritisk til de som føler seg krenket. «Jeg mener at det burde være rom for humor og at folk ikke burde bli krenket for den minste ting» (Kjærnsmo, 2020). Første delen av setningen kan gi uttrykk for at det ikke lenger eksisterer rom for humor. Hadde setningen vært «jeg mener at det **alltid** burde være rom for humor», ville teksten gitt uttrykk for at det er rom for humor i de fleste tilfeller og at «Nissene over skog og hei» ikke skal være et unntak. Slik setningen står nå kan den gi inntrykk av at rommet for humor er helt borte. Forfatteren hevder man ikke burde krenkes av «den minste ting», som implisitt gjerne betyr at denne saken ikke er noe man burde reagere på, ettersom den faller inn under denne kategorien. Forfatteren siterer filmen «Mors Elling», hvor den ene hovedkarakteren sier «man kan ikke slippe en fjert uten at sikringene ryker». «Her er fjerten humoren vår, og sikringene er de som føler seg krenket og skriker høyest» (Kjærnsmo, 2020). Teksten gir klart uttrykk for at de som har reagert på serien, de «krenkende», er mennesker som tåler for lite. De skriker jo tross alt høyt over noe så lite som en «fjert».

FRP-politiker Per-Willy Amundsen nevner ikke ordet krenkelse direkte, men understreker at problemet i denne debatten er de som ønsker TV-serien fjernet. «Når man lever i verdens rikeste land er det veldig greit å finne opp problemer» (Akerhaug, 2020a). Amundsen uttrykker også at de som problematiserer Eckbos karakter er de samme som ønsker å ødelegge norsk kulturarv ved å omskrive historien. Disse personene blir i teksten fremstilt som ondsinnede, ved at de ønsker å ødelegge kulturarven i Norge, samt at de konstruerer fiktive problemer fordi de «bor i verdens rikeste land». Påstanden om at dette er en «ikke-sak» støttes opp av Amundsen partifelle i FpU, Stellan Hjerpset-Østlie. Han hevder at det stort sett er de

samme navnene og miljøene som påberoper seg krenket av andre, og at det denne gangen var Instagram-kontoer. «Så hvorfor spør ikke større aktører og medier hvem og hvor mange disse egentlig representerer?» (Østlie H, 2020). Teksten gir uttrykk for at det ikke er de som er direkte berørt som er krenket, men at det er andre som føler seg støtt på vegne av dem. Dette er med på å bygge under tanken om at problemet er «funnet opp». Spørsmålet om hvem og hvor mange de er kan tolkes som en påstand om at de som har reagert på serien, ikke er representativt for en større befolkning.

En som hevder å være utsatt for at noen har krenket seg på hans vegne, er studenten Michael Melby. «Men nei, Jamal Sheik og Rasisme i Norge, jeg tillater ikke at dere blir krenket på mine vegne!» (Melby, 2020). Melby understreker at han ikke har fasit på hva rasisme er. Likevel kan formuleringen «Jeg lar meg ikke krenke på dine premisser! Selvironien min får du aldri» (Melby, 2020), fremme et syn på debatten som et spørsmål om selvironi eller ikke. Ettersom Melby ikke reagerer på Eckbos bruk av sminke er det fordi han *har* selvironi. Underforstått blir det da at de reaksjonene som kommer på sminkebruken, av folk som er mørke i huden, er et resultat av *manglende* selvironi hos vedkommende. Også Høyre-politiker Mahmoud Farahmand deler synet om at folk krenkes på vegne av andre. «Det er blitt et slags race to the bottom, man blir krenket enten på vegne av seg selv eller andre» (Teigen, 2020). Farahmand bruker også begrepet «krenkefest» og kaller de tilhørende denne krenkefesten for «aktivister», som finner rasisme i alt mulig. Storingsrepresentant Mani Hussaini er en annen som bruker dette begrepet «krenkefest» i en artikkel (Hussaini, 2020). SV-politiker Robin Hansson mener også at andre uttaler seg på hans vegne. «Jeg er mørk, jeg er ikke en glasskule og jeg er dritlei av at folk lar seg krenke på mine vegne» (Sjøli, 2020b). Ved å understreke at han selv ikke er en glasskule, bidrar teksten til å antyde at de som føler seg berørt, er nettopp glasskuler. Nigisti Kuflu og Farhoud Falahatimarvast fra Unge Høyre hevder også at de ikke er krenket av Espen Eckbo. De understreker at de ikke snakker på vegne av alle brune, men spør retorisk: «Hvem ga Simen Bondevik retten til å snakke på vegne av oss?» (Kuflu & Falahatimarvast, 2020).

Daværende storingsrepresentant Kristian Tønning Riise omtalte også denne saken. «Jeg tror ikke det krenkeshysteriet vi driver med nå er med på å skape et mer tolerant og inkluderende samfunn» (Riise T, 2020). I motsetning til flere av de andre som har uttalt seg, bruker Riise en svakere påstand. «Jeg tror ikke», gir rom for tvilen og teksten gir dermed ikke uttrykk for å ha en klar fasit. Derimot benytter Riise seg av en indirekte påstand: «[...] det krenkeshysteriet vi driver med nå [...]». Her er det tatt for gitt at det drives med et

krenkeshysteri. Dette er et begrepet brukes i flere tekster: «Nå har vi snart lagt bak oss en måned der vi har diskutert krenke-hysteri eller rasisme i norsk førjulstid» (Sønstelie, 2020). «Krenkeshysteriet kommer i veien for å bekjempe den ordentlige rasismen [...]» (Sjøli, 2020b). Selve uttrykket «krenkeshysteri» er heller ikke nøytralt ladet. Begrepet «hysteri» har historisk sett blitt brukt for å beskrive mennesker med oppmerksomhetssøkende og dramatiske atferdsmessige reaksjoner, gjerne med ukontrollerbare følelser (Skålevåg & Malt, 2019). Dette er egenskaper som dermed tilegnes de «krenkede» i Eckbo-debatten. Som Thoresen, kategoriserer Riise på lignende vis sine meningsmotstandere. «[...] det måtte altså en generasjon av sosialt årvåkne *woke*-ungdommer til [...]» (Riise T, 2020). Her understrekes det nok en gang at det hovedsakelig er ungdommer, tilhørende *woke*-bevegelsen, som reagerer.

Av tekstene som er analysert til nå kommer det tydelig frem at ulike former for begrepet «krenking» er i hyppig bruk. Journalist Han Petter Sjøli bruker begrepet sju forskjellige ganger i sin kronikk. Sjøli hevder å være krenket over at serien ble tatt ned og uttrykker engstelse på komikerens vegne generelt. Det mest interessante ved kronikken til Sjøli er når han selv hevder at han stadig vekk opplever å bli krenket og hvordan han håndterer det:

Jeg blir selv ofte krenket av en del innhold på TLC Norge (også Discovery) hvor mennesker med mer plastikk enn verdenshavene blir forbilder for unge, eller hvor de nyeste deltakerne av «Ex on the beach» skal overgå de forrige i seksuelle krumpring. Jeg blir så krenket at jeg... skifter kanal og ser på noe annet. (Sjøli, 2020a)

Det kan virke som om Sjøli sidestiller seg selv med de som har reagert på karakteren til Eckbo. Han blir selv krenket, men løser dette relativt enkelt ved å bare skifte kanal. I teksten kan dette fremstå som en oppfordring til andre om å løse det på samme måte. Tilsynelatende sidestiller Sjøli det å være krenket over rasisme, med det å være krenket over realitydeltakeres seksuelle aktiviteter. Utsagnet til Sjøli må tas med forbehold om at han ikke virker å anse Ernst Øyvind-karakteren for å være rasistisk. Det er ikke sikkert Sjøli ville hevde løsningen bare var å «skifte kanal» om man så noe som han regnet for rasistisk. På denne måten fungerer sammenligningen av krenkingene som en måte å ufarliggjøre debattens kjerne. Sitatet fra Sjøli kan både skape et inntrykk av sminkebruken til Eckbo som ufarlig, samtidig kan det også fronte en tankegang om at når man observerer urett, så er løsningen å ignorere det. En lignende «ufarliggjøring» finner vi i overskriften av en annen artikkel: «Når skal vi som likte ruglete påmmfri ta vårt krenke-oppgjør» (Lia, 2020). «Ruglete påmmfri» er en seksjon fra et humorprogram hvor folk fra Arendal parodieres. Dette kan betraktes som

påstand om at man ikke har mer grunn til å ta seg nær av «Nissene over skog og hei», enn arendalitter har av disse sketsjene.

5.1.2 Ytringsfrihet

Et emne som i tekstene har gått tett sammen med krenking er ytringsfrihet. Disse to blir ofte satt sammen i direkte korrelasjon, ettersom det hevdes at krenking er en direkte trussel mot ytringsfriheten. Ytringsfrihet er kanskje det temaet som har gått mest igjen i denne oppgavens empiri, og en kunne skrevet en helt egen oppgave om rasisme og ytringsfrihet. På grunn av oppgavens omfang vil det ikke kunne vies plass til alt. Likevel er det et viktig aspekt også i denne oppgaven, som kan fortelle oss noe om rasismediskursen i norsk media.

At ytringsfriheten er truet er et argument som er gjentakende blant de som ikke ønsket serien fjernet. «Av og til må vi som driver klovnerier og ablegøyer også opp på barrikadene og slåss for ytringsfrihet [...] Hvis du skal leve i et demokrati med ytringsfrihet, er slike ting som dette noe du faktisk må tåle [...]» (Eikeland, 2020). Dette sitatet fra Rune Andersen illustrerer synet om at ytringsfriheten er under angrep. At man må «opp på barrikadene og slåss» er en metafor som kan antyde at det foregår en form for kamp som må utkjempes. Siste delen av sitatet er en sterk påstand som gjelder sminkebruken til Eckbo. Ifølge Andersen er det helt vesentlig at man skal tillate dette om man ønsker å leve i et demokrati med ytringsfrihet. Teksten handler ikke lenger om å fjerne eller ikke fjerne en serie. Teksten har ved bruk av metaforer og påstander skapt et narrativ om en kamp der den ene parten kjemper for ytringsfrihet og demokrati, mens den andre siden truer dette. Demokrati og ytringsfrihet er verdier som de alle fleste vil anerkjenne som essensielle for et hvert velfungerende samfunn. Dermed kan teksten sees som uttrykk for en kamp mellom det gode og det onde – hvor gode de ønsker å beholde serien, mens de onde er de som vil at den skal fjernes.

Synet om at ytringsfrihetene er truet går igjen i flere av artiklene som er imot fjerning: «Krenking gjør at historien vår pyntes på og den truer ytringsfriheten» (Blågestad, 2020). Per Willy Anundsen kritiserer bedrifter som han opplever som feige når de konfronteres med påstander om rasisme. «Det mener jeg er en fare for ytringsfriheten og det synes jeg er svært trist» (Akerhaug, 2020a). Robert Hansson og Mani Hussaini bruker lignende formulering som Andersen. «Kanseleringen av «Nissene over skog og hei» er derimot et angrep på norsk humor og kunstnerens ytringsfrihet [...]» (Sjøli, 2020b). Bruken av metaforen «angrep» underbygger synet om at man det eksisterer en kamp mellom to parter. «Ytringsfriheten og i

aller høyeste grad kunstnerfriheten er kanskje det fremste kjennetegnet på et velfungerende demokrati, og vi må beskytte det for alt det er verdt, for det er virkelig under angrep» (Hussaini, 2020).

I tillegg til ytringsfrihet generelt kommer det tydelig frem at kunstnerisk frihet vektlegges tungt hos flere av meningsholderne. Hans Petter Sjøli hevder at det kunstneriske spillerommet er innskrenket (Sjøli, 2020a). mens humoranmelder i Adresseavisen uttalte at: «TVNorge er ikke lenger en humoristisk lekeplass for komikere. De er blitt en arbeidsgiver komikerne ikke lenger kan stole på» (Lilleng H, 2020). En som har et interessant syn på dette er programleder Fredrik Solvang. «Vi står midt i en karikaturstrid om dagen der de aller fleste later til å mene at retten til å karikere, også andre profeter, må bestå og at alternativet er utålelig» (Akerhaug, 2020b). Solvang drar paralleller mellom blackface-debatten og karikaturstriden. Videre i teksten påpeker han at han selv kan ha problemer med å le av karikeringer av stereotypiske asiater, og hevder at slike parodier kan være rasistiske. Likevel sier Solvang at «Det går ikke an å forby og bør heller ikke forbys at asiater gjøres narr av [...]» (Akerhaug, 2020b) I motsetning til andre som heller argumenterer for at Eckbos karakter ikke er rasisme, understreker Solvang at ytringsfriheten må trumfe, også der hvor resultatet er rasistisk. «Å utsette andre for satire, å håne dem, er faktisk en rettighet» (Akerhaug, 2020b). Det siste utsagnet støttes opp av SV-politiker Robin Hanson: «Humor skal krenke og utfordre, og den er best når den er uhildet» (Sjøli, 2020b).

5.1.3 «Virkelig rasisme» og Eckbo er ingen rasist

En bærende diskurs er tanken om at Eckbo-debatten ødelegger for kampen mot «virkelig rasisme». Dette er kanskje den mest interessante og relevante diskursen for denne oppgaven. Dette forteller oss noe om de ulike meningsholderne oppfattelse av rasismebegrepet. Et tankesett i relasjon til dette er påstander om at Eckbo er blitt stemplet som rasist.

Redaktør og kommentator i Nettavisen Erik Stephansen tydeliggjør i en artikkel at blackface har en stygg forhistorie. Han hevder imidlertid at man ikke kan klassifisere noe som blackface, uten å ta i betraktning hvem som er avsender, hva budskapet er, intensjonen bak og konteksten det er satt i (Stephansen, 2020). Stephansen mener ikke Eckbos karakter kvalifiseres som blackface og får støtte av programleder Mads Hansen. Hansen mener det må innebæres en form for karikering av negative stereotypiske egenskaper for å kvalifisere som blackface (Myklebostad, 2020). Stephansen hevder at de som reagerer på «Ernst-Øyvind» er i

overkant opptatt av hudfarge, og at de holder på å gjøre hudfarge til et viktigere parameter i det norske samfunnet, enn det det er. Dette støttes av Sjøli som hevder at de som reagerer på «Ernst-Øyvind» bare ser på hudfarge. «Når noe dømmes kun etter en fargetone oppfatter jeg det som grunnleggende rasisme» (Sjøli, 2020a). Videre uttrykker Stephansen at kontroversen rundt Nissene over skog og hei skygger over en viktigere debatt:

Men jeg vil også peke på at overdrevne reaksjoner mot humorprogrammer også kan sette selve arbeidet mot rasisme i vanry. Fordi de bagatelliserer og trekker oppmerksomhet bort fra den *virkelige* rasismen. Den som finnes i arbeidslivet, på boligmarkedet, og i utelivet. (Stephansen, 2020)

Bruken av begrepet «virkelig rasisme» kan i seg selv være med på å diskreditere synet om at Eckbos sminke er rasistisk. En kan forstå det slik at «virkelig rasisme» omfavner alt som er rasisme. Etersom Eckbo-saken ikke inngår i denne virkelige rasismen, så plasseres den under «uvirkelig rasisme», altså noe som ikke er rasistisk. Ikke bare gir sitatet uttrykk for at det ikke er rasisme, men det påstås også at de som hevder det er rasistisk, er med på å gi kampen mot rasisme et dårlig rykte. At det rett og slett ødelegger for de som ønsker å bekjempe rasisme. Dette synet er representativt for flere av tekstene i denne kategorien. «Krenkelseshysteriet kommer i veien for å bekjempe den ordentlige rasismen [...] Rasisme er et problem i hele verden, også i lille Norge. Innvandrere diskrimineres i boligmarkedet, rettsvesenet og arbeidsmarkedet» (Sjøli, 2020b). «Når dette blir eksemplene vi løfter fram i debatten om rasisme, risikerer vi fort å utvanne rasismebegrepet» (Nitteberg, 2020) – Nitteberg trekker frem en samisk kvinne som fikk kjeft for å snakke samisk på bussen, som eksempel på hva rasisme er. «Kanskje lett for meg som ikke har opplevd å miste en jobb pga. etnisitet, men det er denne rasismekampen vi må kjempe!» (Sjøli, 2020a)

Det tjener ikke kampen mot rasisme at dette får fortsette, at ledende samfunnsdebattanter fører an på en vei som støter folk flest fra seg. Man trenger flere «på laget», ikke flere mot seg. Derfor må det sies slik som Hansson gjør det. Eckbos humor ødelegger ikke julen for folk med annen hudfarge – det gjør derimot diskriminering i arbeidslivet, rettsvesenet og boligmarkedet. (Sønsteli, 2020)

Som Stephansens artikkel gir også disse tekstene uttrykk for at fokuset på Eckbo ødelegger for kampen mot det forfatterne kaller ordentlig rasisme. Diskriminering i arbeidsliv,

rettsvesen og boligmarked er de formene for rasisme som blir anerkjent for å tilhøre den «virkelige rasismen». Dette er hva tre andre tekster sier om rasisme:

Selv om jeg alene ikke har fasit på hva rasisme er, så tror jeg at flere med meg er enig i at det er noe annet enn satire og ris-esker med logo av en gammel mørkhudet mann.

Rasisme for meg er den gangen tre gamle damer stirret på meg på bussen og tullet med at «det har visst brent i Porsgrunn i helgen», mens de så på meg og fniste. Rasisme er for meg når alle mine venner kommer rett inn på et utested i en liten bygd, mens vakta må «dobbeltsjekke» meg og spør «du har ikke kniv vel?» mens han ler. (Melby, 2020)

Karakterene i «Nissene over skog og hei», «Ernst Øyvind», er ikke rasisme, Diplom-is skiltet er ikke rasisme. Det som er rasisme er når mennesker med full intensjon kaller deg jævla apekatt, og din svartskalle. Mennesker i Norge blir utsatt for dette i dag, og det bør opprøre og bidra til offentlig debatt og ransakelse, ikke et humorprogram som karikerer bedagelige sørlendinger. (Hussaini, 2020)

For oss er rasisme moren til venninnen din som ikke likte deg på grunn av hudfargen du var født med. Det er stygge blikk fra de andre på bussen på grunn av hijaben din. Det er å bli ransaket av ansatte på butikken, selv om du ikke har gjort noe galt. Det er å ikke få jobb fordi etternavnet ditt skaper mistillit hos en arbeidsgiver. (Kufli & Falahatimarvast, 2020)

Som man kan se er det likheter i disse tekstenes beskrivelse av rasisme. En får et inntrykk av at rasisme stort sett dreier seg om å bli utsatt for å rasistiske kommentarer, eller å bli mistenkeliggjort på bakgrunn av hudfarge eller religion. Noen av tekstenes beskrivelser skaper inntrykk om at rasisme kun eksisterer der hvor avsender har rasistiske intensjoner. (Hussaini, 2020) sier blant annet at det er rasisme når mennesker med «full intensjon», benytter seg av rasistiske skjellsord. I andre artikler finner man også identifiserbare rasistiske parter. De blir identifisert som damer på bussen, dørvakter og mødre til venninner. Journalist Kristin Lia omtaler den «virkelige» rasismen slik:

Når norske redaksjoner gir slike bidrag til humordebatter ved å fjerne det som sårer andre, risikerer vi i stedet noe annet. En tullede debatt som kaster skygge over det som er alvorlig og langt mer farlig. Reinspikka rasisme kjenner vi dessverre altfor godt, her på Sørlandet. Den kommer ikke i form av nisse-sketsjer på tv. Den dumper ned i postkassene våre i form av anonyme brev, postlagt av rasister. Da Nordisk motstandsbevegelse marsjerte i Kristiansand i 2017, var det slett ingen spøk. Og vi har

alle et ansvar for å se de virkelige rasistene i skogen, gjemt bak gamle Eckbo-karakterer. (Lia, 2020)

Lia deler synet om at Eckbo-debatten overskygger annen kamp mot rasisme. Det er den «viktige» kampen det man burde sette søkelys på. Den viktige kampen og de virkelige rasistene i teksten relateres til høyreekstremisme. Den blir betegnet som «alvorlig og langt mer farlig», implisitt kan teksten skape et inntrykk av at Eckbo-debatten ikke er alvorlig.

En som ikke snakker om virkelig eller ordentlig rasisme er Espen Thoresen. Likevel presenterer han en oppfattelse om rasisme i Norge som er interessant for denne oppgaven. Flere av tekstene i denne kategorien oppfatter rasisme som et vedvarende problem, også i det norske samfunnet. Teksten til Thoresen virker å uttrykke en annen oppfattelse: «Bortsett fra i krokene til Resett, der en og annen Snøfte Smith fremdeles holder på tanken, er vi alle enige om at hvite som rakker ned på svarte er og blir lavmål» (Thoresen, 2020). En sterk påstand som gir ingen rom for tvil. Påstanden gir også uttrykk for at rasisme er eksplisitt, der noen rakker ned på andre. Dette underbygges videre i artikkelen når Thoresen referer til førsteamanuensis Sandra Fylkesnes. Fylkesnes skriver om skjulte former for rasisme, som minner om rasialiseringsperspektiver, men Thoresen virker ikke å dele hennes meninger. Blant annet kaller Thoresen henne for en «woker» – et begrep Thoresen sammenlignet med fundamental islam. Videre bruker Thoresen en metafor når han påpeker at det bare er en eller annen «Snøfte Smith» i krokene til Resett som rakker ned på svarte. Snøfte Smith er hovedpersonen i en tegneserie med samme navn, som er en lat og forfyllet bondeknøl (Gisle, 2019). Resett er en omdiskutert nettavis som av mange hevdes å befinne seg på ytre høyresiden rent politisk. Dermed maler teksten et bilde av at rasisme handler om hvite som rakker ned på svarte, og at dette bare bedrives av «døgenikter» som befinner seg på ytre høyresiden.

Flere av meningsholdere har uttrykt misnøye fordi de mener Espen Eckbo stemples som rasist: «Jeg synes så synd på Espen Eckbo og hans team, at de skal bli stemplet som rasister, noe de ikke på langt nær er» (Kjærnsmo, 2020). «Nå er også Espen Eckbo arkivert og kategorisert som rasist» (Stephansen, 2020). Begge disse utsagnene kan betraktes som sterke påstander om at Eckbo stemples som rasist. «Når dere gjør som andre seriøse antirasistiske organisasjoner og ikke henger ut togkonduktører og komikere som rasister» (Melby, 2020). Melby Eckbo blir «hengt ut» som rasist, men henvender seg spesifikt til organisasjonen

«Rasisme i Norge». «Og vi har alle et ansvar for å se de virkelige rasistene i skogen, gjemt bak gamle Espen Eckbo-karakterer» (Lia, 2020). Dette utsagnet kommer ikke med en direkte påstand om at Eckbo er blitt betegnet som rasist, men når hun hevder at man må se de «virkelige rasistene», kan dette oppfattes som et uttrykk for at det er de som har stemplet Eckbo på denne måten.

5.2 Mot fjerning, men kritisk til «Ernst-Øyvind»

Dette er den minste kategorien og består bare av fem tekster (se tabell 2). Likevel er det interessante perspektiv og argumenter som tas opp i disse tekstene. Man må likevel ta med seg at dette utgjør en mindre del av rasismediskursen som blackface-debatten har avdekket. Det er mye den samme tematikken i denne kategorien som i den forrige. Både krenkelse og ytringsfrihet er tematikk som tas opp også i disse tekstene. Noen av tekstene glir også over til å snakke om andre debatter enn Nissene over Skog og hei. Selv om dette er andre debatter, er det flere likhetstrekk mellom disse og Espen Eckbos TV-serie. Blant annet anvendes det lignende argument knyttet til ytringsfrihet og krenkelse. Dette bidrar til å gi oss en større helhetlig forståelse av hvilke diskurser knyttet til rasisme som blir representert i Eckbo-debatten, og derfor er det også relevant og inkludere dem i denne oppgaven.

5.2.1 Fortidens uttrykksformer må problematiseres

De som var mot fjerning og ukritisk til Eckbos sminkebruk hadde klare tanker om at mange blir for lett krenket. Kulturkommentator Terje Eidsvåg tar tidlig i sin tekst opp dette med krenkelse.

Er det vår tids uttrykk for såkalt «krenkorama» når en ganske artig julekalender stoppes, når eskimojenta til Diplom-Is får avløsning og når joikakaker med samegutt på boksen står for fall? Svaret er nok delvis ja, men det er nok også et uttrykk for at vi ikke lenger får være helt blinde for diskutabile uttrykk som ikke rammer oss selv. (Eidsvåg, 2020)

I motsetning til forrige kategori, hvor samtlige meningsyttere nok ville svart et klokkeklart «ja» på spørsmål om dette er vår tids «krenkorama», svarer kulturkommentator Eidsvåg «bare» «delvis ja». På så måte gir teksten inntrykk av at man blir litt for lett krenket i dagens samfunn. Man må også legge merke til at Eidsvåg legger til en «såkalt» foran «krenkorama».

Dette kan gi leseren et inntrykk av at forfatteren ikke nødvendigvis står innenfor denne kategoriseringen av de som har ytret seg kritisk til serien. Selv om teksten gir uttrykk for at man gjerne tar seg nær av ting litt for fort, påpeker den også at man i andre enden «ikke lenger får være helt blinde for diskutabile uttrykk som ikke rammer oss selv». Når forfatteren sier at man ikke lenger får være helt blinde så impliserer det at man tidligere har vært nettopp det; helt blinde. Å *være blind* eller å *se seg blind på* er metaforer som gjerne brukes i dagligtalen når noen overser viktige detaljer, aspekt eller perspektiver. Dermed åpner teksten for at man tidligere har sett forbi mulige diskriminerende uttrykksformer som gjerne burde vært problematisert. Denne tanken støttes opp av de andre tekstene. De går enda lenger enn å bare åpne opp for problematisering når hun skriver om Eckbos sminkebruk: «Hadde serien blitt laget i dag, ville nok Eckbo ikke ha malt ansiktet sitt mørkt. Det er ikke greit, og vi vet at det ikke er greit» (Øvrebek, 2020). «For ja, karakteren «Ernst-Øyvind» er ille [...]» (Frigessi G, 2020). Eidsvåg gir uttrykk for at det som er blitt oversett er blitt dette fordi det ikke rammer «oss selv». Ettersom Diplom-Is-jenta portretterer en inuitt og gutten på joikakakene en same, kan disse ses på som representanter for ulike grupper minoriteter. Det er disse som rammes, på samme måte kan det tenkes at de som rammes av diverse blackface-karikaturer også er ulike minoritetsgrupper. Dermed blir «oss selv» en kategorisering av de som ikke rammes, de som ikke er minoriteter; nemlig majoriteten.

Videre stiller Eidsvåg seg kritisk til de som insisterer på å beholde gamle fremstillinger av minoriteter:

Tidene forandrer seg og de fleste produkter ser annerledes ut i dag enn for 50 år siden. Hvorfor er det så viktig å beholde de som formidler tidligere tiders forestillinger om minoriteter? Det var ikke afrikanske monarker som sørget for at begrepet «negerkonge» ble byttet ut i Astrid Lindgrens Pippi-bøker. Det var forfatteren selv, som så at verden endret seg. At uttrykk kan såre, også når det ikke er meningen, er det bare anstendig å ta lærdom av. (Eidsvåg, 2020)

Her presenterer to påstander som delvis står i opposisjon til argumentene presentert i forrige kategori. Det første er påstanden om at det var Astrid Lindgren selv som fjernet uttrykket «negerkonge» fra sine verk. Dette virker Andersen og Sønsteliie å gi de «krenkede» skylden for. Den andre påstanden er at man bør ta lærdom av at ting kan såre, også når det ikke er meningen. Dette står noe i kontrast til Erik Stephansen som hevdet at man ikke kunne klassifisere noe som blackface uten å vite noe om avsenders intensjon.

Et annet interessant perspektiv som tas opp av Eidsvåg er spørsmålet om hvilken side av debatten som «skriker høyest». Tidligere i analysen har vi sett hvordan de som har reagert på «Ernst Øyvind» er blitt omtalt som skrikende og hysteriske. Eidsvåg hevder det er motsatt. «De mest høylytte reaksjonene kommer som regel fra dem som er imot endring eller problematisering» (Eidsvåg, 2020).

5.2.2 Lære av fortidens feil

Nå kommer vi til essensen i denne kategorien og den gjelder som overskriften tilsier, tanken om at fortidens feil kan bidra til lærdom. Selv om det bare er fire tekster i denne kategorien, kan en si at dette synet er det som kjennetegner denne siden av debatten – ettersom alle tekstene deler dette synet.

Selv om Eidsvåg hevder at det er få likheter mellom tidligere former for blackface og den i Nissene over skog og hei, så anerkjenner han at det er god grunn til at det er blitt tabu for hvite å sminke seg som minoriteter. «Det betyr ikke at historien bør retusjeres eller at tv-serien bør sensureres. På godt og vondt er serien et bilde på at tidene endrer seg. Vi trenger slike eksempler, om ikke annet som påminnelser om nettopp dette (Eidsvåg, 2020). La oss se på hvordan de resterende tekstene støtter opp rundt dette:

Men skal alle bli krenket på vegne av seg selv og andre og begynne å sensurere historien, mister vi noe. Vi må godta at ting var annerledes før. I historien ligger også mye læring, om hvordan vi ikke ønsker å ha det lenger. Men da må vi tørre å vise det fram. (Øvrebekk, 2020)

Vi lever i 2020 nå, og vi vet at blackface er feil. Derfor er det viktig å vise klippene, slik at man lærer at slike karikaturer oppleves vondt og ikke har noe rot i virkeligheten. Antirasismen skal ikke være en anledning til å drive med shaming av mennesker og fortidens feil. (Frigessi G, 2020)

I neste tekst forteller forfatteren om hvordan hun har moret seg med gamle reklamer som blant annet reklamerte for sigaretter til gravide, og reklamer som hevdet at kvinnens intimhygiene måtte ivaretas for å ikke ødelegge ekteskapet:

Spekulativ, kvinnefiendtlig, og udokumentert reklame går ut på dato. Heldigvis. De havner i arkivene. Og der er det morsomt og interessant å studere dem, fordi det

tilgangs viser at samfunnet smått om senn endrer seg. [...] Nå har TVNorge sagt klart ifra, at en komiker/skuespiller skal holde seg til sin egen farge. Og stort sett er dette en god plan. Men hvor absolutt skal reglene være? Hvem skal måle takhøyden? (Moxnes, 2020).

Som en kan se påstår alle tekstene at tidligere feil må beholdes og vises frem med hensikt å lære fra dem. Dermed impliserer tekstene også at det vil være større sannsynlighet for at man begår samme feil om ikke tidligere eksempler er tilgjengelige. Måten tekstene ordlegger seg på understreker at det er nødvendig å beholde slike eksempler på tidligere feilskjær. De burde ikke bli værende utelukkende fordi det ble laget for en stund tilbake siden – de er «lærerike», «interessante» og «viktige påminnelser» på hvordan ting var før.

En tekst som skiller seg ut – ikke bare for denne kategorien, men for hele analysen – er en spalteartikkel skrevet av Maha Kamran (2020). Teksten har også vært vanskelig å plassere, og det ble vurdert om den egentlig burde stå i kategori 5.1. Dette er den eneste teksten i analysen som referer til forskning på «rasehumor». Det skilles mellom humor som forsterker fordommer og stereotypier, humor som utfordrer stereotypier og dermed kan beskytte grupper mot fordommer og humor med gode intensjoner, men som misoppfattes som humor som forsterker fordommer, fordi den skaper rom for mistolking. Kamran (2020) plasserer «Ernst-Øyvind» i den siste kategorien. Kamran (2020) er enig med Øvrebekk (2020) i at man kan le av fenomener man opplever som utdaterte.

Vi kan forstå og le av det som en primitiv forståelse av mennesker, uten å skape mer av det eller tenke noe negativt om de som blir fremstilt. [...] Men siden vi ikke bare ler av det vi er enig med, men også det vi synes er for dumt, skaper historiske visninger av slik humor en større bevissthet på hvor langt vi har kommet i vår kulturelle skolering. (Kamran, 2020)

I avsnittet brukes først en svak påstand om at man **kan** le av enkelte fremstillinger uten at det fører til negative tanker om de som fremstilles. Den neste påstanden er sterkere fordi Kamran (2020) sier at historiske visninger **skaper** større bevissthet. Argumentasjonen til Kamran (2020) baserer seg og stiller krav til hvordan mottakere tolker fremstillinger. Likevel virker det som det som om hun har tillit til at mottakeren vil tolke fremstillinger på måter som ikke skaper ekskludering. Hun er mot fjerning da det kan føre til økning av fordommer og stereotypier, og man lære av det og la utdatert humor forsvinne av seg selv. Hun referer til Jeremy Clarkson som mistet jobben som programleder på grunn av humor med rasistisk

språkbruk. Hun hevder Clarkson er «en viktig del av en historie av det som ikke lenger representerer ønskelig humor. [...] Tar vi del i humor kulturen med et hevet øyenbryn uten å le, vil humoren utvikle seg på en naturlig måte» (Kamran, 2020). Kamran (2020) understreker også at man må være bevisst på at personer tilhørende samme minoritetsgruppe har ulike tolkninger av «rasehumor». «Tolkningene er tross alt ulike av mennesker innenfor samme minoritet, det har vi sett en rekke eksempler på i den siste tidens blackfacedebatt» (Kamran, 2020).

5.2.3 Feil tilnærming til rasisme

Til slutt i analysen av denne kategorien tar vi med oss det også her snakkes om lignende problematikk som i kapittel 5.1.3. For som tittelen på dette kapitlet tilsier, hevdes det at man har feil fokus i kampen mot rasisme.

Når det gjelder beskyldningene om blackface på *Nissene over skog og hei*, er det et perfekt eksempel på feil tilnærming på rasismeproblemet. [...] Antirasismen må illustrere hvordan virkeligheten til mange nordmenn med minoritetsbakgrunn er i dag, og hvorfor de føler seg utsatt for rasisme og diskriminering. Hva med å slå ned på dem som faktisk er rasister? [...] Hvordan skal dette gjøre noen forskjell for oss minoritetspersoner, som får hets på grunn av vår etnisitet? (Nytt avsnitt) For hva handler egentlig rasisme i Norge om? (Frigessi G, 2020)

Teksten nevner også at debatten om å fjerne Churchill-statuen og von Linne-benken, heller ikke bør være kjernesaken i antirasistisk arbeid. Ifølge teksten er det tilfeldige kontroller av politiet, ustraffet hetsing, og diskriminering i arbeidslivet, som er det rasisme i Norge handler om. Han referer til en undersøkelse av Johan Rogstad og Arnfinn Midtbøen som viser at jobbsøkere med utenlandsk navn, har 25% mindre sannsynlighet for å bli kalt inn til jobbintervju (Klaveness, 2012). Teksten uttrykker nærmest identiske synspunkt som de tekstene som snakker om «virkelig rasisme» i kapittel 5.1.3. Likevel kan man se en forskjell. Denne teksten gir eksplisitt uttrykk for at sminkebruken til Eckbo er rasistisk, men likevel følges det en oppfordring om å sette søkelys på viktigere saker, i kampen mot rasisme.

5.3 For fjerning

Den tredje kategorien består av de tekstene som støttet fjerningen av serien og består av åtte tekster (se tabell 3). I den ene teksten er både Nate Kahungu og Thomas Hylland Eriksen

representert. Her er det bare Kahungu som uttrykker at han støtter fjerningen av serien, men Eriksen inkluderes også ettersom han underbygger et poeng Kahungu gjør. Eriksen regnes likevel ikke som en meningsytrer som var for fjerning. En annen tekst består av intervju med tre forskjellige personer, deriblant Thomas Hylland Eriksen. Her er det bare komiker Jonis Josef som plasseres i denne kategorien, mens Eriksen og Harald Eia plasseres i «nyansert»-kategorien. Dermed inneholder denne kategorien totalt åtte meningsyttere fordelt på like mange tekster.

5.3.1 Definisjonsmakten skal ikke ligge hos de hvite

At det ikke er hvite mennesker som skal bestemme hva som er og ikke er rasistisk, tas opp i tre av syv artikler. Realityprofil Nate Kahungu sier at «[...] hvite personer ikke bør kunne bestemme hva som er tillatt for svarte personer å bli krenket av, selv om «intensjonen var god» (Nedrejord & Løkken, 2020). Videre sier Kahungu at han støtter valget om å fjerne serien og hevder at de som ble undertrykt nå ble hørt. Tidligere farmen-deltaker Sanna Khursheed har la ut et innlegg på sosiale medier hvor hun kritiserte Mads Hansen. Hansen, som vi tidligere har sett på, mente ikke sminkebruken til Eckbo kvalifiserte som blackface. Her blir også Hansens hudfarge et implisitt tema:

Jeg tror det er vanskelig for Mads å forstå. Han har ikke kjent på kroppen hvordan det er å vokse opp og måtte tenke på om det er greit å bli med hjem til besteforeldrene til de etnisk norske vennene dine. Eller hvordan det var da jeg jobbet i matbutikk, og en kunde ikke ville la seg ekspedere av meg fordi jeg var mørk i huden. (Morken, 2020)

Khursheed benytter seg her av fortelling som virkemiddel. Selv om det er en kort fortelling kan man identifisere både hovedperson, motstander, plot og budskap. Hovedpersonen(e) er personen som ikke vet om det er greit å bli med hjem til vennenes besteforeldre, og personen som jobbet i matbutikk. Vi sympatiserer med disse fordi rasisme preger deres hverdag. Motstanderne blir da besteforeldrene, som muligens har rasistiske intensjoner, og mannen i butikken med tydelige rasistiske motiver. Den moralske oppfordringen blir at «etnisk» norske, som selv ikke kjenner rasisme på kroppen, må bli mer bevisst på hvordan rasisme fortsatt preger livene til mennesker med minoritetsbakgrunn.

Simen Bondevik, leder for ungdomspartiet Unge Sentrum, kritiserer også Hansen. «Da hjelper det ikke at hvite, sterke stemmer klager på at TV-serier blir tatt ned på grunn av «blackface».

Fordi «blackface» er rasistisk, også i norske TV-serier, uansett hva Espen Thoresen og Mads Hansen måtte mene (Bondevik, 2020). Bondevik poengterer også hvordan hans adopterte bror, som er mørk i huden, blir ekstra overvåket når de går inn i butikker sammen. Videre hevder Bondevik at «Hvite, middelaldrende menn har ikke definisjonsmakt på hva rasisme er». (Bondevik, 2020).

Disse tekstene er med på å skape et inntrykk om at debatten om blackface består av hvite mennesker, som ikke har opplevd rasisme, på den ene siden og minoriteter som opplever rasisme på den andre. Tekstene fra Khurshed og Bondevik gjør begge et poeng ut av at dette. Kahungu uttrykker ikke dette like eksplisitt, men når han sier at «hvite mennesker ikke bør kunne bestemme hva som er tillatt for svarte personer å bli krenket av [...]», oppfattes det gjerne slik at det hovedsakelig er hvite mennesker som hevder at Eckbos sminkebruk er uproblematisk. Identitetene som er representert i disse tekstene er hvite mennesker som ikke greier å identifisere rasisme, (antatt) hvite mennesker med rasistiske motiver, og minoriteter som utsettes for rasisme i hverdagen. Disse identitetene kan også sies å være kategorisert ved at de blir plassert i en gruppe med like kjennetegn. Man har hvite mennesker som er relativt passive, men som ikke vet så mye om rasistiske praksiser, fordi de selv ikke opplever dette. Man har så de antatt hvite med rasistiske motiver. Jeg sier antatt fordi det ikke uttrykkes eksplisitt at de er hvite, men dette er inntrykket tekstene gir når personene ikke vil la seg ekspedere av noen som er mørk i huden, eller når de følger ekstra nøye med de som er mørke i huden i butikken. Og man har de som er mørke i huden som utsettes for ulike former for rasisme. På så måte blir tekstenes påstander at de som ikke ser noe problematisk med Eckbos sminkebruk, er hvite, gjerne middelaldrende menn, med manglende kunnskapsgrunnlag for å identifisere rasisme. Mens de med ulike minoritetsbakgrunner som har kjent rasisme på kroppen, vil være enig i at «Ernst-Øyvind» er en rasistisk karakter.

5.3.2 Historisk kontekst, krenkelse og ytringsfrihet

Et funn i dette underkapittelet er at mye av tematikken er gjengående i denne kategorien, allerede er tatt opp av tekster som var mot fjerningen av serien. Det er interessant å se hvordan også de som er for fjerning, anvender samme tematikk, men med andre perspektiv for å argumentere for sine syn.

I et direkte motsvar til Stephansen (2020), som snakket om viktigheten av kontekst, skriver journalist Ingrid Beya Ciakudia at det er nettopp et perspektiv om kontekst som mangler i debatten.

Dette er jo grunnen til at mennesker reagerer på karakteren til Eckbo. Det er så mye vond historie knyttet til «blackface», og den konteksten ser det ut til at mange har glemt. Hvordan rasisme og humor har overlappet hverandre i over 400 år er den konteksten som mangler. (Ciakudia B, 2020)

Dette synet støttes opp og nevnes i seks av de åtte tekstene i denne kategorien. Kahungu hevder at «Problemet er at det aldri har vært en tid hvor svarte mennesker ikke har vært undertrykt» (Nedrejord & Løkken, 2020). Kahungu får i samme artikkel støtte av sosialantropolog Thomas Hylland Eriksen som sier at «Man må spørre seg selv om hvilke grupper som har blitt utsatt for systematisk undertrykkelse opp gjennom århundrene, og hvem som ikke har det» (Nedrejord & Løkken, 2020). Khursheed sier at hun «[...] oppfordrer både Hansen og andre til å gå tilbake i historien og se på hva «blackface» er, og hva det har betydd for de som er mørke i huden å bli eksponert for hvite mennesker som maler seg mørke» (Morken, 2020). Bondevik uttrykker direkte støtte til Ciakudia og skriver «Gitt den vonde, lange historien knyttet til «blackface» og rasisme fremstår uttalelsene til Hansen, Thoresen og Lilleeng som historieløse (Bondevik, 2020). Prosjektleder hos Antirasistisk Senter Lisa Esohel Ogbeibor Knudsen, snakker om konsekvensene av «blackface». «Og konsekvensene er at det i lengre tid er blitt brukt som et verktøy til å reprodusere stereotypiske og ofte rasistiske ideer om mennesker med afrikansk bakgrunn» (Knudsen O, 2020). Videre trekker Knudsen linjer og hevder det er sammenheng mellom «blackface» og rasistisk diskriminering i hverdagen. «Et av rasismens sterkeste verktøy er å tildele minoriteter essensialistiske, statiske karaktertrekk. Denne essensialiseringen er med på å rettferdiggjøre diskriminering i arbeidslivet, boligmarkedet og andre samfunnsarenaer» (Knudsen O, 2020). Til slutt tar vi med oss at ansvarlig redaktør og kommunikasjonsredaktør i Discovery Norge, uttrykte at det historiske opphavet til «blackface» var det som gjorde at de valgte å fjerne serien fra deres plattform.

Blackface som komisk grep har sitt utspring i rasistisk tradisjon, der humoren lå i å etterape svarte i sørstatene og å gjøre narr av stereotypiene. [...] blackface som komisk grep er etter vårt skjønn utdatert og uakseptabelt på grunn av sitt utspring, opphav og hvordan det derfor blir mottatt. (Skoland & McBride, 2020)

Det som kommer tydelig frem av tekstene i denne kategorien er at historien til både blackface og rasisme er av vesentlig betydning. Flere av meningsytterne bruker ordet «vond» for å beskrive historien til blackface. Det kommer også frem at det ikke bare handler om historien til blackface isolert sett, men også den lange historien til rasisme på et overordnet nivå. En påstand som tydelig fremmes er at blackface som uttrykksform og den flere hundre år lange historien til rasisme står i gjensidig relasjon. I de fleste tekstene er det gjerne det symbolske «ondet» med blackface som trekkes frem. Mens Ogbeibor Knudsen argumenterer mer for at blackface aktivt har og fortsatt bidrar til å reprodusere rasistiske stereotyper. Disse stereotypene forplanter seg og er med på å rettferdiggjør diskriminering på ulike samfunnsarenaer.

Kahungu hevdet at det aldri har vært en tid der svarte ikke er blitt undertrykt. Med dette i bakhånd mener han det er for enkelt å avskrive følelsene til de som er såret. «Da blir det naivt, historieløst og for lett å si at vi skal ignorere følelsene våre og tåle dette [...]» Knudsen og Khursheed beskriver situasjoner hvor de selv har gjort nettopp dette – «tålt» noe de selv mener de egentlig ikke burde akseptert.

Man er drittlei av å sitte å jatte med, fordi man ikke vil gjøre folk ukomfortable. Man sitter for eksempel på et julebord med kollegaer, og hører kommentarer som egentlig ikke er greit, men man jatter bare med for at det ikke skal bli dårlig stemning.
(Morken, 2020)

Jeg har selv akseptert ting som jeg visste ikke har vært greit. Humret når noen har fortalt en rasistisk vits og sagt til vennene mine at «jo da, dere kan fint kalle meg n-ordet». Nettopp fordi man risikerer å bli beskyldt for krenkelse om man sier ifra. Men på innsiden har det aldri vært greit. (Knudsen O, 2020)

Korte fortellinger, men med moralske oppfordringer om at man ikke skal tolerere diverse utsagn, i frykt for å bli stemplet som krenket. Dette støttes av Bondevik som sier at «Rasisme er alvor for dem som blir utsatt for det. Det kan ikke tolereres, men må aktivt bekjempes» (Bondevik, 2020). Knudsen understreker at det er viktig å «[...] lytte til mennesker som sier at det å karikere dem på en slik måte, ikke er greit» (Knudsen O, 2020). At man skal lytte til dem det faktisk angår, støttes indirekte av Bondevik når han retorisk spør seg «Hvorfor føler hvite menn et så sterkt behov for å fortelle minoriteter hva de skal føle?» (Bondevik, 2020). Videre slår Knudsen tilbake mot de som hevder at fjerningen av serien truer ytringsfriheten:

Disse samtalene får mye oppmerksomhet nå. Og det mangler ikke på de som vil latterliggjøre og stemple oss som krenket. Som om det ikke var nok, blir vi også beskyldt for å bidra til et krenkeshysteri som visstnok innskrenker ytringsfriheten. Vi bør heller se det som et sunnhetstegn at flere føler at de kan si ifra. [...] Å kalle samtalene som foregår nå for krenkeshysteri, er feilslått. Å si tydelig ifra om problematiske praksiser i samfunnet er ikke svakt, det er sterkt. (Knudsen O, 2020)

At Knudsen bruker ordet «visstnok» impliserer at hun ikke er overbevist om at ytringsfriheten er innskrenket. Dette underbygges videre når hun snur på det, og argumenterer for at det å si ifra om at noe ikke er greit, er å benytte seg av ytringsfriheten. Selv om denne tankegangen ikke nevnes like eksplisitt i andre av tekstene, kan man finne lignende oppfatninger, også der, om man leser mellom linjene. For når Kahungu sier at det blir naivt og historieløst å si at man skal ignorere følelsene, eller når Khursheed uttrykker at man er «drittlei av å sitte å jatte med», så kan det indirekte tolkes som en oppfordring til å si ifra. Det samme gjelder når Bondevik sier at «Som hvite menn i en privilegert posisjon har vi et helt spesielt ansvar for å være aktive antirasister» (Bondevik, 2020). Lederartikkelen til dagsavisen understreker at ytringsfrihet er et komplisert tema. Som de sier er ingen tjent med at respekt for andre utvikler seg til frykt, selvsensur og berøringsangst («Blackface» og TVNorge, 2020). Likevel mener de at rommet for hva vi kan le av kan snevres inn. Dessuten påpekes det at det å ikke sende en serie, også er en måte å benytte seg av ytringsfriheten på («Blackface» og TVNorge, 2020). Uttalelsene fra Discovery Norge tydeliggjorde også at ytringsfriheten er et betent tema. Skoland og McBride uttalte at debatten om hvor grensen går for hva man kan tulle med, er viktig (Skoland & McBride, 2020). De understreker at de forstår at mange ser på dette som et angrep på ytringsfriheten, og at beslutningen var vanskelig å ta. Hovedpoenget deres var at de satt en grense om å ikke akseptere «blackface» som fenomen. «Et viktig premiss for vurderingen vår, er at vi har vurdert en konkret sak: blackface. [...] Derfor er det viktig å understreke at føringene i dette tilfellet handler om et grep, blackface, ikke om tematikk» («Blackface» og TVNorge, 2020). Det skal altså fortsatt være lov å spøke med og utfordre stereotypier, men den konkrete handlingen å male seg i ansiktet for å etterligne minoriteter, skal fjernes.

5.3.3 Espen Eckbo og gode intensjoner

I kapittel 5.1.3 var det flere tekster som uttrykte at det er trist at Espen Eckbo nå er stemplet som rasist. Det kunne av disse tekstene virke som at alle som synes serien burde fjernes, er av

denne oppfattelsen. Det ble også nevnt at Eckbo bare hadde gode intensjoner, og at intensjonen bak en handling burde være sentral når man skal tolke et budskap. Denne tematikken gikk også igjen hos de som var for fjerning av serien.

Påstanden om at Eckbo nå er stemplet som rasist stemmer ikke overens med innholdet i datamaterialet for denne oppgaven. Sanna Khursheed «påpeker at hun tror verken Mads Hansen eller Espen Eckbo er rasister» (Morken, 2020). «Vi tror ikke Eckbos intensjoner var rasistiske» («Blackface» og TVNorge, 2020). «Jeg vil gjerne starte med å si at jeg ikke tror at Espen Eckbo er rasist. Det er ikke slik at fordi man påpeker at noe han har skapt er rasistisk, så er han rasist» (Ciakudia B, 2020). Discovery Norge understreker også at de er helt sikre på at Eckbo ikke hadde rasistiske intensjoner og uttrykker at de håper at «[...] Nissene over skog og hei ikke får et ettermæle som en rasistisk serie» (Skoland & McBride, 2020). Ingen av tekstene denne kategorien hevder at Eckbo er rasist eller at han hadde rasistiske intensjoner. Tvert om finner man fire tekster som eksplisitt uttrykker at de ikke tror han er det. Komiker Jonis Josef sier at «Det å fjerne det er riktig, men det å kalle Eckbo rasist er ikke riktig [...]» (Støre & Solheim, 2020). Josef uttrykker at han på generelt grunnlag er skeptisk til å dømme ting som har skjedd i fortiden, men understreker at blackface er veldig «ukult» i 2020. På spørsmål om hva han tenker om karakteren «Ernst-Øyvind», svarer Josef at han «trodde det skulle være verre». Likevel synes han at der er bra serien fjernes, fordi det viser at samfunnet tar blackface seriøst. Foruten Josef er det bare er Skoland og McBride som sier at de er «100 prosent sikre» på at han ikke er rasist. Som tidligere nevnt handler diskursanalyse om å være en «vanskelig leser». De tekstene som hevder at de ikke *tror* han er rasist, benytter seg av en svakere påstand, hvor det er noe rom for tvil. Likevel vil jeg hevde at totalinntrykket av disse tekstene er at de ikke oppfatter Eckbo som rasist, og at de virker relativt sikre i sin sak. Tekstene gir uttrykk for at Eckbo ikke hadde rasistiske intensjoner. Dette bringer oss videre til det siste punktet i denne analysen: *gode intensjoner*.

Ikke alle har et forhold til blackface eller vet hva det er. For noen kan det virke helt uskyldig. Andre har unnskyldt det med at det er gode intensjoner bak. Men om man tilhører gruppen som blir karikert, er det gjerne konsekvensene av praksisen – ikke de gode intensjonene – som har noe å si. (Knudsen O, 2020)

Knudsen drar et skille mellom intensjon til den som ytrer og ytringens innhold. Hun påstår så at det som betyr noe for dem som blir karikert er innholdet i ytringen – uavhengig av hva intensjonen til avsender måtte være. Dette støttes opp av Kahungu, som sier han skjønner at intensjonen med «Ernst-Øyvind» var god. Kahungu bruker et eksempel fra en annen arena,

for å vise hvordan en handling kan oppleves ubehagelig, uavhengig av intensjonene bak. «Det er sikkert også noen som har følt seg seksuelt trakassert, selv om den andre personen hadde gode intensjoner [...]» (Nedrejord & Løkken, 2020). I kategorien *for fjerning* er tanken om at en handling kan være feil uavhengig av avsenders intensjon, en av de mest sentrale diskursene. Selv om dette bare nevnes eksplisitt av to tekster, underbygges denne diskursen også av de tekstene i samme kategori, som uttrykker at de ikke tror Eckbo har rasistiske intensjoner, ettersom de likevel mente serien burde fjernes.

5.4 Nyansert

Den siste kategorien som skal analyseres er de tekstene som ikke gav sterke ønske for hverken å fjerne eller å beholde serien. Dette inkluderte totalt fire artikler (se tabell 4) hvor komiker Jonna Støme er representert i to av dem. Støme har ikke skrevet noen kronikk og artiklene hvor han er med er begge fra ulike intervju. Likevel har hans perspektiv hvert av interesse for denne oppgaven og derfor har jeg valgt å inkludere dem. Det har vært vanskeligere å finne felles tematikk for tekstene i denne kategorien. Både fordi det er få tekster, men også fordi tekstene ikke har noen klare fellestrekk, foruten at de ikke uttaler seg om de er for eller imot fjerning. Derfor vil noen av punktene her stort sett være representativt for enkeltstående artikler.

5.4.1 Det er forskjell på «Ernst-Øyvind» og klassisk blackface

Komiker Harald Eia har selv portrettert karakterer hvor han har sminket ansiktet sitt. Han sier at han alltid har bevisst på hva blackface er, men trodde ikke mørkere sminke automatisk gjorde at man faller inn under denne kategorien.

Jeg visste alltid at blackface er jævlig rasistisk, men det vi forbandt det med historisk var svar maling i ansiktet og leppene malt store og røde på en hvit person, i det formålet å gjøre narr av svarte [...] Mulig jeg har noe å lære her, men jeg trodde ikke det var blackface å fremstille en type nordmann med mørk sminke, slik vi gjorde i respekt-sketsjene. [...] Jeg tenker der er litt rart at vi har kommet dit, at å sminke seg mørkere for å lage ulike karakterer automatisk er blackface. (Støre & Solheim, 2020)

Hylland Eriksen uttrykker seg også skeptisk til om «Ernst-Øyvind» faller inn under kategorien blackface. På spørsmål fra intervjuer om hva blackface er, svarer han at det var et populært fenomen for over 100 år siden i USA og andre steder (Støre & Solheim, 2020). Han

har selv ikke sett serien, men uttaler seg om fenomenet på generelt grunnlag. «Det er veldig dehumaniserende. Ingenting med det er uskyldig, men i denne sammenheng kan jeg ikke si det høres ut som det som typisk er blackface [...]» (Støre & Solheim, 2020). Selv om både Hylland Eriksen og Eia uttrykker tvil til hvorvidt Eckbos karakter kan kalles blackface, benytter de seg av langt svakere påstander enn de som også stilte spørsmålstegn ved dette i kategori 5.1. Eriksen sier ikke at «Ernst-Øyvind» absolutt ikke er blackface, men at det ikke «høres ut» som «typisk» blackface. Teksten gir dermed ikke uttrykk for at Eckbos sminkebruk nødvendigvis er uproblematisk, men at den kan skilles fra blackface slik det ble utført i minstrelshows for 100 år siden. Eia ordlegger seg også med omhu og lite bastant. Ved å bruke formuleringer som «mulig jeg har noe å lære her» og «jeg trodde ikke det var blackface», så åpner teksten i stor grad for tvilen. Det gir uttrykk for at dette er hans egne tanker, heller enn en fasit på hva som er riktig. Jonna Støme hevder også at det er forskjell på blackface i Norge og den gjort i USA

Jeg tror ikke nordmenn gjør blackface som blackface egentlig er. De gjør sin variant av det, snakker litt gebrokkent, har på en parykk på fest og sier «nå er det flere som kan danse her, Jonna». Men det er egentlig bare ignorant. Mens blackface i USA er ondsinnet og rasistisk. (Paust, 2020)

Som Eia og Hylland Eriksen uttrykker også Støme at ikke alle former for å sminke seg mørkere kan falle inn under samme kategori. Forskjellen er at Støme likevel hevder at blackface som gjort i Norge, er «ignorant». Han skiller mellom «ignorant» og blackface gjort i USA som «Ondsinnet og rasistisk». «Ignorant» er et ord som brukes overfor personer som er uvitende, og gjerne i situasjoner hvor de ikke burde være det (Nilstun, 2021). At den er «ondsinnet», til forskjell fra «ignorant» uttrykker at det ligger en bestemt intensjon bak. Eia viser lignende tankegang i sin oppfattelse av blackface, når han sier at blackface var med «formål å gjøre narr av svarte».

5.4.2 Vi kunne fint levd med blackface, om ikke folk var så jævla rasister

Dette underkapittelet vil bare belage seg på Jonna Støme sine ytringer, fordelt over to forskjellige intervju. Videre skal vi se på perspektiv fra Støme som omhandler rasisme i hverdagen, erfaringsgrunnlag og hvorfor han tror folk velger å si ifra.

Men litt av poenget med blackface og negerkongen fra Pippi Langstrømpe, er at vi fint kunne levd med dette hvis folk ikke var så jævla rasister. Foreldrene på skolen til datteren min, for eksempel, dropper n-bomben foran datteren min hele tiden. Det er det som er problemet – ikke blackface og negerkonge. Vi svelger unna rasisme hele tiden, og så sier vi ifra noen ganger. Hvis folk ikke hadde vært så jævla rasister, hadde ingen reagert på blackface eller negerkongen i Pippi Langstrømpe (Paust, 2020).

I dette utsnittet fra intervjuet finnes det to sterke påstander. Første påstand er at «folk er jævla rasister», og at det er dette som er det «virkelige» problemet, ikke blackface. For å underbygge påstanden sin eksemplifiserer Støme dette med en fortelling fra eget liv. Han forteller om hvordan folk «dropper n-bomben» foran datteren hans. Støme bruker ikke nynazister eller andre høyreekstreme som eksempel, men *foreldre på skolen*. «Folk» kan derfor tolkes som en betegnelse på det som i gåseøyne kan anses for å være «vanlige folk». Tidligere brukte Støme ordet *ignoranse* når han beskrev hvordan nordmenn gjør sin versjon av blackface. På lignende vis uttrykker teksten at nordmenn gjerne er uaktsomme og ignorante i sin tilnærming til forskjellige uttrykksformer og utsagn. Den andre påstanden er at folk hele tiden «svelger unna» rasisme og noen ganger velger å si ifra. Det er usikkert hvem det snakkes om når Støme skriver «vi sier ifra noen ganger». Dette kan både være nordmenn generelt, eller det kan være nordmenn, eller andre, som på bakgrunn av hudfarge opplever rasisme. Uavhengig av hvem det snakkes om, så forandrer ikke budskapet seg betraktelig. Hovedpoenget med denne påstanden er at rasistiske hendelser oftere blir oversett enn konfrontert. I en annen artikkel sier Støme at han tror folk kan ha vanskeligheter for å forstå hvordan rasisme forekommer og hva det handler om.

Støme tror det er vanskelig for mange å sette seg inn i at rasisme handler om mer enn å bli ropt stygge ting etter på gaten. Det handler om at man blir fulgt ekstra med på når man kommer inn i en kiosk. Eller at det dukker opp nazismemarsjer. – Man kan kanskje tenke at dette bare er kjipe enkelthendelser. Men de hoper seg opp i løpet av et liv, og de hvite vennene dine har ikke de samme opplevelsene. Det kan være vanskelig når folk med hvit hud uttaler seg om rasisme. De har rett og slett ikke det samme erfaringsgrunnlaget. (Kallelid, 2020)

Også her kan vi identifisere to påstander. Forskjellen fra de to foregående påstandene i forrige avsnitt er at disse påstandene er svakere. Første påstand finner vi allerede i første setning og uttrykker at folk kan ha vanskeligheter med å sette seg inn i hvordan rasisme forekommer og befester seg. Bruken av ordene «tror» og «vanskelig» gjør at påstanden gir noe rom for tvilen. Teksten gir ikke uttrykk for at det er umulig, men understreker at det for mange kan være komplisert å forstå helheten. Påstanden er at det kan være vanskelig når folk med hvit hud uttaler seg om rasisme. Dette begrunnes med at de ikke har erfaringsgrunnlag på samme måte som de som har blitt utsatt for rasisme. «Hvite folk» blir en identitet som representeres i teksten. De kjennetegnes som folk som mangler erfaringsgrunnlag for å uttale seg om rasisme. At Støme sier «det kan være vanskelig» gir rom for at det nødvendigvis ikke trenger å være det. Teksten er likevel med på å understreke at selvopplevde hendelser og erfaringer, er viktige perspektiver å ha med seg når man skal diskutere rasisme – og at dette er et perspektiver enkelte mennesker ikke vil inneha.

5.4.3 Tidene forandrer seg (se om dette kan kortes ned)

Den aller siste tematikken som skal analyseres omhandler, som overskriften tilsier, at tidene forandrer seg. Denne delen består av tre tekster, men med litt ulike tilnærminger til hva som er annerledes i dag enn for 10-20 år siden.

På spørsmål om han selv føler seg krenket av «Ernst-Øyvind», svarer Støme «nei». Likevel mener han at man bør lytte til de unge, som ifølge Støme er de som stort sett reagerer på karakteren. «Jeg tror de som er yngre, syns dette ser kjemperart ut» (Kallelid, 2020). Han mener karakteren står seg dårlig i 2020 ettersom de unge ser det med andre briller enn den eldre generasjonen, som han mener karakteren egentlig er laget for.

Dette er laget for min generasjon, altså folk som er vokst opp på 1980- og 1990-tallet. Da jeg var ung og mørk i huden, var det andre ting som skulle til for å bryte ned disse barrierene, som for eksempel Espen sin karakter [...]. (Paust, 2020)

Støme utdyper hva disse barrierene handler om. For noen år tilbake var ikke minoriteter særlig representert noen steder, og da kunne slike karakterer spille en positiv rolle, hevder han. Han referer til tidlig i sin egen karriere på starten av 2000-tallet og forteller at han stadig ble stoppet på gaten. «Godt voksne innvandrere syntes det var veldig stas at det var en brun på TV. Man var ikke vant til å bli representert noe sted» (Kallelid, 2020). Støme referer også til

karakteren «Ali» en pakistansk karakter spilt av Robert Stoltenberg, som både har vunnet Paul Robeson-prisen fra Antirasistisk Senter i 2002, og Brobyggerprisen fra den norsk-pakistanske 14. augustkomiteen i 2007 (*14. Augustkomiteen*, u.å.) (Steen B, 2020). «Han fikk vist fram for et stort publikum at unge pakistanere også kunne være snille. Hvis Borettslaget kommer tilbake med denne Ali-karakteren, tror jeg dagens unge pakistanere vil reagere på det [...]» (Paust, 2020). Når Støme sier at Stoltenberg fikk frem at unge pakistanere «også kunne være snille», impliserer det at denne demografiske gruppen gjerne hadde et dårlig rykte på seg. Videre hevder Støme at det virker som om mange eldre ønsker å tviholde på normer og sosiale spilleregler fra egen oppvekst, og understreker nok en gang at man bør lytte til de yngre. Han hevder at man lo mer av stereotypier før, og at dette skaper mindre latter i dag. På spørsmål om middelaldrende og godt voksne ikke skal ha noe å si svarer Støme slik:

Jo, selvfølgelig skal vi det. Men å ta den sinna-tonen og hevde at alt var bedre før, virker utdatert. Som komiker ser man at de eldre faller litt av. De står og forteller innvandrerwitser, og man merker publikum syns det er teit [...] Han tror mange opplever det verre å bli kalt rasist enn å være rasistisk. – Det er blitt så viktig for folk å hevde sin rett til å si «neger». Jeg mistenker at mange tar det som et angrep på sin egen oppvekst og egne foreldre. (Kallelid, 2020)

I disse tekstene ser en at det fokuseres mye på generasjoner hvor de «unge» blir satt opp mot de «gamle». Dette er to identiteter som spiller sentrale roller i intervjuene med Støme. De «unge» trekkes frem som de som hovedsakelig skal være med å definere blackface-debatten, og man kan si i teksten får de et ansvar for dette. De kjennetegnes ved at de har et annet, nærmest motstridende syn enn de eldre, i denne debatten. De ser rart på de som karikerer personer med annen hudfarge og ler ikke særlig høyt av vitser om innvandrere og stereotypier. I motsatt ende finner vi de «gamle». De fremstilles som delvis sinte og utdaterte. Ifølge teksten skal også de «gamle» få uttale seg i debatten, men de skal unngå å hisse seg opp over ungdommen. Mangen av de «gamle» er mer opptatt av å ikke bli omtalt som rasist, enn å foreta en selvransaking av egne uttryksmåter. Uttryksmåter som gjerne var akseptert og som hadde en annen funksjon og budskap for en tid tilbake.

Støme påstår at det å male seg mørk i huden, tidligere kunne være en måte å inkludere minoriteter på. Han bruker en fortelling fra egen opplevelse da han ble stoppet på gaten for å understreke at det betydde noe for minoriteter å se en med mørkere hudfarge på TV. Videre

viser han til Robert Stoltenberg som tidligere ble hyllet for å gjøre en mørkere karakter. Likevel påstår Støme at disse behovene for representasjon forandrer seg med tiden, og at det som gjerne var nødvendig å gjøre på tidlig 2000-tallet, ikke er måten man bør jobbe for inkludering i dag. At varianter av «blackface» har fungert som et redskap for inkludering er et interessant perspektiv. Den neste teksten som skal gjennomgås presenterer en annen mulig forklaring på hvorfor blackface først de siste årene har skapt så stor debatt.

Som nevnt innledningsvis til dette underkapittelet kan man identifisere to ulike tilnærminger til hva som er annerledes i dag enn tidligere. Det betyr ikke at tilnærmingene er motstridende, men at de heller belyser forskjellige aspekter. Mens Støme la vekt på at blackface-varianter tidligere kan ha fungert inkluderende, stiller journalist og forfatter Yohan Shanmugaratnam spørsmål til om folk faktisk synes at blackface var greit før. Særlig de i kategori 5.1 har påpekt at serien ikke skapte noe særlig reaksjoner når den kom i 2011 – det er Shanmugaratnam enig i. Likevel påpeker han at det ikke nødvendigvis betyr at alle synes det var uproblematisk på den tiden.

Karakteren Ernst-Øyvind utløste ikke en tilsvarende debatt da serien kom. Men det betyr ikke at alle lo like godt den gangen. [...] Ingen vil være den humørløse i rommet. Det er menneskelig å ville passe inn, og le når andre ler, også når vitsene eller sketsjene ikke bare er dårlige, men også når de måtte gjøre deg mindre som menneske. Det har som regel lite å gjøre med komikerens hensikt, som formodentlig først og fremst er å være morsom. Det som har skjedd i år, er at færre gidder å late som ingenting og le med. Storsamfunnets svar bør være diskusjon og ettertanke – ikke panikk. (Shanmugaratnam, 2020)

I teksten påstås det at er mange som ler fordi de ikke ønsker å være den «humørløse» i gruppen. Dette kan også forekomme der hvor man opplever noe som dypt sårende. Det er ikke nødvendigvis slik at færre har reagert tidligere – de har bare ikke ytret sin reaksjon i like omfattende grad. Til slutt oppfordrer Shanmugaratnam samfunnet å møte disse reaksjonene med diskusjon og ettertanke. Shanmugaratnam henviser i teksten til Espen Thoresen, som han hevder tok «reaksjonen helt ut», da Thoresen sammenlignet «wokeister» med islamister (Shanmugaratnam, 2020) (Thoresen, 2020). Når Shanmugaratnam sier at man ikke skal få panikk, virker det som om Thoresen sin reaksjon faller inn under denne kategorien, på grunn av måten han refereres til i teksten. En kan si at metaforen blir en beskrivelse på de tekstene i

kategori 5.1, som har reagert på lignende måte som Thoresen. «Panikk» som metafor gir assosiasjoner til følelser som for eksempel frykt, forvirring, stress og kaos.

Når det gjelder hvilken type humor som gjør suksess i dag har Shanmugaratnam et lignende syn som Støme. Støme hevdet at enkelte eldre komikere faller av ved å bruke utdaterte vitser om innvandrere og stereotypier, som ikke treffer publikum. Shanmugaratnam påpeker at det tidligere var mange populære karakterer med innvandrerbakgrunn, portrettert av etnisk norske komikere.

Det er likevel slående at figurene som gjør suksess i vår tid ikke er hvite som sminker seg brune, men typer som Ola Halvorsen, Herman Flesvigs hvite liksom-gangster i «førstegangstjenesten», eller Yosef Wolde-Mariams rolle som somalisk far i «Kongen av Gulset». Det skyldes ikke wokeri. De er bare morsommere, fordi de er mer troverdige. (Shanmugaratnam, 2020)

Hvorfor tidligere karakterer og eldre vitser ikke slår an, forklares i teksten med at de mangler troverdighet. Dette kan være med å forklare hvorfor de «unge» synes det ser «kjemperart ut», som Støme sier. I teksten påstås det at det ikke er «wokeri» som er årsaken til et skifte i humorbransjen, men at det er folks oppfattelse av hva som er morsomt, som gjør at tidligere karaktertyper faller i fra, mens nye trer frem.

5.5 Analysens funn

Avgrensning og bestemmelse av funn har ikke vært en enkel prosess. Både de fire inndelingene av kategoriene og alle de identifiserte diskursene kan regnes som funn. Det er plukket ut åtte funn som utgangspunkt for drøftingen. For eksempel vil ikke «ytringsfrihet» drøftes like omfattende som det gjerne kunne. Valget tas med bakgrunn i relevans for problemstilling og det teoretiske rammeverket. Likevel kan identifiseringen av diskursens omfang stå som et funn i seg selv, og dette kan være utgangspunkt for videre forskning. Foruten funn 1 (som baserer seg på analysen som helhet) er det tre faktorer som er tatt i betraktning i utvelgelsen av funnene som drøftes: 1. I hvor stor/liten grad diskursen er representert i analysen. 2. Om diskursen kan sees i sammenheng med det teoretiske rammeverket. 3. Diskursens relevans i henhold til å besvare forskningsspørsmål og problemstilling. Funnene som drøftes er som følger:

1. Rasismediskursen er polarisert

2. Temaer som kontekst, ytringsfrihet, krenkelse og tidsperspektiv blir tilnærmet og anvendt på ulike måter innenfor de forskjellige kategoriene
3. Negative karakterisering av meningsmotstandere er fremtredende i deler av analysen
4. Flertallet av tekster i kildematerialet forstår rasisme som et produkt av individualiserte holdninger
5. Det hevdes at Eckbo-debatten ødelegger for kampen mot «virkelig rasisme»
6. Til tross for at dette er en debatt om rasisme, er det ingen som hevder at Eckbo er rasist
7. Teorier rundt rasialiseringsperspektiver, CRT eller hvithetsperspektiver nevnes ikke eksplisitt
8. Fortellinger med selvopplevde rasistiske hendelser bidrar til en begrenset forståelse av rasisme som fenomen

6 Drøfting

Det som står sentralt i drøftingsdelen er å koble diskurser opp mot det teoretiske rammeverket for oppgaven. Ettersom analysen hovedsakelig baserte seg på drøfting innad i de inndelte kategoriene vil det i drøftingen være viktig å se diskurser i relasjon til hverandre og trekke linjer mellom analysens kategorier. Hvilke teorier og perspektiv som anvendes, og omfanget av drøftingen, vil variere fra hvert funn. Drøftingsdelen er bygget opp slik at funn 1-3 drøftes sammen, så funn 4-7, og til slutt funn 8. Likevel trekkes det linjer på tvers av denne oppdelingen, der det er relevant.

6.1 Drøfting av funn 1-3 – representasjon, forståelse og identiteter

De som er mot fjerning og ukritisk til Ernst Øyvind utgjør mesteparten av empirien i oppgaven. De står for 25 av 41 artikler og er veldig like i argumentasjon og retorikk. Med bakgrunn i diskursteori vil dette ha betydning for folks forståelse av debatten som helhet. Når to eller flere diskurser kjemper om enerett til å definere et fenomen kalles dette for en diskursiv kamp – diskursiv kamp brukes særlig der hvor man gir uttrykk for mangler i andre diskurser (Johannessen et al., 2018, s. 71). Selv om flere diskurser kan eksistere harmonisk ved siden av hverandre, viser analysen at Eckbo-debatten er en diskursiv kamp. Dette ser vi ettersom flere tekster og kategorier står i direkte opposisjon til hverandre. Selv om denne kategorien er klart mest representert, er det også tekster i de andre kategoriene som utfordrer diskursene i kategori 5.1. Kategoriens størrelse gjør at man kan si at flere av diskursene som presenteres her er ledende, men diskursene er ikke blitt *hegemonisk*. Likevel vil kategoriens størrelse kunne ha betydning for omfanget av diskurser avislesere blir representert for. Vår forståelse av fenomenet påvirkes av hvilke representasjoner vi utsettes for (Johannessen et al., 2018, s. 59) Gitt at empirien for denne oppgaven kan vises å være representativt for en mer helhetlig rasismediskurs i norsk media, vil lesere utsettes for representasjoner av diskurser fra kategori 5.1 i størst grad. Dermed vil også denne kategorien ha en «fordel» med tanke på påvirkningskraft – både i konstruksjon og vedlikehold av diskurser og handlinger. Det er likevel viktig å understreke at denne oppgaven bare tar for seg en enkelt debatt i norsk media.

Den kan ikke forstås som en direkte representasjon for en større debatt. Likevel kan undersøkelsesopplegget være til hjelp for videre forskning som ønsker å svare på dette.

At debatten om rasisme er polarisert, er fra et rasialiseringsteoretisk perspektiv ingen overraskelse. Nordmenn snakker ofte forbi hverandre i debatter om rasisme fordi man har ulike oppfattelser av hva fenomenet innebærer (Rogstad & Midtbøen, 2009, s. 11). Dårlig gjennomslag for teorier som ikke er opptatt av individualisert skyld kan forklare hvorfor slike debatter blir polarisert. Rogstad og Midtbøen (2010) har vist hvor fort folks holdninger kan endre seg i saker om rasisme. En ambulansesjåfør ble uthengt som rasist, men så snart det var avklart at sjåføren ikke var styrt av rasistisk ideologi ble kritikken rettet mot et utvannet rasismebegrep. Faren for polarisering oppstår når den generelle oppfattelsen er at man enten er hundre eller null prosent rasist. En sentral diskurs i denne debatten har vært at Espen Eckbo ikke er rasist. Som med ambulansesaken rettes da kritikken i retning rasismebegrepet. «Når dette blir eksemplene vi løfter fram i debatten om rasisme, risikerer vi fort å utvanne rasismebegrepet» (Nitteberg, 2020). Som vist i analysen er avpersonifiserte diskurser svært underrepresentert i denne debatten. Teorier om strukturelle former for diskriminering på samfunnsnivå er lite tilstede i denne oppgaven, og det er med å underbygge Rogstad og Midtbøens (2009,2010) syn om at slike forklaringer på rasisme og diskriminering er lite representert i Norge. Hvis man diskuterer forskjellige ting i en svært betent og komplisert debatt, kan en konsekvens være at man ikke finner løsninger på samfunnsproblemer knyttet til diskriminering. Samtidig kan tanken om skyldspørsmålet som sentralt føre til polarisering mellom mennesker generelt i samfunnet. Dersom man automatisk kobler kritikk av uttrykksformer og hverdagspraksiser til å omhandle kritikk av enkeltpersoners moralske verdier, vil dette være problematisk. Da kan misforståelser rundt rasismebegrepet tenkes å føre til en fiendtlig og uvennlig tone blant mennesker med ulike syn. Den tidvis opphetete tonen i empirien kan tyde på at dette allerede er tilfellet for mange. Det skapes minst ubehag når skylden for rasisme legges over på radikale mennesker med holdninger som ikke gjenspeiler sine egne (Hagelund, 2004, s. 24). Ubehaget oppstår ifølge Hagelund (2004) når ansvaret for rasisme legges over på en bredere gruppe som man identifiserer seg med. En måte å forstå «angrepsposisjonen» flere i kategori 5.1 inntar, kan være at de identifiserer seg med Eckbo, og kritikken rettet mot «Ernst-Øyvind» tas personlig. Kombinert med forståelsen av rasisme som ondskap kan det forstås hvorfor mange reagerer så sterkt som de gjør. Man hevder problemet ligger hos de «krenkede», fordi man forstår seg selv som motstandere av rasisme. Nordmenns oppfattelse av seg selv som ikke-rasister gjør ifølge Helland (2015) at

man nesten ikke kan snakke om rasisme i Norge. At man snakker forbi hverandre kan også forklares med den ulike tilnærmingen debattanter har til diverse begreper.

I tillegg til ulike oppfattelser av rasisme kommer også det frem at man på tvers av de inndelte kategoriene har ulike måter å tilnærme seg andre begreper. Dette er begreper som ikke trenger å ha noe med rasisme å gjøre, likevel kan de i denne sammenheng belyses av rasismeteorien. Å se «Ernst-Øyvind» i kontekst av Eckbos formål og intensjon brukes for å forsvare karakteren. Dette kan være et resultat av at man i Norge, og andre steder i verden, forstår rasisme som noe fordrer vonde intensjoner (Hagelund, 2004; Rogstad & Midtbøen, 2010; Wellman, 1993). Her blir kontekst i Eckbo-debatten viktig *fordi* formål og intensjon oppfattes som viktig i spørsmål om rasisme. Andre bruker historisk kontekst for å argumentere for at «Ernst-Øyvind» er sårende. Det trekkes frem at å fjerne TV-serien utgjør en trussel mot ytringsfriheten. Andre mener at å oppfordre til fjerning av serien og å problematisere karakteren er å benytte seg av ytringsfriheten. En måte å forstå argumentet om ytringsfrihet, kan være å se det i sammenheng med at nordmenns frykt for å si noe galt er viktigere enn minoriteters opplevelse av å bli krenket (Gullestad, 2002, s. 156). I empirien hevdes det at de som vil ha serien fjernet er ondsinnet, og ønsker å ødelegge norsk kulturarv (Akerhaug, 2020a; Thoresen, 2020). En konsekvens av denne diskursen kan være en automatisk kobling om problematiseringer av uttrykksformer som angrep på ytringsfrihet. Ytringsfriheten til de som er kritisk til «Ernst-Øyvind» er ikke like viktig som ytringsfriheten til de som ønsker å beholde karakteren. De som mener at karakteren er rasistisk blir omtalt som krenket. Likevel påpekes det at også de som bruker betegnelsen «krenket mest, selv fremstår som krenket. Krenket brukes for å uttrykke at de som problematiserer karakteren er svake, mens andre påpeker at det krever mot å styrke å ytre seg kritisk til «Ernst-Øyvind». En kan se på det slik at den ene siden er krenket som følge av opplevd ubehag, mens den andre siden er krenket på vegne av ytringsfriheten.

Med bakgrunn i diskursteori er det ikke bemerkelsesverdig at fenomener betraktes på forskjellige måter. Det er viktig å huske på at vår forståelse av et fenomen alltid vil være farget av egne tolkninger. Fenomener kan alltid fremstilles på forskjellige måter og man må derfor huske på at en fremstilling bare er en av flere representasjoner (Johannessen et al., 2018). En positiv konsekvens av at begreper fremstilles på flere er at dette kan bidra til en bredere forståelse – både av de individuelle begrepene, men også av debatten som helhet. Likevel kan det tenkes at det er representasjonene i de mest gjengående diskursene i denne konkrete debatten som vil ha størst påvirkningskraft.

Tidsperspektiver er også en tematikk som ble brukt som argument på forskjellige måter, på tvers av kategorier. At minstrelsjangeren figurerte for over hundre år siden og at «Nissene over skog og hei» var en ni år gammel serie ble brukt for å forsvare «Ernst-Øyvind». På den lange historien med rasisme over flere tidsperioder brukt for å kritisere karakteren. Dessuten ble det også påpekt at samfunnet forandrer seg med tiden og at tidligere uttrykksformer må forandre seg med dem. Her kan man dra paralleller til diskusjon om hvorvidt man skal betrakte rasismebegrepet som et kontinuum, eller om det burde deles opp. Støme understreket at en brunsminket Robert Stoltenberg for 20 år siden hadde en inkluderende funksjon i antirasistisk arbeid (Paust, 2020). Rasismebegrepets innhold burde forstås som noe som forandrer seg i takt med samfunnet (Fangen, 2002, referert i Rogstad & Midtbøen, 2009, s. 11). Dette underbygger Stømes påstand, og muliggjør at tidligere inkluderende uttrykksformer kan miste sin inkluderende funksjon og heller føre til ekskludering. Det er likevel ikke sikkert at denne flytende forståelsen oppfattes av alle (Rogstad & Midtbøen, 2009, s. 11). Dermed kan også dette være et element som bidrar til mindre forståelse mellom mennesker, som igjen kan føre til konflikt.

Det mest interessante perspektivet tilknyttet tid er tanken om å lære av fortidens uttrykksformer. Mens man i del 5.1.2 fokuserte på viktigheten av ytringsfriheten som et kontinuerlig fritt spillerom, åpnet tekstene i del 5.2.2 for at man bør slutte å reprodusere enkelte uttrykksformer. Likevel bør det som allerede er blitt laget få stå, slik man kan ta lærdom av det. Et interessant perspektiv er tanken om at eksponering av utdaterte fremstillinger av menneskegrupper kan bidra til økende toleranse (Kamran, 2020; Moxnes, 2020). Dette perspektivet fordrer imidlertid at folk tolker fremstillingene på «riktig» måte. I denne oppgaven er det brukt et kåseri fra 2001 for å vise hvor normalt det var for bare kort tid siden, å bruke betegnelsen «neger» til å omtale mennesker (NRK P2s Morgenkåseri 1/3, 2001, referert i Gullestad, 2003, s. 194). Essensen i forfatterens argumentasjon baserer seg mye på samme retorikk som brukes til å forsvare «Ernst-Øyvind» - at de politisk korrekte legger urimelige føringer for hvilke uttrykksformer som kan og ikke kan benyttes. At det som var å anse som normalt for 20 år siden er blitt tabu i mye større grad, og parallellene mellom kåseriet og blackface-debatten i 2020, kan øke bevissthet om at samfunnets normer om rasisme er i stadig forandring. Ved å beholde slike gamle representasjoner kan man ifølge (Kamran, 2020) få mulighet til å se på dem med skråblikk, le av absurditeten i det, og på den måte bidra til øking av toleranse. Likevel må man ta høyde for at ikke alle vil få det samme resultatet av å bli eksponert for gamle uttrykksformer. For noen kan det å bli eksponert for

tidligere problematiske uttrykk fungere som en legitimering av de samme uttrykkene. Perspektivet er likevel meget interessant, og burde gjerne være et utgangspunkt for videre forskning.

Fra å se på hvordan meningsytterne i kildematerialet tilnærmer seg ulike temaer, skal vi nå se på hvordan meningsytterne betrakter hverandre. Hvordan meningsmotstandere fremstilles varierer i de ulike tekstene og kategoriene. Likevel kommer det av analysen frem at tekster i del 5.1.1 er langt mer opptatt av å beskrive karaktertrekk ved opponentene sine, enn de i de andre kategoriene. Som analysen viser identifiseres disse som alt fra skjøre, unge og hysteriske – til selvhatende, destruktive og ekstremistiske. David Wellman (1993, s. 3) påpeker at sosiale utfordringer i USA tilknyttet «rase», blant annet forklares med dårlig moralsk karakter, selvmedlidenhet og offermentalitet hos de utsatte gruppene. Selv om Wellmans (1993) påstander omhandler «raseproblematikk» i USA, viser kildematerialet tydelige likhetstrekk mellom hans beskrivelser og måten de «krenkede» betegnes på. Analysen viser at personer med minoritetsbakgrunn er representert i halvparten av tekstene som ønsker serien fjernet. Å bortforklare minoriteters sosiale utfordringer kan bidra til at «hvithet» befester og normaliserer seg selv (Twine & Gallagher, 2008). Selv om «Ernst-Øyvind» ikke parodierer en bestemt minoritetsgruppe vil det hovedsakelig være mennesker med minoritetsbakgrunn som vil kunne kjenne sterkest på et eventuelt ubehag. Det må likevel understrekes at ulike etniske bakgrunner er representert på tvers av kategoriene i oppgaven. De som ønsket serien fjernet må ikke forstås som talpersoner for alle med minoritetsbakgrunn, ettersom det er skadelig å betrakte mennesker med minoritetsbakgrunn som representanter for en hel gruppe, heller enn selvstendige individ (Gullestad, 2002; Helland, 2015; Wellman, 1993).

I analysen ble det vist hvordan enkelte ikke sier ifra når noen forteller en rasistisk vits, i frykt for å motta stempel som krenket. Andre uttrykte at man ler med fordi man ikke ønsker å gjøre folk ukomfortable – eller ikke ønsker å være den humørløse i rommet. At de som problematiserer Eckbos sminkebruk blir tilskrevet negative merkelapper, kan forstås som en diskursiv teknikk som bidrar til å normalisere praksiser som kan føre til ekskludering av minoriteter. Dersom det å problematisere uttrykksformer hos majoriteten automatisk innebærer at man mottar de merkelapper som kommer frem av analysen, kan det få konsekvenser. Som noen tekster tar opp kan merkelappene i seg selv føre til at man ekskluderes på sosiale arenaer. De kan også bidra til at enkelte vegrer seg for å ytre seg offentlig og dermed kan også visse perspektiv i rasismedebatten bli utelatt.

Gullestad (2002) hevder at mange gjør en enkel todeling der nordmenn underforstått er hvite, mens innvandrere har mørk hudfarge. I samfunnet eksisterer det en forventning om at innvandrere skal vise lojalitet overfor nordmenn, mens nordmenn selv er lite mottakelig for kritikk – nordmenns bekymring for å si noe galt blir viktigere å problematisere enn innvandreres opplevelser av å bli trakassert eller krenket (Gullestad, 2002, s. 156). Anvender man diskursteori kan en si at for noen blir det å være hvit en representasjon for fenomenet nordmenn. Man skal være forsiktig med å si at alle nordmenn anser nordmenn for å være utelukkende hvite. Det er likevel ikke utenkelig at flere vil ha en forståelse, gjerne ubevisst, for «Ernst-Øyvind» som en representasjon for innvandrere, som følge av den brune ansiktssminke. Ytringsfrihet og praksiser til den hvite nordmannen trumfer opplevelsen av samme praksis hos den mørke innvandreren. Man kan enten le med, eller bli tildelt ekskluderende karaktertrekk.

De som leser tekstene i kildematerialet utsettes for svært negative representasjoner av folk som innehar enkelte meninger. Den negative representasjonen av mennesker bak ytringer kan føre til at man automatisk kobler meninger sammen med disse personlighetstrekkene. Konsekvensene av dette kan bli at meninger avfeies og innholdet i dem blir irrelevant, fordi avsenderen blir diskreditert som følge av tildelte karaktertrekk. Også i kategori 5.3 og 5.4 identifiseres meningsmotstandere, selv om dette gjøre i mindre grad enn i kategori 5.1. Disse blir tildelt karaktertrekk som ignorant, hvite, gamle og sinte. Et sted blir også «folk» omtalt som «jævla rasister». Til forskjell fra del 5.1.1 blir ikke denne betegnelsen rettet spesifikt mot andre meningsyttere i debatten, men mot folk i Norge generelt. Her er det snakk om kritikk og karakterisering av majoriteten, og dette kan være en vanskelig balansegang. Rasialisering handler om å rette kritiske søkelys mot majoritetens praksisformer (Rogstad & Midtbøen, 2009). Til tross for dette skal man være forsiktig med å rette skyld mot enkeltindivider og utpeke konkrete motstandere (Gullestad, 2003; Rogstad & Midtbøen, 2009). Som analysen viser kan det være vanskelig å problematisere uttrykksformer hos majoriteten uten at det oppfattes som direkte kritikk av avsenders moralske verdier.

Helt til slutt tar vi med oss at til tross for et flertall av tekster som forstår rasisme som et ondt og individualisert fenomen – en tanke som står sterkt i klassisk rasisme og nyrasisme – så er det også tekster som åpner opp for at man har noe å lære. Her trekkes det frem at man ikke lenger får være blind for diskutabile uttrykksformer fra fortiden, og at majoritetsstemmer i større grad må lytte til perspektiver fra minoriteter og yngre mennesker. Gullestad (2003) påpeker at majoritetens vilje til å lytte og ta innover seg perspektiver fra minoriteter er

avgjørende for å løse kompliserte diskrimineringsmekanismer i samfunnet. På så vis kan tanken om at man har noe å lære indikere et «håp» for forskere på rasialiseringsperspektiver. Der hvor eldre forståelser av rasisme ikke kan forklare tendenser i samfunnet er det gjerne behov for at nyere teorier benyttes. Ved å åpne for endring i ens egen forståelse av rasisme kan man bidra til mindre konflikt blant mennesker. Ikke nødvendigvis fordi man blir enig med motpartens syn. Heller fordi en forståelse av at kritikk mot sak ikke er det samme som kritikk mot person, kan føre til mindre spenninger blant mennesker med ulike meninger.

6.2 Drøfting av funn 4-7 – uenigheter om rasisme

Analysen viser at det er uenigheter rundt hva som kan betegnes som rasisme. Det klareste skillet omhandler hvorvidt intensjonen bak en handling spiller en rolle. I kategori 5.1 ble fraværet av onde intensjoner hos Eckbo brukt som argument for å forsvare «Ernst-Øyvind». I de tre andre kategoriene ble ikke samme retorikk brukt, og spesielt i kategori 5.3 ble det eksplisitt uttrykt av flere meningsyttere at intensjonen bak ikke forsvaret handling. I kategori 5.3 ble det likevel, av flere, påpekt at man ikke tror Eckbo er rasist – selv om noe han har skapt er rasistisk. **Det bærende funnet** for denne oppgaven er hvordan det store flertallet av empirien forstår rasismebegrepet som et individualisert begrep. I empirien kategoriseres dette av mange som «virkelig rasisme». Andre eksempler på «virkelig rasisme» i tekstene minner om klassisk rasisme eller nyrasisme. Denne forståelsen av rasisme kan bidra til å forklare hvorfor så mange tekster forsvarte Eckbos sminkebruk. Flere tekster i kategori 5.1 uttrykte misnøye med at Eckbo (etter deres oppfattelse), ble stemplet som rasist. Om man forstår rasisme på en sann måte at ethvert rasistisk forhold fordrer en avsender med rasistiske intensjoner, vil det å hevde at «Ernst-Øyvind» er rasistisk bety at man hevder Eckbo hadde rasistiske intensjoner.

Måten rasisme forstås på, særlig i kategori 5.1, åpner lite for mer underliggende former for rasisme som beskrevet at (Garner, 2017; Gullestad, 2002, 2003; Hagelund, 2004; Rogstad & Midtbøen, 2009; Twine & Gallagher, 2008; Wellman, 1993). Selv om denne oppgaven i hovedsak ikke skal konkludere om noen av forståelsene er riktig eller ikke-riktig – vil jeg likevel påpeke en mulig logisk brist i diskursen om at rasisme innebærer onde intensjoner.

Mange tekster, også i kategori 5.1, gir uttrykk for at rasisme i Norge blant annet handler om diskriminering i arbeidslivet og på boligmarkedet. Dette er et av aspektene som blir omtalt som «virkelig rasisme», av flere tekster. Ved å se på rasisme som noe motivert av ideologi, vil

man fort kunne konkludere med at det eksisterer lite rasisme i Norge (Gullestad, 2003; Helland, 2015; Rogstad & Midtbøen, 2009). Hvordan kan det være lite rasisme i Norge om et betydelig antall minoriteter diskrimineres i arbeidslivet og på boligmarkedet? Frigessi (2020) referer til en undersøkelse gjort av Jon Rogstad og Arnfinn H. Midtbøen, som viser at personer med utenlandsk navn har 25% mindre sjans for å bli kalt inn til jobbintervju. Han trekker dette frem som et eksempel på rasisme som det burde sette søkelys på. Kuflu og Falahatimarvast (2020) støtter opp under dette når de sier at det er rasisme når man ikke får jobb på grunn av at etternavnet ditt skaper mistillit hos en arbeidsgiver. Som poengtert i drøfting 5.1.4 impliserer dette at arbeidsgiveren det snakkes om i dette tilfellet, har rasistiske intensjoner. Frigessi (2020) oppfordrer også til å ansvarliggjøre og slå ned på «de som faktisk er rasister». Dette er bare noen av empiriens mange oppfattelser av rasisme som individualiserende. Den logiske bristen kommer når man skal forklare slike undersøkelser som Frigessi (2020) referer til. Dersom man har 25% mindre sjanse til å bli innkalt til intervju om man har utenlandsk navn, så innebærer det at hver fjerde person med utenlandsk navn blir valgt bort som følge av dette. Skal man forklare dette med måten rasisme forstås i store deler av empirien, fordrer det et høyt antall mennesker med rasistiske intensjoner. Likevel uttrykker tekstene i liten grad, at det er et stort antall nordmenn med rasistiske intensjoner. Tvert om påstår Thoresen (2020) at det stort sett bare er noen få enkeltindivider i kommentarfeltet til resett, som er eksplisitt rasistiske.

Et alternativ er å forklare forfallet av intervjuinnkallelser med mer underliggende rasistiske forståelsesrammer som rasialisering, CRT og hvithetsstudier belyser. Da trenger ikke diskriminering på ulike samfunnsarenaer skyldes rasistiske intensjoner hos enkeltindivider. Ifølge Rogstad og Midtbøen (2009) handler rasialiseringsperspektiver om å undersøke hverdagspraksiser og språklige kategorier hos majoriteten, som bidrar til å forhindre minoriteters inklusjon og deltakelse i samfunnet. Skal man kunne ha en fruktbar samtale om hvordan vi forholder oss til ulike varianter blackface i Norge, vil det være nyttig å avpersonifisere debatten slik Hagelund (2004) beskriver. Det er flere tekster i empirien som forsøker å avpersonifisere ved å si de ikke tror Eckbo er rasist til tross for at de er kritisk til «Ernst-Øyvind». Det som fremstår som bakvendt i denne debatten, er de som uttrykker støtte til Eckbo, men som insisterer på at han er stemplet som rasist. Kanskje må man være enda tydeligere når man skiller handling fra holdning.

Om karakteren «Ernst-Øyvind» bidrar til ekskludering av minoriteter er vanskelig å svare på. Men med bakgrunn i hvordan teori på hvordan rasialisering fungerer bør man ikke avfeie

muligheten for det. Analysen viser at det store flertallet av datamaterialet ikke støtter dette synet. Heller ikke i de tekstene som problematiserte «Ernst-Øyvind» snakkes dette særlig om. De tekstene som uttrykker seg kritisk til karakteren legger mest vekt på at den oppleves sårende på grunn av den vonde historien knyttet til blackface og rasisme. «Ernst-Øyvind» blir her betraktet som noe statisk hvor det rent symbolske er hovedproblemet. Likevel viser analysen at flere tekster uttrykker synspunkter som er forenlige med rasialiseringsperspektiver – selv om rasialisering ikke nevnes eksplisitt. Det ligger en implisitt forståelse av rasialiseringsperspektiver der hvor det understrekes at man ikke tror Eckbo er rasist, men at intensjonene hans ikke rettferdiggjør karakteren. Bare Knudsen (2020) anvender teori om rasialisering spesifikt. Knudsen hevder at blackface reproducerer stereotyper om mennesker med afrikansk bakgrunn – som så bidrar til å rettferdiggjøre diskriminering i ulike samfunnsarenaer. Her blir blackface sett på som et aktivt og dynamisk fenomen, som skaper, opprettholder og viderefører rasisme.

Forståelsen for rasisme som særlig uttrykkes i del 5.1.3, vil også forklare hvorfor tekster i samme kategori mener problematisering av «Ernst-Øyvind» ødelegger for kampen mot «virkelig rasisme». De som holdes ansvarlig for rasisme i del 5.1.3 er hovedsakelig identifiserbare rasister. Hagelund (2004) forklarer dette med at mange forstår rasisme som en tydelig ondskap, og dermed er det lett å fordele skylden for rasisme på sosiale utskudd som for eksempel høyreekstremister. Gitt at aspekter som underliggende rasistiske tolkningsrammer, språklige kategorier og praksisformer hos majoriteten, ikke anerkjennes for å ha noe med rasisme å gjøre – gir det mening at «Ernst-Øyvind» forstås som en digresjon i debatten om rasisme.

Det er mulig at debatten ville sett annerledes ut, om teori om rasialisering var mer allmennkjent. En kan derfor snu på påstanden «blackface-debatten ødelegger for kampen mot «virkelig rasisme»». Med bakgrunn i det teoretiske rammeverket kan man heller si at rasismediskurs i blackface-debatten i norske aviser er med på å begrense en fullstendig forståelse av begrepet rasisme. Måten rasisme beskrives på i del 5.1.3 er helt klar eksempler på rasisme. Det som trekkes frem er stort sett eksempler på individualisert diskriminering eller rasisme. Likevel vil nok forskere på rasialiseringsperspektiver hevde at denne forståelsen er mangelfull. Fraværet av tekster som tar opp aspekt tilknyttet rasialiseringsperspektiver, og det store flertallet i kildematerialet som gir uttrykk for at rasisme er noe eksplisitt, og skaper inntrykk av at det bare er rasisme med onde intensjoner som er rasisme.

Konsekvensen av dette kan være at mennesker sine pågående utfordringer tilknyttet rasisme blir neglisjert. En kan ende opp med å behandle mennesker på en måte man ikke ville gjort, om man hadde hatt en annen forståelse av rasisme som fenomen. Man kan som Gullestad (2003) beskriver, ende opp med en feilaktig oppfattelse om at det eksisterer lite rasisme i Norge. Samfunnets strukturer blir ikke holdt ansvarlig og skylden fordeles over på et fåtall rasistiske enkeltindivider. I analysen hevdes det at anklagene om rasisme i «Nissene over skog og hei» gjør hudfarge til et viktigere tema enn det egentlig er i Norge (Stephansen, 2020). Det hintes også til at disse er de egentlige rasistene «Når noe dømmes kun etter en fargetone oppfatter jeg det som grunnleggende rasisme» (Sjøli, 2020a). Dette understreker hvordan kompleksiteten i rasisme gjør at folk oppfatter fenomenet ulikt. Det paradoksale med rasisme er at man både skal destabilisere ideen om «rase», samtidig som man må anerkjenne at hudfarge fortsatt preger manges hverdag (Dowling, 2017). Ved å «late» som hudfarge ikke spiller noen rolle lenger kan man få en fargeblind rasisme. Denne fremstår som god utad, gjerne med de beste intensjoner, men fører til at man overser og dermed ikke løser reelle problemer knyttet til hudfarge (Bonilla-Silva, 2020).

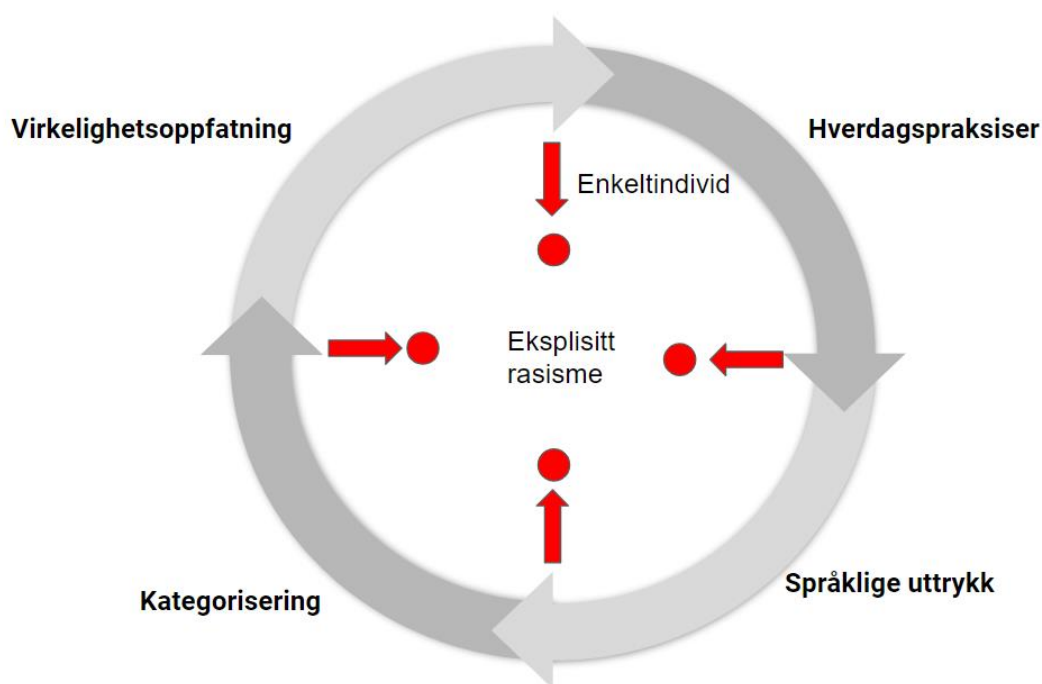
Det eksisterer uenighet blant teoretikere om hvorvidt rasialiseringsperspektiv hører til i en rasimedefinisjon. Dette kan medføre at rasismebegrepet blir uoversiktlig og aktørløst (Brekke, 2021; Rogstad & Midtbøen, 2009). Uavhengig av om man skal operere med sammenslåtte eller separate begreper, kan en tydeliggjøring av innholdet i rasialiseringsperspektiver bidra til en mer nyansert debatt. Ved å se bort fra spørsmål om skyld vil det bli enklere å identifisere og løse kompliserte rasistiske tolkningsrammer (Gullestad, 2003; Hagelund, 2004; Rogstad & Midtbøen, 2009). Derfor er det i debatten om «Ernst-Øyvind» uheldig at teorier om rasialisering glimrer med sitt fravær i norsk media.

6.3 Drøfting av funn 8 – hvordan peker man på rasialisering?

Med bakgrunn i teori om rasialisering har jeg konstruert en modell for å illustrere hvordan rasisme skapes, opprettholdes og videreføres på ulike plan. Med bakgrunn i diskursteori, rasialiseringsperspektiver og analysen i denne oppgaven har jeg forsøkt å forenkle den ellers svært kompliserte gangen i rasisme som fenomen. Inspirasjonen for utformingen av denne modellen har vært et sitat fra kildematerialet: «Hvis folk ikke hadde vært så jævla rasister, hadde ingen reagert på blackface eller negerkongen i Pippi Langstrømpe» (Paust, 2020). Modellen bygger også på teori fra (Gullestad, 2003). Videre presenteres fire punkter som modellen vil besvare. De tre første punktene tar utgangspunkt i forskning på rasialisering på et

generelt nivå, mens det fjerde i tillegg vil basere seg på oppgavens kildemateriale. Modellen skal hovedsakelig besvare funnet i denne oppgaven, men gitt at rasialisering er en global teori kan den også være gjeldene utenfor Norge.

1. Hvordan fundamentet for rasisme oppstår
2. Hvordan fundamentet får fritt spillerom
3. Hvordan eksplisitt rasisme skapes fra fundamentet
4. Hvordan fortellinger om rasistiske hendelser bidrar til å holde fundamentet unna kritikk og problematisering.

FIGUR 1: RASIALISERINGSMODELLEN

Grunnlaget for rasisme oppstår først ved at noen sees på som annerledes fra noen andre. Dette oppstår i den ytterste sirkelen, og består av faktorer hos majoriteten som er med på å forme oppfattelser av minoriteter som annerledes, og skaper skiller mellom «oss» og «dem». Disse påvirker og former hverandre på kryss og tvers i et gjensidig forhold. Denne prosessen er dynamisk og foregår kontinuerlig under menneskelig interaksjon i samfunnet. Man må se på rasistiske strukturer i samfunnet som normale, heller en unormale (Hagen, 2021, s. 37). Prosessens kompleksitet og brede utfoldelse gjør den vanskelig å konkretisere. Eksempel på dette er hvordan «hvithet» fungerer som et normativt kulturelt sentrum i USA, men for hvite

mennesker er dette nærmest usynlig (Twine & Gallagher, 2008). Majoriteten blir eksempel på en standard som alle andre vurderes ut ifra. Dette skaper et selvtilfreds «vi» som antas for å være korrekt og dermed usynliggjøres (Rogstad & Midtbøen, 2009). Støme beskriver denne usynligheten ved at hvite mennesker ser på rasisme som kjipe enkelthendelser, men at hendelsene hoper seg opp hos de som utsettes for det (Paust, 2020). En annen måte å se «usynlighet» på kan være å se på det som et uttrykk for å være «normal». Spør deg selv hvor ofte du har vært i en situasjon og kjent på en følelse av normalitet. Man gjør gjerne ikke det fordi å være normal ikke er noe man tenker over, men en usynlig tilstand. Til motsetning vil nok mange i en eller annen kontekst ha kjent på en følelse av å ikke passe inn eller å være «unormal».

Når skiller mellom «oss» og «dem» oppstår kan disse legges til grunn for å betrakte noen som bedre enn andre (Gullestad, 2002). Majoritetens tenke- og handlemåter (de ytterste pilene) vil i seg selv kunne føre til skjulte former for ekskludering. Men disse kan være vanskelige å identifisere og krever omfattende empirisk og teoretisk arbeid for å løses (Gullestad, 2003). De røde pilene i modellen representerer enkeltindivider (eller grupper), som bruker majoritetens konstruerte skiller for å rettferdiggjøre og utføre rasistiske handlinger. Handlingene kan variere i omfang og kan være alt fra vold til språklige uttrykk. Handlingenes fellestrekk er at de er synlige, ideologisk motivert og med identifiserbare avsendere – eksplisitt rasistiske handlinger, som de røde sirklene representerer.

I forskning på klassisk rasisme og nyrasisme fokuseres det på de røde elementene i modellen. Handlingene sees gjerne på som en tydelig ondskap og skylden legges over på utskudd i samfunnet som de fleste ikke identifiserer seg med (Hagelund, 2004). Ved å fordele skylden for rasisme over på et fåtall enkeltindivider vil man ifølge Gullestad (2003), fort konkludere med at rasisme er et lite problem i Norge. I et rasialiseringperspektiv er man heller interessert i faktorene ytterst på modellen. Det er praksisen av disse faktorene – skillene som skapes – som blir en katalysator for enkeltindividers rasistiske handlinger. Så lenge majoritetens «usynlige» virkelighetsoppfatninger og hverdagspraksiser ikke problematiseres, vil alltid noen kunne legge disse til grunn for diskriminerende og rasistisk atferd. Utfordringen er at problematisering av det «usynlige» fordrer at majoriteten erkjenner at rasistisk atferd er en konsekvens av deres tilsynelatende nøytrale uttrykksformer. Det kan være vanskelig ettersom nordmenn for det meste ser på seg selv som ikke-rasistiske (Helland, 2015).

Som vist i drøftingen av funn 4-7 ser det store flertallet av kildematerialet på rasisme som klassisk rasisme eller nyrasisme. Med bakgrunn i teori om rasialisering vil en slik oppfattelse

føre til at både tydelige og mindre tydelige former for rasisme opprettholdes. Det mest oppsiktsvekkende funnet er likevel at også tekstene som beskriver selvopplevde rasistiske hendelser, bidrar til en begrenset forståelse av rasisme – som igjen er med på å opprettholde diskriminerende samfunnsstrukturer. Ifølge Gullestad (2003) kan det å vise avsky mot eksplisitte former for rasisme føre til at mer omfattende former for strukturell rasisme holdes skjult. Ved å ta avstand fra individualiserte rasistiske enkelthendelser bekrefter man et bilde av seg selv tolerant og antirasistisk. Denne bekreftelsen er med å hindre at man tar oppgjør med egne underbevisste og ekskluderende hverdagspraksiser (Gullestad, 2003, s. 37–38). På samme måte bidrar fortellinger om opplevd individualisert rasisme til at fokuset flyttes bort fra majoriteten og over til et mindre antall enkeltpersoner. Hele skylden for et problematisk og komplisert fenomen skyldes på en «felles fiende» som de aller fleste tar avstand fra. Det gode selvbildet bekreftes videre ved at man tar avstand fra det som helt innlysende er forkastelige holdninger. Dermed får også skjulte ekskluderingsmekanismer fortsette å eksistere i det skjulte. Flesteparten av empiriens fortellinger om opplevd rasisme beskriver eksempler på klassisk rasisme eller nyrasisme. Dermed underbygges argumentet om at det er dette rasisme hovedsakelig dreier seg om.

Utfordringen med å belyse problemer knyttet til rasialisering er nettopp at mekanismene er vanskelige å isolere. De kan gjerne ikke forklares i korte trekk og setter krav til både kritisk tenking, drøfting og refleksjon – så vel som selvransakelse. Om man møter påstander om at det finnes lite rasisme i Norge, vil enkelte gjerne bruke egenopplevde historier for å motbevise dette. Men de selvopplevde hendelse er ikke de gangene majoritetens språklige kategorisering førte til en følelse av utenforskap en skjult form for ekskludering – det er heller den rasistiske kommentaren på bussen, den fordomsfulle vekteren eller mannen som ikke ville la seg ekspedere av deg på butikken, som trekkes frem. Individualiserte former for rasisme er lette å identifisere og lette å ta avstand fra. Dette gjør at det er disse formene som i stor grad blir representasjoner og får definere innholdet i rasisme som fenomen. For hvordan peker man egentlig på rasialisering?

7.0 Avslutning

I dette kapitlet vil forskningsspørsmålene som utgjør problemstillingen i denne oppgaven forsøksvis besvares. Kapitlet består av en kort oppsummering av oppgaven i sin helhet, oppfulgt av en konklusjon av drøftingens funn opp imot forskningsspørsmål og problemstilling.

7.1 Oppsummering

I 2020 førte fjerningen av TV-serien «Nissene over skog og hei» til stor debatt i norsk media. Serien ble fjernet etter påstander om at en av karakterene til Espen Eckbo, «Ernst-Øyvind», hadde såkalt «blackface». Kritikkk haglet i ulike retninger og folk var både fornøyd og tidvis svært misfornøyd med avgjørelsen om å fjerne serien. Oppropet om å fjerne serien kan sees i lys av en større global debatt om fjerning av statuer og andre monumenter. En sentral hendelse i denne debatten var rivingen av en statue av kolonisten Cecile Rhodes, i Sør-Afrika. Historiske personer som skulle i hedres med monumenter dersom deres historie også innebar undertrykkelse, slaveri eller rasisme. I denne oppgaven er ulike former for rasisme blitt presentert. Først hadde vi den *klassiske* eller den vitenskapelige rasismen. Her delte man mennesker inn i verdibaserte hierarki basert på antatte biologiske egenskaper. Den ble av flere grunner i erstattet, i Europa, med nyrasisme. Det er mange likhetstrekk mellom disse to formene. De skiller seg ved at nyrasismens verdibaserte hierarki brukte *kultur* som grunnlag i sin inndeling. Etter hvert kom en ny type rasisme som baserte seg på postkolonial teori. Denne betegnes blant annet som *rasialisering* eller *strukturell rasisme*. I motsetning til de foregående formene er ikke denne typen teori opptatt av skyldspørsmål og identifisering av hvem som er rasist. Her ønskes det å sette kritiske søkelys på praksisformer hos majoriteten som fører til ubevist former for diskriminering.

Tidsskrift for samfunnsforskning gikk i 2021 ut og etterlyste mer forskning på rasialisering og strukturell rasisme. Dette har vært mitt bidrag til et forskningsperspektiv som har hatt lite gjennomslagskraft her til lands. Med utgangspunkt i diskursteori og teori på rasialisering har oppgaven identifisert og drøftet diskurser som var representert i blackface-debatten 2020. Ved bruk av diskursanalyse er 41 artikler blitt analysert. Artikkene ble delt inn i fire kategorier som først ble analysert hver for seg, før det ble trukket linjer opp mot teori og på tvers av kategorier i drøftingen. Av analysen ble det trukket ut åtte funn for videre drøfting. Videre følger en oppsummerende konklusjon av funnene for å besvare oppgavens forskningsspørsmål og problemstilling.

7.2 Konklusjon

I kjølvannet av fjerningen av «Nissene over skog og hei» var rasismediskursen i norske aviser polarisert. Med lys i rasialiseringsperspektiver kan årsaken skyldes at det eksisterte ulike oppfatninger om hva rasisme er og betyr. Ulike oppfattelser av rasisme hindrer ifølge Rogstad

og Midtbøen (2009) fruktbar diskusjon. Man snakker forbi hverandre og konfliktnivået blir høyt. Undersøkelsesopplegget i denne oppgaven underbygger disse påstandene. Det som virker å ha vært hovedårsaken til konflikt i blackface-debatten er synet på intensjon. Flere meningsyttere forstår rasisme som noe som fordrer en avsender med onde intensjoner. Rasisme sees på som en tydelig ondskap som kun representerer de ytterst få. Mange knytter derfor påstanden om at «Ernst-Øyvind» er rasistisk til å omhandle at rasistiske intensjoner fra Eckbo, til tross for at ingen meningsyttere påstår at Eckbo er rasist. Problematiskeringen av «Ernst-Øyvind» virker av mange å forstås som en mistenkeliggjøring av både Eckbos og egne moralske verdier.

Det store flertallet av oppgavens empiri er svært kritisk til de som mener Eckbos karakter er rasistisk. Disse blir omtalt som «krenket» og blir anklaget for å være alt fra skjøre til ondsinnede. Det blir hevdet at Eckbo-debatten ødelegger for kampen mot «virkelig rasisme». Den «virkelige rasismen» beskrives med eksempler som viser en *individualisert* forståelse av rasisme. Klassisk rasisme og nyrasisme er begge eksempler på en slik forståelse, og innebærer at rasisme er eksplisitt, ondsinnet og man er opptatt av å identifisere noen som rasister. Rasialiseringsperspektiv nevnes omtrent ikke og blackface-debatten gir inntrykk av at denne forståelsen av rasisme er underkommunisert i Norge. Dette kan føre til høyt konfliktnivå i videre debatter. Det kan også føre til at godt skjulte ekskluderingsmekanismer får vedvare i det skjulte. Jakten på de ideologisk motiverte rasistene fortsetter, slik nordmenn kan opprettholde tankene om seg selv tolerante ikke-rasister. Dette kan føre til at minoriteters utfordringer tilknyttet etnisitet blir neglisjert. Skal man løse disse diskrimineringsstrukturene i samfunnet krever det at man separerer rasistisk ideologi fra diskriminerende handling på individnivå, men ser dem i sammenheng på et samfunnsnivå. Dette vil kreve omfattende teoretisk og empirisk arbeid (Gullestad, 2003; Rogstad & Midtbøen, 2010).

Referanser

- Akerhaug, L. (2020a, desember 4). Frp-Per-Willy raser etter at rasismeanklager fikk julekomedie fjernet: – Feigt. *Resett*. <https://resett.no/2020/12/04/frp-per-willy-raser-etter-at-rasismeanklager-fikk-julekomedie-fjernet-feigt/>
- Akerhaug, L. (2020b, desember 9). Fredrik Solvang hardt ut mot å fjerne «blackface»: – Går ikke an å forby. *Resett*. <https://resett.no/2020/12/09/fredrik-solvang-hardt-ut-mot-a-fjerne-blackface-gar-ikke-an-a-forby/>
- Andreassen, K. M., & Myrvang, S. E. (2020, juni 8). Byttet navn på grunn av hverdagsrasisme: – Det knekker oss. Du bare ser det ikke. *VG*. <https://www.vg.no/i/8mnQE1>
- Bangstad, S., & Døving, C. A. (2015). *Hva er rasisme*. Universitetsforlaget.
- «Blackface» og TVNorge. (2020, desember 8). *Dagsavisen*. <https://www.dagsavisen.no/debatt/leder/2020/12/08/blackface-og-tvnorge/>
- Blågestad, K. K. (2020, desember 8). Det er på tide at vi alle trekker pusten dypt og puster med magen. *Fedrelandsvennen*. <https://www.fvn.no/mening/kommentar/i/Blrb6g/det-er-paa-tide-at-vi-alle-trekker-pusten-dypt-og-puster-med-magen>
- Bondevik, S. (2020, desember 11). Hvorfor forsvarer Mads Hansen rasisme?. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/meninger/sid/i/7KPjjW/hvorfor-forsvarer-mads-hansen-rasisme>
- Bonilla-Silva, E. (2020). *Color-Blind Racism in Pandemic Times*. *Sociology of Race and Ethnicity*, 2332649220941024. <https://doi.org/10.1177/2332649220941024>
- Brekke, T. (2021). Strukturell rasisme og andre alt-i-ett-begreper. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 62(01), 94–98. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-291X-2020-01-07>
- Brottveit, G. (2018). *Vitenskapsteori og kvalitative forskningsmetoder - om å Arbeide forskningsrelatert*. Gyldendal.

- Ciakudia B, I. (2020, desember 6). Selvfølgelig er det rasistisk!. *Dagbladet*.
<https://www.dagbladet.no/meninger/selvfolgelig-er-det-rasistisk/73147990>
- Dowling, F. (2017). «'Rase' og etnisitet? Det kan ikke jeg si noe særlig om; her er det 'Blenda-hvitt'!»: Lærerutdanneres diskurser om hvithet, «rase» og (anti)rasisme. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 101(03), 252–265. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2987-2017-03-06>
- Eckbo, E. (2020, desember 18). En nekrolog til minne om Ernst Øyvind Tvedt. *VG*.
<https://www.vg.no/i/AIR1rr>
- Eidsvåg, T. (2020, desember 9). Er alt blitt rasisme nå da? *Midtnorsk debatt*.
<https://www.midtnorskdebatt.no/meninger/kommentarer/2020/12/09/Er-alt-blitt-rasisme-n%C3%A5-da-23135813.ece>
- Eikeland, T. (2020, desember 11). Rune Andersen: – Jeg trodde det var en spøk. *Fedrelandsvennen*. <https://www.fvn.no/kultur/i/0Kvbl6/rune-andersen-jeg-trodde-det-var-en-spoek>
- Elgvin, O. (2021). Strukturell rasisme i Norge: En funksjonalistisk tilnærming til rasisme uten rasister. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 62(1), 99–105.
<https://doi.org/10.18261/issn.1504-291X-2021-01-08>
- Fairclough, N. (2015). *Language and power* (3. Utg.). Routledge, Taylor & Francis Group.
- Frigessi G, S. (2020, desember 9). Dette er helt feil tilnærming til rasisme. *Aftenposten*.
<https://www.aftenposten.no/meninger/sid/i/OQyjow/dette-er-helt-feil-tilnaerming-til-rasisme>
- Garner, S. (2017). Surfing the third wave of whiteness studies: Reflections on Twine and Gallagher. *Ethnic and Racial Studies*, 40(9), 1582–1597.
<https://doi.org/10.1080/01419870.2017.1300301>
- Gill, R. (2000). Discourse Analysis. I M. W. Bauer & G. Gaskell, *Qualitative Researching with Text, Image and Sound: A practical handbook* (1. utg., Bd. 1, s. 172–190). Sage.
- Gisle, J. (2019, 9. Juli). Snøfte Smith. I *Store norske leksikon*.
http://snl.no/Sn%C3%B8fte_Smith
- Grue, J. (2021, 18. Juli). Metafor. I *Store norske leksikon*. <http://snl.no/metafor>
- Grønmo, S. (2015). *Samfunnsvitenskapelige metoder* (2. Utg.). Fagbokforlaget.
- Gullestad, M. (2002). Om å være både norsk og «farget». *Nytt Norsk Tidsskrift*, 19(02), 155–175. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3053-2002-02-03>
- Gullestad, M. (2003). *Det norske sett med nye øyne: Kritisk analyse av norsk innvandringsdebatt* (2. opplag). Universitetsforlag.

- Hagelund, A. (2004, september 24). *Anstendighetens utside: «Rasisme» i norsk innvandringspolitisk diskurs*. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-291X-2004-01-01>
- Hagen, F. S. (2021). Det kan skje igjen: Om to ideer som har lagt premisser for antirasistisk arbeid i skolen. I E. M. Lindhardt, B. Ravneberg, V. Solbue, & R. Faye (Red.), *Hvordan forstå fordommer?: Om kontekstens betydning—I barnehage, skole og samfunn* (s. 35–57). Universitetsforlaget.
[https://www.nb.no/search?q=oaiid:"oai:nb.bibsys.no:999920182585102202"&mediatype=bøker](https://www.nb.no/search?q=oaiid:)
- Haugsgjerd H, A., & Torbjørnsrud, K. (2021). *Innspill til debatten om strukturell rasisme: Potensial, utfordringer og kritikk*. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-291X-2021-01-04>
- Hegdal, E. (2019). *Charleston i Grukkedalen: Afroamerikanske artister på norske scener: fra blackface-komikere til Louis Armstrong* (1. opplag). Nasjonalbiblioteket.
- Helland, F. (2015). Rasisme uten rasister i Norge. *Agora*, 32(3–04), 108–143.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1500-1571-2014-03-04-05>
- Hussaini, M. (2020, desember 10). Det pågår en krenkefest, og ingen av oss er invitert. *VG*.
<https://www.vg.no/i/JJn39X>
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W., & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori?: Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.
- Jørgensen, M., & Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse: Som teori og metode*. Roskilde Universitetsforlag.
- Kallelid, M. (2020, desember 12). Komiker Jonna Støme ønsker nisser med «blackface» velkommen på TV. Men ikke akkurat nå. *Aftenposten*.
<https://www.aftenposten.no/kultur/i/KyLjxM/jonna-stoeme-oensker-nisser-med-blackface-velkommen-paa-tv-men-ikke-ak>
- Kamran, M. (2020, desember 14). Humorens utvikling bør skje gjennom inkludering, ikke kansellering. *Subjekt*. <https://subjekt.no/2020/12/14/humorens-utvikling-bor-skje-gjennom-inkludering-ikke-kansellering/>
- Kjærnsmo, R. (2020, 10. desember). Debatt, Meninger | Rettferdighet for Ernst Øyvind! *Nettavisen* <https://www.nettavisen.no/debatt/meninger/leserbrev/rettferdighet-for-ernst-oyvind/o/5-95-149677?key=2022-03-03T12:33:45.000Z/retriever/847c0429bd96d5e23534273463b2021b8d4d6214>
- Klaveness, L. (2012, 26. april). *Etnisk diskriminering i arbeidslivet er fortsatt en utfordring—Institutt for samfunnsforskning*. Institutt for samfunnsforskning.

- <https://www.samfunnsforskning.no/aktuelt/nyheter/2012/etnisk-diskriminering-i-arbeidslivet-er-fortsatt-en-utfordring-.html>
- Knudsen O, L. E. (2020, 11. desember). Samtalene om blackface er viktige og bør ikke latterliggjøres. *Aftenposten*.
<https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/bnkeAd/samtalene-om-blackface-er-viktige-og-boer-ikke-latterliggjoeres>
- Kuflu, N., & Falahatimarvast, F. (2020, 14. desember). Vi er ikke krenket. Nå er vi drittlei denne diskusjonen. *Aftenposten*.
<https://www.aftenposten.no/meninger/sid/i/7KPMG9/vi-er-ikke-krenket-av-nissene-over-skog-og-hei>
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1999). *Philosophy In The Flesh*. Basic Books.
- Lia, K. (2020, 12. desember). Når skal vi som likte ruglete påmmfri ta vårt krenke-oppgjør? *Agderposten*. <https://www.agderposten.no/meninger/nar-skal-vi-som-likte-ruglete-pammfri-ta-vart-krenke-oppgjor/>
- Lilleng H, A. (2020, 4. desember). TVNorge svikter komikerne sine. *Nettavisen*.
<https://www.nettavisen.no/12-95-3424057297>
- Mbembe, J.-A. (2016). Decolonizing the university: New directions. *Arts and Humanities in Higher Education*, 15(1), 29–45. <https://doi.org/10.1177/1474022215618513>
- Melby, M. (2020, 10. desember). Jamal Sheik og Rasisme i Norge, jeg tillater ikke dere å bli krenket på mine vegne. *Nettavisen*. <https://www.nettavisen.no/12-95-3424059965>
- Morken, C. (2020, 7. desember). Farmen-Sanna ut mot programleder Mads Hansen: - Du gjør narr. *TV 2*. <https://www.tv2.no/a/11822948/>
- Moxnes, A. (2020, 8. desember). Å sensurere er fortsatt ingen god idé. *NRK*.
<https://www.nrk.no/ytring/a-sensurere-er-fortsatt-ingen-god-ide-1.15280113>
- Myklebostad, M. (2020, 4. desember). Mads Hansen ut mot TVNorge: - Dette er ikke «blackface»! *TV 2*. <https://www.tv2.no/a/11818220/>
- Mæhlum, L., & Bikset, L. (2021, 6. juli). Minstrel. I *Store norske leksikon*.
<http://snl.no/Minstrel>
- Nedrejord, R., & Løkken, N. (2020, 7. desember). - Det er lett å si at intensjonen er god. *TV 2*.
<https://www.tv2.no/a/11822752/>
- Nilstun, C. (2021, 7. november). Ignorant. I *Store norske leksikon*. <http://snl.no/ignorant>
- Nipen, K. (2021, 14. juni). Denne benken i Botanisk hage skapte splid. Nå har museet funnet en løsning. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/oslo/i/Alj7xM/denne-benken-i-botanisk-hage-skapte-debatt-naa-har-museet-funnet-en-loesning>

- Nitteberg, H. (2020, 11. desember). Vi bekjemper ikke rasisme ved å slette historien. *Nordnorsk debatt*. <https://www.nordnorskdebatt.no/5-124-95001>
- Paust, T. (2020, 4. desember). Jonna Støme: - Vi kunne fint levd med blackface og negerkonge hvis folk ikke var så jævla rasister. *Nettavisen*. <https://www.nettavisen.no/12-95-3424057327>
- Prisutdelinger / 14. Augustkomiteen*. (u.å.). Hentet 28. april 2022, fra <https://14augustkomiteen.no/prisutdeling/>
- Reeves, J. (2019, 19. oktober). *Trudeau can look to US politicians amid brownface scandal*. ABC News. <https://abcnews.go.com/US/wireStory/trudeau-us-politicians-amid-brownface-scandal-65725685>
- Riise T, K. (2020, 11. desember). «Han er jo mørk!» *Subjekt*. <https://subjekt.no/2020/12/11/humor-bryter-ned-tabuer-da-kan-vi-ikke-vaere-redde-for-a-si-feil/>
- Rogstad, Jon & Midtbøen, Arnfinn (2009). Rasisme og diskriminering: Begreper, kontroverser og nye perspektiver. *Norges Forskningsråd*. http://www.forskningsradet.no/no/Publikasjon/Rasisme_og_diskriminering/1236685221069?lang=no
- Rogstad, J., & Midtbøen, A. H. (2010). *Den utdannede, den etterlatte og den drepte: Mot en ny forståelse av rasisme og diskriminering*. Universitetsforlaget. <https://www.idunn.no/doi/pdf/10.18261/ISSN1504-2928-2010-01-03>
- Shanmugaratnam, Y. (2020, 9. desember). Når latteren stilner. *Klassekampen*. <https://klassekampen.no/utgave/2020-12-09/fokus>
- Sjøli, H. P. (2020a, 4. desember). Nei til kultur, nei til humor! *VG*. <https://www.vg.no/i/pAMW71>
- Sjøli, H. P. (2020b, 10. desember). SV-politiker: – Jeg er mørk, og jeg er dritlei av at folk lar seg krenke på mine vegne. *VG*. <https://www.vg.no/i/39BP3A>
- Skoland, E. (2020, 15. desember). Slik gjør vi det med Nissene. *VG*. <https://www.vg.no/i/BlrX3Q>
- Skoland, E., & McBride, H. (2020, 4. desember). Derfor fjernet vi «Nissene over skog og hei». *Nettavisen*. <https://www.nettavisen.no/12-95-3424057445>
- Skorgen, T. (2002). *Rasenes oppfinnelse: Rasetenkningens historie*. Spartacus.
- Skålevåg, S. A., & Malt, U. (2019, 28. januar). Hysteri. I *Store medisinske leksikon*. <http://sml.snl.no/hysteri>

- Steen B, R. (2020, 15. desember). Det finnes selvfølgelig nyanser i blackface-debatten. *Nettavisen*. <https://www.nettavisen.no/12-95-3424061687>
- Stephansen, E. (2020, 4. desember). Hva om vi tok Espen Eckbo på alvor, og inkluderte alle nordmenn i norsk humor? *Nettavisen*. <https://www.nettavisen.no/12-95-3424057227>
- Stigum Gleiss, M., & Sæther, E. (2021). *Forskningsmetode for lærerstudenter. Å Utvikle ny kunnskap i forskning og praksis*. Cappelen Damm AS.
- Støre, M., & Solheim, P. (2020, desember 6). *Hva er «blackface» og hvor går grensen? Komikere og professor svarer*. <https://www.vg.no/i/WOmRmG>
- Sønstelie, E. (2020, 13. desember). Kampen mot rasisme, Tv-serie | På revy scenene i distrikts-Norge finner du lyte-humor. Men det er sjelden noen tas av plakaten. *Oppland Arbeiderblad*. <https://www.oa.no/pa-revyscenene-i-distrikts-norge-finner-du-lyte-humor-men-det-er-sjelden-noen-tas-av-plakaten/o/5-35-1244021?key=2022-03-04T13%3A24%3A00.000Z%2Fretreiver%2Faf268c81e300075bd720b51b10397f7ba73b3610>
- Teigen, E. (2020, 7. desember). Juleserier fjernes og merkevarer kuttet: – Det er en krenkefest. *Nettavisen*. <https://www.nettavisen.no/12-95-3424058341>
- Thoresen, E. (2020, 6. desember). Woke up, TVNorge! *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/meninger/woke-up-tvnorge/73147842>
- Twine, F. W., & Gallagher, C. (2008). The future of whiteness: A map of the ‘third wave’. *Ethnic and Racial Studies*, 31(1), 4–24. <https://doi.org/10.1080/01419870701538836>
- Waite, G. (2010). Doing foucauldian discourse analysis-revealing social realities. I I. Hay (Red.), *Qualitative research methods in human geography* (3.utg.) (s. 217-240). Oxford University Press.
- Wellman, D. T. (1993). *Portraits of White Racism* (2. utg.). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511625480>
- Wieviorka, M. (1995). *The arena of racism*. Sage Publications.
- Østlie H, S. (2020, 11. desember). Hvorfor skal vi adlyde en Instagram-konto? *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/meninger/sid/i/6zPXVQ/naar-ble-det-bestemt-at-vi-skal-styres-av-instagram-kontoer>
- Øvrebek, H. (2020, 10. desember). Hilde Øvrebek: «Vi kan ikke krenkes av alt». *Aftenbladet*. <https://www.aftenbladet.no/meninger/kommentar/i/dJk4O/vi-kan-ikke-krenkes-av-alt>

Vedlegg

TABELL 1

Mot Fjerning og ukritisk til «Ernst-Øyvind»	
URL:	Forfatter:
https://www.fvn.no/mening/kommentar/i/Blrb6g/det-er-paa-tide-at-vi-alle-trekker-pusten-dypt-og-puster-med-magen	Karen Kristine Blågestad
https://www.fvn.no/kultur/i/0Kvbl6/rune-andersen-jeg-trodde-det-var-en-spoek	Torgeir Eikeland
https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/41EmVq/av-og-til-blir-jakten-paa-rasisme-for-ivrig	Frank Rossavik
https://www.nettavisen.no/debatt/meninger/leserbrev/rettferdighet-for-ernst-oyvind/o/5-95-149677?key=2022-03-03T12:33:45.000Z/retriever/847c0429bd96d5e23534273463b2021b8d4d6214	Robin Kjærnsmo
https://www.vg.no/i/JJn39X	Mani Hussaini
https://resett.no/2020/12/09/fredrik-solvang-hardt-ut-mot-a-fjerne-blackface-gar-ikke-an-a-forby/	Lars Akerhaug
https://resett.no/2020/12/04/frp-per-willy-raser-etter-at-rasismeanklager-fikk-julekomedie-fjernet-feigt/	Lars Akerhaug
https://subjekt.no/2020/12/11/humor-bryter-ned-tabuer-da-kan-vi-ikke-vaere-redde-for-a-si-feil/	Kristian Tonning Riise
https://www.aftenbladet.no/meninger/kommentar/i/dlJk4O/vi-kan-ikke-krenkes-av-alt	Hilde Øvrebekk
https://www.nettavisen.no/12-95-3424057227	Erik Stephansen

https://www.aftenposten.no/meninger/sid/i/6zPXVQ/naar-ble-det-bestemt-at-vi-skal-styres-av-instagram-kontoer	Stellan Hjerpset- Østlie
https://www.nettavisen.no/12-95-3424059965	Michael Melby
https://resett.no/2020/12/03/julenisse-med-black-face-ble-for-sterk-kost-fjerner-jule-underholdning-fra-tv-norge/	Lars Akerhaug
https://www.nettavisen.no/12-95-3424058341	Espen Teigen
https://www.oa.no/pa-revyscenene-i-distrikts-norge-finner-du-lyte-humor-men-det-er-sjelden-noen-tas-av-plakaten/o/5-35-1244021?key=2022-03-04T13%3A24%3A00.000Z%2Fretreiver%2Faf268c81e300075bd720b51b10397f7ba73b3610	Erik Sønsteli
https://www.tv2.no/a/11818220/	Marie Myklebostad
https://www.vg.no/i/pAMW71	Hans Petter Sjøli
https://www.agderposten.no/meninger/nar-skal-vi-som-likte-ruglete-pammfri-ta-vart-krenke-oppgjor/	Katrine Lia
https://www.nettavisen.no/5-95-147945	Simen Velle
https://www.vg.no/i/39BP3A	Hans Petter Sjøli
https://www.nettavisen.no/12-95-3424057297	Anders Holstad Lilleng
https://www.nordnorskdebatt.no/5-124-95001	Helge Nitteberg
https://www.aftenposten.no/meninger/sid/i/7KPMG9/vi-er-ikke-krenket-av-nissene-over-skog-og-hei	Nigisti Kuflu og Farhoud Falihatimarv ast
https://www.tv2.no/a/11820457/	Linn Wiik
https://www.dagbladet.no/meninger/woke-up-tvnorge/73147842	Espen Thoresen

TABELL 2

URL:	Forfatter:
https://www.midnorskdebatt.no/meninger/kommentarer/2020/12/09/Er-alt-blitt-rasisme-n%C3%A5-da-23135813.ece	Terje Eidsvåg
https://www.aftenposten.no/meninger/sid/i/OQyjow/dette-er-helt-feil-tilnaerming-til-rasisme	Simon Glad Frigessi
https://www.aftenbladet.no/meninger/kommentar/i/dlJk4O/vi-kan-ikke-krenkes-av-alt	Hilde Øvrebekk
https://subjekt.no/2020/12/14/humorens-utvikling-bor-skje-gjennom-inkludering-ikke-kansellering/	Maha Kamran
https://www.nrk.no/ytring/a-sensurere-er-fortsatt-ingen-god-ide-1.15280113	Agnes Moxnes

TABELL 3

URL:	Forfatter:
https://www.dagsavisen.no/debatt/leder/2020/12/08/blackface-og-tvnorge/	Dagsavisen
https://www.nettavisen.no/12-95-3424057445	Espen Skoland og Hanne Mcbride
https://www.tv2.no/a/11822752/	Robert Nedrejord og Niklas Løkken
https://www.tv2.no/a/11822948/	Celina Morken
https://www.vg.no/i/WOmRmG	Maria Støre og Pernille Solheim
https://www.aftenposten.no/meninger/sid/i/7KPjW/hvorfor-forsvarer-mads-hansen-rasisme	Simen Bondevik

https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/bnkeAd/samtalene-om-blackface-er-viktige-og-boer-ikke-latterliggjoeres	Lisa Esohel Ogbeibor Knudsen
https://www.dagbladet.no/meninger/selvfolgelig-er-det-rasistisk/73147990	Ingrid Beya Ciakudia

TABELL 4

URL:	Forfatter:
https://www.vg.no/i/WOmRmG	Maria Støre og Pernille Solheim
https://www.nettavisen.no/12-95-3424057327	Thomas Paust
https://www.aftenposten.no/kultur/i/KyLjxM/jonna-stoeme-oensker-nisser-med-blackface-velkommen-paa-tv-men-ikke-ak	Magnus Kallelid
https://klassekampen.no/utgave/2020-12-09/fokus	Yosef Shanmugaratnam

